

گزارش کارگاه چهارم تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون (ویرایش اول)

۱۲ مرداد ۱۳۹۴ - زابل

شرکت سهامی آب منطقه‌ای
سیستان و بلوچستان

فرمانداری ویژه شهرستان زابل
و فرمانداران منطقه

طرح حفاظت از تالاب‌های
ایران

استانداری سیستان و بلوچستان

سازمان حفاظت محیط زیست

مهندسين مشاور سبز آوران
هیرمند

دانشگاهیان، محققین، فرهنگیان
و اندیشمندان

اداره کل محیط زیست استان
سیستان و بلوچستان

اداره کل منابع طبیعی استان
سیستان و بلوچستان

سازمان جهاد کشاورزی استان
سیستان و بلوچستان

بهمکاری

سازمان های مردم نهاد، جوامع محلی و ذینفعان تالاب‌های بین‌المللی هامون، فرماندهی مرزبانی شهرستان زابل

شهریور ۱۳۹۴

فهرست مطالب

صفحه	شرح
	بفصل اول : کلیات
۷	
۸	۱-۱- مقدمه
۱۰	۲-۱- خلاصه ویژگی‌های تالاب‌های بین‌المللی هامون
۱۵	۳-۱- مروری بر کارگاه‌های گذشته (اول و دوم و سوم)
۱۶	۱-۳-۱- کارگاه آغازین
۲۳	۲-۳-۱- کارگاه دوم یا کارگاه تحلیل مشکلات و تهیه پیش‌نویس اولیه برنامه مدیریت
۳۳	۳-۳-۱- کارگاه سوم یا کارگاه نهایی سازی (ساختار سازمانی/ برنامه پایش تالاب)
۳۳	بخش اول - بررسی ساختار سازمانی
۴۷	بخش دوم - بررسی و تدوین پروتکل‌های پایش برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون
	فصل دوم : آغاز کارگاه چهارم، سخنرانی‌ها و تشکیل کارگروه‌ها
۵۲	
۵۳	۱-۲- روند برگزاری کارگاه سوم، ثبت نام و افتتاح کارگاه
۵۴	۲-۲- سخنرانی‌ها
۵۴	۱-۲-۲- خوش آمد گوئی جناب آقای دکتر سعید محمودی مدیر کل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۵۴	۲-۲-۲- سخنرانی جناب آقای دکتر غلامرضا نوری از دانشگاه سیستان و بلوچستان
۵۵	۳-۲-۲- سخنرانی جناب آقای محمد حسن دهمرده فرماندار شهرستان نیمروز
۵۵	۴-۲-۲- سخنرانی جناب آقای مهندس یوسف علی احمدی از طرح حفاظت از تالاب‌های ایران
	فصل سوم : پهنه بندی تالاب‌های بین‌المللی هامون
۵۷	
۵۸	۱-۳- تشریح پهنه بندی و شیوه کار در کارگروه‌ها
۶۵	۲-۳- تشکیل کارگروه‌ها برای پهنه بندی
۶۵	۱-۲-۳- گزارش کارگروه ۱
۶۶	۲-۲-۳- گزارش کارگروه ۲
۶۶	۳-۲-۳- گزارش کارگروه ۳
۶۷	۳-۳- جمع بندی نتایج کارگاه و هم‌اندیشی کارگروه‌ها

فهرست مطالب

صفحه	شرح
۶۷	۳-۳-۱- کلیات
۶۹	۳-۳-۲- کاربری‌های گذشته و فعلی (در مواقع پر آبی) در تالاب
۶۹	۳-۳-۳- فهرست فعالیت‌های پیشنهادی آبی در تالاب
۷۲	۳-۳-۴- نقاط معرف مکانی سطوح مختلف حساسیت در تالاب
۷۲	۳-۳-۵- جانمایی پیشنهادی کاربری‌ها با توجه به میزان سازگاری آنها در هر پهنه
۷۵	۳-۳-۶- پیشنهادات و گام‌های آبی
۷۶	فصل چهارم: اختتامیه
۷۷	۴- اختتامیه
۸۱	پیوست‌ها
۸۲	پیوست ۱- برنامه چهارمین کارگاه تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون، زابل ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴
۸۳	پیوست ۲- شرکت کنندگان در کارگاه شماره ۴ تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون، زابل ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴
۸۵	پیوست ۳: شرکت کنندگان در کارگروه‌های تشکیل شده در کارگاه شماره ۴

فهرست جداول

صفحه	شرح
۱۳	جدول ۱- خلاصه مشخصات تالاب‌های بین‌المللی هامون
۱۸	جدول ۲- گروه‌های اصلی ذیربط در مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون سطح محلی، استانی، ملی برون مرزی
۲۰	جدول ۳- ارزش‌های اصلی تالاب‌های بین‌المللی هامون
۲۱	جدول ۴- گروه بندی مشکلات و تهدیدات تالاب‌های بین‌المللی هامون در کارگاه دوم
۲۲	جدول ۵- نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت ها و تهدیدات (SWOT) تالاب‌های بین‌المللی هامون
۲۶	جدول ۶- هدف راهبردی ۱: احیاء، بهبود و حفاظت از تنوع زیستی تالاب
۲۷	جدول ۷- هدف راهبردی ۲: رسیدن به وضعیت مطلوب آب و خاک و کنترل ریزگردها
۲۹	جدول ۸- هدف راهبردی ۳: افزایش آگاهی و مشارکت عمومی، بهبود معیشت و بهره برداری پایدار از منابع تالاب
۳۲	جدول ۹- هدف راهبردی ۴: ارتقای همکاری های بین المللی در خصوص حفاظت و مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون
۴۴	جدول ۱۰- جمع بندی ساختار پیشنهادی مدیریت زیست بومی تالاب بین المللی هامون
۴۸	جدول ۱۱- ویژگی‌های تنوع زیستی مورد پایش در برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون
۴۹	جدول ۱۲- ویژگی‌های پایش منابع آب و خاک در برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون
۵۰	جدول ۱۳- ویژگی‌های پایش وضعیت اقتصادی و اجتماعی در برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون
۶۹	جدول ۱۴- فهرست کاربری‌های گذشته و فعلی (در مواقع پر آبی) در تالاب
۶۹	جدول ۱۵- فهرست فعالیت‌های پیشنهادی آبی در تالاب
۷۲	جدول ۱۶- نقاط معرف مکانی سطوح مختلف حساسیت در تالاب
۷۲	جدول ۱۷- جانمایی پیشنهادی کاربری‌ها با توجه به میزان سازگاری آنها در هر پهنه

فهرست فلوجارت‌ها

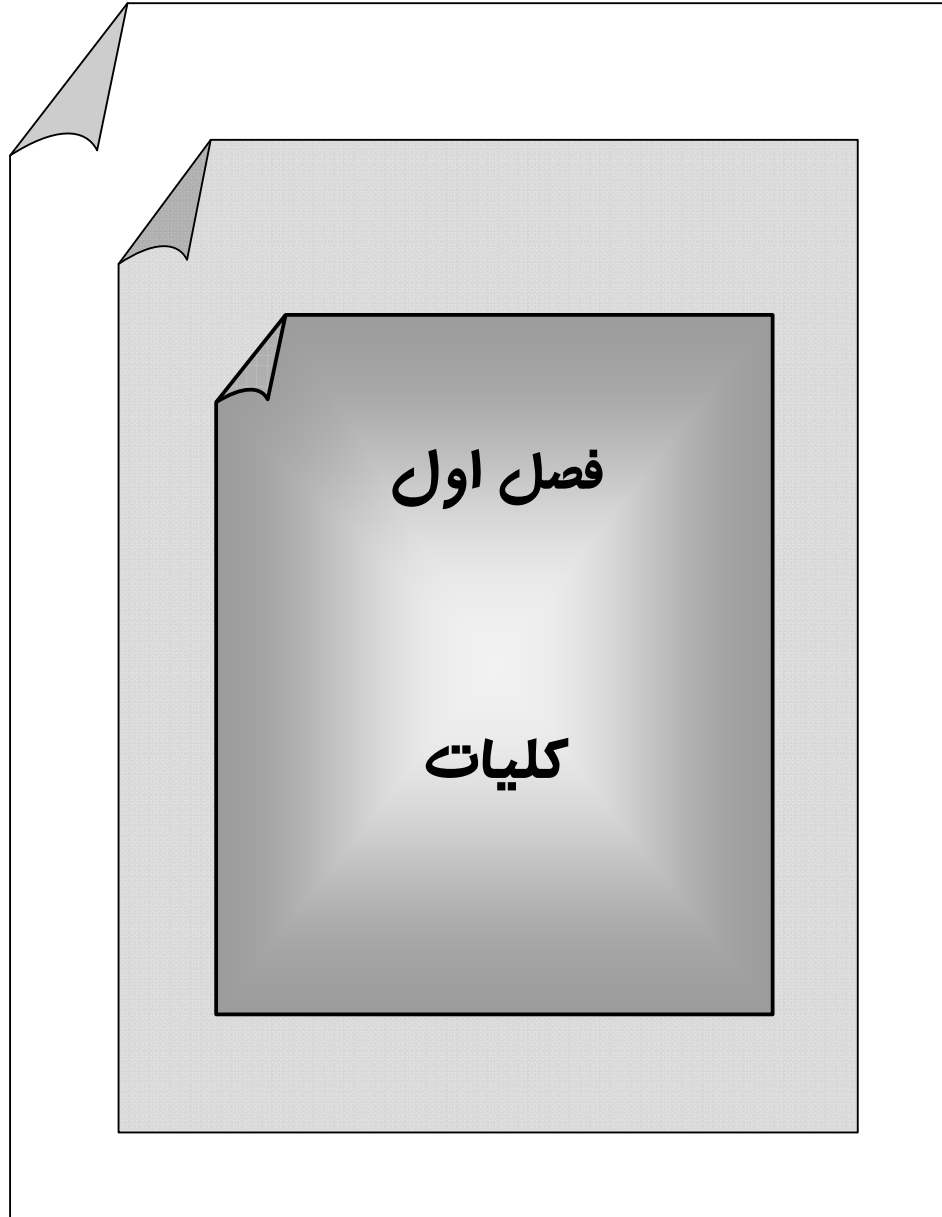
صفحه	شرح
۳۵	فلوجارت ۱- ساختارهای بین بخشی در سطح محلی
۳۶	فلوجارت ۲- ساختارهای بین بخشی در سطح شهرستان
۴۰	فلوجارت ۳- ساختارهای بین بخشی پیشنهادی در سطح استان
۴۳	فلوجارت ۳- ساختارهای بین بخش پیشنهادی در سطح شهرستان

فهرست نقشه ها

صفحه	شرح
۵۹	نقشه نمایشی ۱- وضعیت جغرافیایی (نقشه توپوگرافی) منطقه سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون
۶۰	نقشه تصویر ماهواره ای ۲- تصویر مربوط به اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ منطقه سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون
۶۱	نقشه نمایشی ۳- کاربری اراضی و تیپ های گیاهی منطقه سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون
۶۲	نقشه نمایشی ۴- زیستگاه‌ها در پناهگاه حیات وحش هامون
۶۳	نقشه نمایشی ۵- پهنه بندی پناهگاه حیات وحش هامون (بر مبنای مطالعات تفصیلی تهیه طرح . . مدیریت پناهگاه حیات وحش هامون در سال ۱۳۹۳)
۶۴	نقشه نمایشی ۶- موقعیت عمومی و نقشه پایه منطقه سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون (بصورت شفاف برای کار در کارگاه)
۷۰	نقشه نمایشی ۷- نقشه پایه تالاب‌های بین‌المللی هامون و پناهگاه حیات وحش هامون
۷۱	نقشه نمایشی ۸- کاربری های گذشته و فعلی در محدوده پناهگاه حیات وحش هامون و تالاب‌های . . بین‌المللی هامون
۷۳	نقشه نمایشی ۹- پهنه بندی پناهگاه حیات وحش هامون و تالاب‌های بین‌المللی هامون
۷۴	نقشه نمایشی ۱۰- فعالیت‌های پیشنهادی در محدوده پناهگاه حیات وحش هامون و تالاب‌های بین‌المللی هامون

فهرست تصاویر

صفحه	شرح
۱۷	تصویر ۱- مشارکت معتمدین و ریش سفیدان در کارگاه های مشارکتی
۱۷	مجموعه تصاویر ۲- بازدید میدانی انجام شده در کارگاه مشارکتی اول تدوین برنامه مدیریت تالاب
۲۵	مجموعه تصاویر ۳- نماهایی از کارگاه مشارکتی دوم تدوین برنامه مدیریت تالاب
۴۶	مجموعه تصاویر ۴- نماهایی از کارگاه مشارکتی سوم تدوین برنامه مدیریت تالاب
۵۳	تصویر ۵- مراسم افتتاحیه کارگاه چهارم تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون
۶۸	تصویر ۶- نمایی از فعالیت کارگروه‌های پهنه بندی در کارگاه چهارم تدوین برنامه تالاب‌های بین‌المللی هامون
۶۸	تصویر ۷- نمایی دیگر از فعالیت کارگروه‌های پهنه بندی در کارگاه چهارم تدوین برنامه تالاب‌های بین‌المللی هامون
۷۷	تصویر ۸- نمایی از نحوه جمع بندی در کارگروه‌های پهنه بندی در کارگاه چهارم تدوین برنامه تالاب‌های بین‌المللی هامون
۷۷	تصویر ۹- نمایی از نحوه ارایه جمع بندی پهنه بندی یک کار گروه به شرکت کنندگان در کارگاه چهارم
۸۰	تصویر ۱۰- صحبت‌های صمیمی جناب آقای دکتر سعید محمودی در مراسم اختتامیه کارگاه چهارم
۸۰	تصویر ۱۱- عکس یادگاری از کارگاه مشورتی تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون

۱- کلیات

۱-۱- مقدمه

تالاب‌ها از مهمترین محیط‌های مولد حیات و گهواره‌های تنوع‌زیستی دنیا بوده و با فراهم کردن آب و قابلیت زادآوری اولیه نقش مهمی در بقای گونه‌های بی‌شماری از گیاهان و جانوران وابسته به خود ایفا می‌کنند، به شکلی که دارا بودن تنوع گونه‌ای از پرندگان، پستانداران، خزندگان، دوزیستان، ماهیان و بی‌مهرگان، وابسته به تالاب‌ها بوده و تالاب‌ها ذخیره‌گاه‌های ژنتیکی گیاهی و جانوری محسوب می‌شوند.

وضعیت در تالاب‌های کشور چندان مطلوب نبوده و تعادل‌های اکولوژیکی آنها نیز در حالت شکننده و ناپایداری قرار گرفته است که ضرورت اقدامات فوری و اساسی را می‌طلبد. مهمترین مشکلات تالاب‌های کشور کاهش حجم آب در اثر عوامل طبیعی و انسانی، ورود آلاینده‌ها و کود و سم به تالاب‌ها و عدم رعایت حریم زیست‌محیطی و اکولوژیکی تالاب‌ها است و در عین حال تغییرات کاربری اراضی تالابی، عدم رعایت حق‌آبه طبیعی محیط‌های طبیعی از سوی مجریان مختلف طرح‌های آبی، عدم ملاحظات زیست‌محیطی در پروژه عمرانی ورود آلاینده‌های مختلف بیولوژیکی، شیمیایی و فیزیکی به محیط‌های تالابی، شکار و صید غیرمجاز، بی‌رویه و قاچاق، خشکسالی‌های پی در پی که قطعا بخشی از آن به دلایل تغییرات اقلیمی در سطح جهانی تاثیر می‌گذارد و بهره‌برداری بی‌رویه از منابع آبی زیرزمینی در اطراف تالاب‌ها از دیگر علل تخریب تالاب‌های کشور هستند.

از ۲۴ تالاب ثبت شده ایران در کنوانسیون رامسر، تالاب‌های «شورگل، یادگارلو و درگه سنگی»، «مجموعه تالاب انزلی»، «آلاگل، آماگل و آجی‌گل»، «شادگان، خورالامیه و خورموسی»، «نیریز و کمیجان»، «انتهای جنوبی هامون پوزک» و «هامون صابری و هامون هیرمند»، ۷ تالاب بین‌المللی ثبت شده کشورمان در کنوانسیون رامسر هستند که در معرض تغییرات اکولوژیکی بوده و به همین دلیل در فهرست «مونترو» رامسر قرار گرفته‌اند.

بدین ترتیب تالاب‌های «انتهای جنوبی هامون پوزک، هامون صابری و هامون هیرمند» هر دو در سال ۱۹۹۰ به دلیل ایجاد سازه‌های آبی در افغانستان، تخصیص آب برای مقاصد شرب و کشاورزی از سوی ایران و افغانستان و ورود ماهی غیربومی «آمور» که وسعت نيزارهای منطقه را کاهش داده است در فهرست قرمز کنوانسیون رامسر قرار گرفته‌اند.

تالاب‌های بین‌المللی هامون یکی از دریاچه‌های کویری و بیابانی شرق کشور بوده که شامل سه قسمت هامون پوزک در شمال شرقی، هامون صابوری در شمال و شمال غربی و هامون هیرمند در غرب و جنوب غربی سیستان واقع شده‌اند. اغلب در سال‌های پربابی و در فصل بهار بعد از بروز سیلاب رودخانه هیرمند و انشعابات آن سه هامون به یکدیگر متصل می‌گردند.

هر چند در حال حاضر علی‌رغم وجود میثاق‌های بین‌المللی محیط زیستی، اکوسیستم‌های طبیعی و انسان ساخت با انواع مشکلات روبرو هستند، ولی اگر همین تعداد محدود از توافق و قراردادهای بین‌المللی زیست محیطی وجود نداشت، عمل حفاظت و نگهداری از محیط زیست به مراتب مشکل‌تر از آنچه امروز با آن مواجه هستیم، می‌بود. قوانین و معاهدات بین‌المللی پایه اجرا و بعمل درآوردن اصول و قوائد زیست محیطی در سطح جهانی می‌باشند. آنها نه تنها استانداردهای جهانی را تعیین می‌کنند بلکه صرف وجود آنها در صحنه جهانی اغلب دولت‌ها را به امضا معاهدات و یا تدوین قوانین داخلی خود ترغیب می‌کنند.

با توجه به تاثیر منفی عوامل طبیعی و انسانی بر تالاب‌های بین‌المللی هامون و سیر قهقراپی کارکردهای آن مقرر گردید به منظور تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی این تالاب‌ها با استفاده از دیدگاه‌های کلیه ذینفعان و از طریق بکارگیری اصول دوازده گانه رویکرد زیست بومی به صورت گام به گام و طی چهار کارگاه اقدام اولیه صورت پذیرد.

گزارش حاضر شرح وقایع و هم‌اندیشی‌های شرکت‌کنندگان در کارگاه چهارم تدوین و تهیه برنامه جامع مدیریت یکپارچه و زیست بومی تالاب بین‌المللی هامون و آرایه نتایج تصمیمات اتخاذ شده در این کارگاه است که در ۱۲ مرداد ماه سال ۱۳۹۴ مانند دیگر کارگاه‌ها در محل هتل نیمروز شهرستان زابل برگزار گردید.

۱-۲- خلاصه مشخصاتی از تالاب‌های بین‌المللی هامون

هامون مجموعه تالابی وسیعی است که مشتمل بر دریاچه، برکه‌ها و باتلاق‌ها بوده و سطح آن مرتباً در حال نوسان و تغییر است. اهمیت هامون در آن است که دریاچه‌های کم و بیش دائمی داشته و دارای آب شیرین است. در منطقه سیستان، سه هامون به نام‌های پوزک، صابری و هیرمند قرار دارد. این هامونها به طور مجزا از منابع آبی جداگانه تغذیه می‌شوند. هامون پوزک از طریق رود هیرمند و شاخه آن پریان رود، رود خاش و خوسپاس تغذیه می‌شود. هامون پوزک از دو هامون دیگر با دوام‌تر است. بخش اعظمی از این تالاب در استان نیمروز افغانستان و قسمت کمی نیز در کشورمان ایران قرار گرفته است. مساحت قسمت اصلی هامون پوزک در حدود ۴۱۹ کیلومتر مربع است. هامون صابری در شمال غربی دشت سیستان بین قسمتی از خاک ایران و افغانستان واقع شده و نسبت به هامون پوزک بزرگ‌تر می‌باشد. هامون صابری از طریق رودخانه‌های فراه و هاروت و همچنین از هامون پوزک تغذیه می‌شود. قسمت جنوبی هامون صابری که در ایران واقع است، از عمق بیشتری برخوردار است. مساحت قسمت اصلی هامون صابری در حدود ۱۰۲۹ کیلومتر مربع می‌باشد. هامون هیرمند در غرب دشت سیستان واقع شده و از طریق رود سیستان و رودخانه‌های شور و همچنین هامون صابری تغذیه می‌شود. جریانات سطحی و ناچیزی هم از شرق، شمال و غرب وارد هیرمند می‌شود. تنها نقطه مرتفع سیستان کوه خواجه است که در موقعیت جغرافیائی طول (۶۱ درجه و ۱۴ دقیقه) و عرض (۳۰ درجه و ۵۶ دقیقه) و در محیط پیرامونی هامون هیرمند قرار دارد. مساحت قسمت اصلی هامون هیرمند در حدود ۴۱۱ کیلومتر مربع است.

با توجه به جهت شیب هامونها، آب مازاد هامون پوزک به هامون صابری و آب مازاد هامون صابری به هامون هیرمند سرازیر می‌گردد، به طوری که در مواقع پر آبی معمولاً هامونها به هم متصل می‌گردند. در این حالت هامونها در جهت شمال شرقی به ماوراء مرز ایران و افغانستان توسعه پیدا کرده و وسعت قابل ملاحظه‌ای را تشکیل می‌دهند. این هامونها در سیلابهای شدید، آب را از انتهای جنوبی هامون هیرمند و از آبراهه‌های طبیعی به نام رود شیله به طرف گود زره تخلیه می‌کنند. اختلاف رقوم آب در هامون هیرمند و گود زره زیاد نیست و لذا جریان طبیعی بین هامونها و گود زره باعث می‌شود که آب هامون شور نگردهد.

بخشی از این دریاچه پهناور با عنوان تالاب بین‌المللی هامون به وسعت ۵۰ هزار هکتار در تاریخ ۱۹۷۵/۶/۲۳ با شماره 21R007 در کنوانسیون بین‌المللی رامسر به ثبت رسیده است. پناهگاه حیات وحش هامون نیز با مساحتی بالغ بر ۲۹۳۰۳۱ هکتار طی مصوبه شماره ۸ مورخ ۱۳۵۷/۱۲/۱۸ شورای عالی محیط زیست کشور به مجموعه مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست پیوست. مدیریت این منطقه تحت نظر اداره کل حفاظت محیط زیست استان سیستان و بلوچستان می‌باشد.

سیمای پناهگاه حیات وحش هامون در یک طبقه‌بندی کلی دربرگیرنده اراضی مسطحی است که توسط اراضی به نسبت مرتفع‌تر احاطه شده و بصورت گودال وسیعی محدوده مجموعه تالاب‌های هامون را تشکیل می‌دهند. در سال‌های اخیر بعلت خشکسالی‌های پایایی و همچنین احداث سدهای متعدد بر روی رودخانه‌های منتهی به تالاب هامون و استفاده از آب آنها برای مصارف کلان کشاورزی و شرب، ورودی آب به این تالاب کاهش قابل توجهی داشته و تنها در مواقع پرآبی و با ورود آب ناشی از سیلاب‌های غیرقابل کنترل بخشی از تالاب آبدار می‌شود. علاوه بر اراضی که در هنگام وجود آب زیر پوشش تالاب قرار می‌گیرند، بخشهایی از محدوده پناهگاه حیات وحش هامون بعلت اختلاف ارتفاع (که بخشی از آن بعلت پر شدن گودال‌ها توسط شن و ماسه است) همواره خشک بوده و در حال حاضر بصورت زیستگاهها و رویشگاههای خشکی مطرح هستند. زیستگاههای خشکی مذکور و همچنین محدوده تالاب‌ها در هنگام بی‌آبی بطور عمده پوشیده از گز، شور و سایر گیاهان شور دوست هستند. همچنین در این مناطق باقی مانده گیاه نی بصورت ریزوم و ساقه‌های خشکیده به چشم می‌خورد.

در پناهگاه حیات وحش هامون ۵۵ گونه گیاهی متعلق به ۲۰ خانواده شناسایی شده است که از این میان خانواده‌های *Chenopodiaceae* و *Gramineae* بالاترین درصد فراوانی جنس و گونه را نسبت به سایر خانواده‌ها دارا هستند. از میان گونه‌های گیاهی منطقه تنها یک گونه از لحاظ حفاظتی باید مورد حمایت قرار گیرد که آن نیز بر اساس طبقه بندی اتحادیه جهانی حفاظت از طبیعت و منابع طبیعی (IUCN) جزو گیاهان آسیب پذیر (VU) طبقه‌بندی شده است.

از تعداد ۱۶۰ گونه پستاندار وحشی موجود در ایران (منبع دیده‌بان محیط زیست و حیات وحش ایران، در منابع دیگر ارقام ۱۶۵ "هرمز اسدی" و ۱۹۴ "بی نام، چکیده وضعیت

حیات وحش ایران" نیز ذکر شده است) تعداد ۳۰ گونه متعلق به ۷ راسته و ۱۷ خانواده در پناهگاه حیات وحش هامون حضور دارند. از مجموع ۵۱۵ گونه پرنده شناسایی شده در ایران، تعداد ۱۸۳ گونه متعلق به ۴۶ خانواده در محدوده فوق‌الذکر حضور دارند که از این تعداد ۶ گونه در طبقه بندی IUCN و تعداد ۵ گونه در مقررات بین‌المللی CITES و تعداد ۲۹ گونه طبق مقررات ایران در زمره پرنده‌گان حمایت شده و تعداد ۱۲ گونه جزو گونه‌های در حال انقراض قرار گرفته‌اند. از تعداد کل خزندگان شناسایی شده در ایران که جمعاً ۲۰۹ گونه هستند تعداد ۴۴ گونه متعلق به ۹ خانواده در محدوده پناهگاه حیات وحش هامون شناسایی شده است. همچنین از تعداد کل دوزیستان ایران که ۱۷ گونه هستند، تعداد ۷ گونه در محدوده مورد مطالعه حضور دارند. پناهگاه حیات وحش هامون که بعنوان یک عرصه آبی فصلی مطرح است، دارای تعداد ۲۲ گونه ماهی از ۴ خانواده می‌باشد.

اهمیت این دریاچه نه تنها به خاطر امکان پرورش و صید ماهی، تأمین علوفه دام‌ها از نزارهای داخل دریاچه، شکار پرنده‌گان آبی و حصیربافی است بلکه از همه مهم‌تر ارزش زیستگاهی آن به عنوان یک بوم‌سازگان است. در طی سال‌های گذشته تعادل خاصی بین تولید و بهره‌برداری از این دریاچه وجود داشت. از مراتع اطراف هامون دامداران بومی و کوچ‌رو و از نزارهای داخل دریاچه، گاوداران سیستانی استفاده می‌کردند و ویژگی خاص این مراتع و باتلاقی بودن آنها به گاوداری رونق بیشتری بخشیده بود. گاوداران بیشتر از نی برای تغذیه گاو استفاده کرده و برای فصل زمستان از آن ذخیره می‌کردند. صید سنتی ماهی (با استفاده از توتن) و شکار پرنده‌گان آبی در کنار دامداری کمکی به معیشت ساکنین این نواحی بوده است. اما خشکیدن دریاچه که بدلائل تغییرات اقلیمی و سوء مدیریت توزیع آب صورت گرفت کارکردهای این تالاب را مورد آسیب قرار داده است.

جدول ۱: خلاصه ویژگی‌های تالاب‌های بین‌المللی هامون

ویژگی	توضیح
نام	دریاچه (تالاب) هامون نام امروزی آن و کانسویا، کیانسی، بندش، کانسه، زریه، زریه کیانسی، اوشیدا، زره و هامون دشت برخی از نامهای تاریخی آن می‌باشند.
موقعیت	هامون مجموعه تالابی وسیعی است که در محدوده ۶۰ درجه و ۳۹ دقیقه تا ۶۱ درجه و ۳۵ دقیقه طول شرقی و ۳۱ درجه و ۱۵ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمالی واقع می‌باشد. هامون پوزک با مساحت ۴۱۹ کیلومتر مربع در موقعیت جغرافیایی طول ۶۱ درجه و ۵۰ دقیقه و عرض ۳۱ درجه و ۴۵ دقیقه، هامون صابری با مساحت ۱۰۲۹ کیلومتر مربع در موقعیت جغرافیایی طول ۶۱ درجه و ۳۵ دقیقه و عرض ۳۱ درجه و ۱۵ دقیقه و هامون هیرمند با مساحت ۴۱۱ کیلومتر مربع در موقعیت جغرافیایی طول ۶۱ درجه و ۲۷ دقیقه و عرض ۳۰ درجه و ۵۰ دقیقه سه بخش مهم هامون را تشکیل می‌دهند
مساحت تالاب	هامون مشتمل بر دریاچه، برکه‌ها و باتلاق‌هایی است که سطح آن مرتباً در حال نوسان و تغییر است. وسعت آن در شرایط حداکثر آبگیری حدود ۵۷۰۰ کیلومتر مربع و دامنه عمقی آن بین ۷ تا ۱ متر است.
مساحت حوضه آبریز	وسعت کل کاسه سیستان ۳۷۰۰۰۰ کیلومتر مربع است. از این رقم حدود ۱۰ درصد آن در ایران، حدود ۴ درصد در پاکستان و بقیه در افغانستان واقع است. از شیبهای تند کناره غربی کاسه سیستان، چند رودخانه فصلی به سمت هامونها جاری است اما عمده روان‌آبها از شرق کاسه سیستان و معمولاً حوضه رودخانه هیرمند جاری می‌شود. به طور کلی حوضه‌های آبریز کاسه سیستان را می‌توان ۳ بخش حوضه‌های آبریز رودخانه هیرمند (واقع در افغانستان و پاکستان)، حوضه‌های آبریز رودخانه‌های شمال و شمال شرقی هامونها (واقع در افغانستان و ایران) و نهایتاً حوضه آبریز غرب هامونها (واقع در ایران) تقسیم کرد
ارتفاع	ارتفاع متوسط ۴۷۵ متر بالاتر از سطح دریاست بطوریکه هامون پوزک در ارتفاع ۴۷۶/۵، هامون صابری در بلندی حدود ۴۷۵ متر و هامون هیرمند در ارتفاع حدود ۴۷۰ متر از سطح دریا قرار دارند.
موقعیت مدیریتی	مدیریت این منطقه تحت نظر اداره کل حفاظت محیط زیست استان سیستان و بلوچستان می‌باشد.
وضعیت حفاظتی	این تالاب با توجه به بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست موضوع مصوبه شماره ۸ مورخ ۱۳۴۲/۱۲/۱۸ شورای عالی شکاربانی و نظارت بر صید، منطقه حفاظت شده اعلام گردید و در تاریخ ۱۳۸۶/۱/۱۱ به پناهگاه حیات وحش هامون ارتقاء درجه یافت
موقعیت بین‌المللی	بخشی از این تالاب پناور با عنوان تالاب بین‌المللی هامون به وسعت ۵۰ هزار هکتار در تاریخ ۱۹۷۵/۶/۲۳ با شماره 21R007 با عنوان "هامون صابری و هامون هیرمند" و بخشی با وسعت ۱۰ هزار هکتار در همان تاریخ با عنوان "انتهای جنوبی هامون پوزک" با شماره 21R009 در کنوانسیون بین‌المللی رامسر به ثبت رسیده است
مالکیت اراضی تالاب	به جز بخش اندکی که مستثنیات اشخاص می‌باشد، مالکیت آن متعلق به دولت است.
کاربری اراضی	عمدتاً کاربری دریاچه، نزار (محل جرای گاو و برداشت نی توسط گاوآرداران)، همچنین مراتع مورد تعلیف گوسفند می‌باشد. سراسر تالاب بصورت سامانهای عرفی محل صید ماهی و بخش اندکی نیز کشاورزی است.
منابع اصلی آب	مهمترین منبع تامین آب تالاب رودخانه هیرمند می‌باشد که متوسط آبدهی سالانه آن در سالهای نرمال حدود ۶ میلیارد متر مکعب است و به همراه رودخانه‌های خاشرود، خوسپاس و فراه رود از افغانستان سرچشمه می‌گیرد. رودخانه‌های شور، حسین آباد و بندان نیز از ارتفاعات داخلی سرچشمه می‌گیرند نیز به هامون می‌ریزند که آبدهی ناچیزی دارند.
نوع تالاب رامسر	سیستم دریاچه ای (لاگوسترین)، ماندابی (پالوسترین)
پوشش گیاهی عمده	نی (Phragmites australis)، لویی (Thypha minima)، بونی (Aeluropus lagopoides)، چمن شور ساحلی (Aeluropus littoralis)، گز (Tamarix ramosissima)، اویارسلام (Cyperus rotundus)، جگن (Cyperus longus)

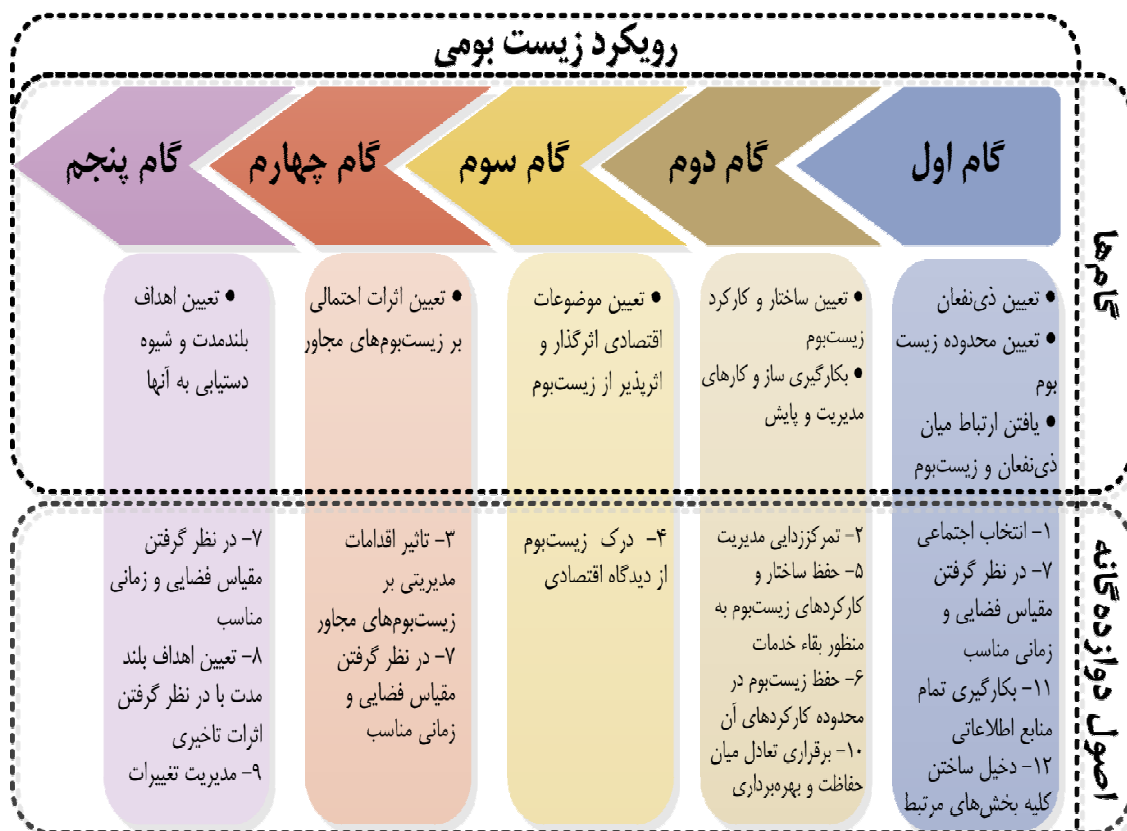
ادامه جدول ۱: خلاصه ویژگی‌های تالاب‌های بین‌المللی هامون

ویژگی	توضیح
گونه‌های مهم جانوری	محل زیست ۷ گونه ماهی از جمله ماهی هامون (<i>Schizothorax zarudnyi</i>) و کپور معمولی (<i>Cyprinus carpio</i>) از مهمترین پرندگان آبی بومی تالاب گونه چنگر (<i>Fulica atra</i>) و خشکی زی دراج (<i>Francolinus francolinus</i>) و هوبره (<i>Chlamydotis undulata</i>) را می‌توان نام برد. ۴۳ گونه پستاندار از ۱۵ خانواده در هامون زیست می‌کنند. خدنگ از پستانداران بارز بومی است. در گذشته (۳۰ سال پیش) حتی زیستگاه گراز وحشی نیز بوده است. دوزبستان (وزغ و قورباغه) و خزندگان (انواع مارها) نیز فراوانی زیادی دارند.
مهمترین ارزش‌های اکولوژیک	محل زیست جنس‌های مختلفی از فیتو پلانکتونها و زوپلانکتون‌ها و جلبک‌های آبی مقاوم، محل رویش گونه‌های مختلف آبی و کنار آبی همچنین محل زیست ماهیان زیادی است. علاوه بر زیستگاه پرندگان بومی زمستانگذرانی هزاران قطعه پرند مهاجر سرزمین‌های شمالی (سیبری) در این تالاب می‌باشد.
تولیدات تالاب	ماهی، علوفه (نی، اویار، سلام، جگن، بونی) گیاهان دارویی، چوب (بادشکن و هیزم) و در منطقه کشاورزی گندم، جو، سورگوم و خربزه است.
کارکردهای تالاب	تامین زیستگاه حیات وحش و تنوع زیستی، منظره و چشم‌انداز، تعدیل اقلیم، جلوگیری از ورود ماسه و گرد و غبار به مناطق مسکونی، محل برداشت علوفه و استفاده بعنوان مرتع، محل صید ماهی و محل گردشگری.
خدمات	صید ماهی، برداشت علوفه، تفریح و تفرج، تحقیقات علمی و پژوهشی، ارزش‌های فرهنگی و سنتی
تغییرات عمده اکولوژیک	ورود ماهی‌آمور در اوایل دهه ۶۰ باعث از بین رفتن بیش از ۹۰ درصد نزارهای هامون گردید که نیمی از آن مجدداً بصورت مصنوعی احیا شد. زمستان سال ۶۲ سطح تالاب به طور کامل یخ زده و باعث تلف شدن شمار زیادی دام و انسان (ساکنان تختک‌ها) شد. سیل سال ۶۹ و ۷۰ باعث ورود بیش از ۱۳ میلیارد آب به منطقه و حداکثر آبیگری تالاب گردید. تخریب سرریز طبیعی تالاب در ایام سیل باعث خروج آب و ایجاد آبگندهای عمیق در هامون هیرمند شد. خشکسالی‌های دوره ای باعث نوسانات زیاد آب گردیده بطوریکه تالاب در یکصد سال اخیر حداقل سه بار به طور کامل خشکیده است بویژه خشکسالی بعد از سال ۱۳۷۷ که هنوز هم ادامه دارد بستر تالاب را به محلی برای تولید ریزگرد تبدیل کرده است.
منابع مورد استفاده:	
- مهندسین مشاور پارس کنسولت، ۱۳۸۶، مطالعات بازنگری شبکه‌های آبیاری و زهکشی شیب آب و پشت آب پایین در منطقه سیستان، گزارش آب و خاک، ۶۵ صفحه	
- مهندسین مشاور توسعه و احیای منابع (تام)، ۱۳۹۱، مطالعات طرح جامع مدیریت محیط‌های طبیعی و تنوع زیستی هامون، گزارش منابع آب سطحی (هیدرولوژی)	
- نوری، غلامرضا، طیبه اریایی، سهیلا نوری، ۱۳۸۶، تالاب هامون؛ حیات سیستان، ۱۵۱ صفحه.	
- Beek, E. V., Meijer, K., 2006. Integrated water resources management for the Sistan closed inland delta, Iran. Main report. Ver. 1.3	
- United Nations Environment Programme Post-Conflict Branch, 2006. 'History of environmental change in the Sistan basin, Based on satellite image analysis: 1976-2005'. [Online] Switzerland: United Nations Environment Programme Available at: http://postconflict.unep.ch/publications/sistan.pdf (Accessed: 11th February 2009).	

۱-۳- مروری بر کارگاه‌های پیشین (اول، دوم و سوم)

تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون به روش مشارکتی و با برگزاری کارگاه‌های مشورتی صورت می‌پذیرد. حضور فعال تمامی ذینفعان و اعمال فرآیند مشارکتی از طریق تشکیل کارگاه‌های مشورتی عمل می‌گردد. مشارکت ذینفعان سبب خواهد شد تا نظرات، دانش و منافع افراد و گروه‌های ذیربط در تالاب، در تدوین برنامه لحاظ شود. هدف از تشکیل کارگاه‌ها، تدوین و تهیه برنامه جامع مدیریت یکپارچه و زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون است که از رویکردی راهبردی مشارکتی برخوردار است.

در تدوین برنامه مدیریت یکپارچه گام‌های اجرایی رویکرد زیست‌بومی و اصول ۱۲ گانه بشرح مندرج در شکل زیر اجرا می‌گردد.

برای تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون تشکیل کارگاه‌های مشورتی پیش‌بینی شده که اکنون مروری بر کارگاه‌های گذشته خواهیم داشت.

۱-۳-۱- کارگاه آغازین:

نخستین کارگاه در روزهای ۱۷ و ۱۸ اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ در محل هتل نیمروز زابل تشکیل گردید. در کارگاه آغازین در خصوص لزوم حمایت و حفاظت از تالابها، اهمیت تالاب‌های بین‌المللی هامون متشکل از هامون پوزک، هامون صابری و هامون هیرمند و همچنین مدیریت زیست بومی و گام‌های اصول دوازده گانه رویکرد زیست بومی مطالب جامعی ارائه گردید. برای ادامه کار حاضرین در سه کار گروه بشرح زیر:

✓ ارزشها و کارکردهای تالاب

✓ ذینفعان و بهره برداران تالاب

✓ معضلات و مشکلات تالاب

به بحث و بررسی پرداخته و فهرستی از ارزش‌ها، کارکردهای اکولوژی، اقتصادی و اجتماعی تالاب، معضلات و مشکلات پیش آمده برای تالاب‌های بین‌المللی هامون، چشم انداز و هدف نهایی تهیه نمودند که در جداول شماره ۲ و ۳ و ۴ درج گردیده است.

تصویر ۱: مشارکت معتمدین و ریش سفیدان در کارگاه‌های مشارکتی

مجموعه تصاویر ۲:
بازدید میدانی انجام
شده در کارگاه اول مشارکتی
تدوین طرح مدیریت تالاب

جدول ۲: گروه‌های اصلی ذریب‌ط در مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون سطح محلی، استانی، ملی و بین‌المللی

اثرات دست‌اندرکاران	ذینفعان/دست‌اندرکاران
<ul style="list-style-type: none"> - انتقال تجارب جهانی و جلب همکاری‌های بین‌المللی نهادهایی چون (UNEP)(UNDP)(GEF) - محور رایزنی با کشورهای همسایه و منطقه‌ای (تامین آب) - محور مدیریت و همکاری تالاب در منطقه (تامین آب) و مذاکرات مربوطه - الزام کشورهای مربوطه به رعایت قراردادها - عقد قراردادها و توافقات تکمیلی مورد نیاز 	سازمان‌های بین‌المللی (وزارت امور خارجه)
<ul style="list-style-type: none"> - تهیه، اجرا و نظارت بر برنامه مدیریت زیست بومی تالاب - بررسی و نظارت اثرات و کارکردهای اکولوژیکی تالاب (کارکردهای اکوسیستمی) - اقدامات در راستای حفظ تنوع زیستی تالاب - تأیید بر کارکردهای اقتصادی و اجتماعی تالاب (توسعه اکوتوریسم - استفاده از تنوع فرهنگی) - کنترل زمانی و مکانی در حفظ جمعیت و زیستگاه و گونه‌های جانوری و گیاهی 	سازمان حفاظت محیط زیست
<ul style="list-style-type: none"> - انجام مطالعات مربوط به منابع آب - مدیریت آب در منطقه و تخصیص آب به تالاب - لایروبی انهار و اجرای پروژه‌های آبرسانی به تالاب 	آب منطقه‌ای
<ul style="list-style-type: none"> - بهبود مدیریت و راندمان آبیاری با هدف آزدسازی آب بیشتر برای تالاب - ساماندهی بهره‌برداران آب در بخش کشاورزی - مدیریت و کنترل سموم، کودها، پسماندها و زهاب اراضی حاشیه تالاب - مدیریت و کنترل کشت و کار در محدوده و بستر تالاب 	جهاد کشاورزی
<ul style="list-style-type: none"> - کنترل فرسایش بادی و تثبیت ماسه‌های روان - ممیزی و مدیریت مراتع حاشیه تالاب با هدف تعادل دام و مرتع - جلوگیری از تغییر کاربری اراضی ملی اطراف تالاب 	منابع طبیعی
<ul style="list-style-type: none"> - ارائه خدمات به صیادان - انجام برنامه‌های مدیریتی مربوط به آبیان 	شیلات
<ul style="list-style-type: none"> - خدمات رسانی به عشایر - ساماندهی عشایر و مناطق چرای دام 	امور عشایری
<ul style="list-style-type: none"> - بررسی و کنترل بیماری‌های مشترک استان و حیات وحش - کنترل و نظارت بر دامهای موجود در تالاب و ورودی از مرز 	دامپزشکی
<ul style="list-style-type: none"> - مطالعه و اجرای توسعه‌ی منابع آب و خاک در دشت سیستان (به منظور تامین منابع آب) - مطالعه و اجرای طرح‌های تثبیت شن‌های روان - پیگیری حق آبه ایران از طریق مجاری قانونی (مستقر در وزارت نیرو) - برنامه ریزی جهت مدیریت آب‌های مشترک منطقه ای سیستان 	شرکت توسعه منابع آب و خاک سیستان
<ul style="list-style-type: none"> - انجام فعالیت‌های آموزشی، تحقیقاتی و پژوهشی در راستای حفظ تالاب - تهیه ی برنامه‌ها و سناریوهای مدیریتی برای سال‌های کم‌آبی، خشکسالی، ترسالی منطقه و تالاب 	دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی
<ul style="list-style-type: none"> - انجام مطالعات و پژوهش‌های مورد نیاز - جمع آوری و ارائه آمار و اطلاعات مورد نیاز مدیریت تالاب - پایش علمی تغییرات تالاب - برگزاری نمایشگاهها و همایش‌های علمی در خصوص تالاب - جلب همکاری مجامع علمی جهان برای چاره جویی مشکلات تالاب 	پژوهشکده تالاب بین‌المللی هامون
<ul style="list-style-type: none"> - بررسی پتانسیل‌ها و به فعلیت رساندن آن جهت گسترش گردشگری - بازسازی آثار باستانی کوه خواجه - حمایت و ارائه تسهیلات در مورد صنایع دستی و ایجاد معیشت جایگزین 	میراث فرهنگی و گردشگری (صنایع دستی)

ادامه جدول ۲: گروه‌های اصلی ذیربط در مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون سطح محلی، استانی، ملی و بین‌المللی

فرهنگ و ارشاد اسلامی	<ul style="list-style-type: none"> - احیای خرد فرهنگها، آداب، رسوم، سنت‌ها و عادات فراموش شده به سبب مهاجرت باشندگان تالاب هامون
مسئولین سیاسی	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد ضمانت اجرایی جهت اجرای قوانین مرتبط با حفظ تالاب - هماهنگی و ایجاد ارتباط بین مردم و دستگاههای دولتی - پیگیری موضوع حق آبه و تعهدات داخلی و بین‌المللی - ایجاد هماهنگی بین سازمان های ذیربط تالاب
رسانه‌های جمعی	<ul style="list-style-type: none"> - آگاه سازی مردم و مسئولین در خصوص مسائل تالاب - حساس سازی مردم و مسئولین در خصوص مشکلات تالاب و اقدامات مورد نیاز - بسیج افکار عمومی و اطلاع رسانی در مورد اقدامات انجام شده
شرکت های تعاونی محلی	<ul style="list-style-type: none"> - سازماندهی بهره برداران تالاب - هماهنگی با ادارات و سازمان های ذیربط
شوراهای شهر و روستا	<ul style="list-style-type: none"> - ایجاد فضای مشارکتی و ترغیب مشارکت مردم - پاسخ خواهی از دولت در جهت اجرای تعهدات
NGO ها	<ul style="list-style-type: none"> - توسعه ی فرهنگ و آموزش جوامع محلی با هدف استفاده پایدار از کارکردهای تالاب - تسهیل مشارکت مردمی و ایجاد همبستگی اجتماعی در حفظ و احیای تالاب
جوامع محلی	<ul style="list-style-type: none"> - همکاری در اجرای برنامه‌های مدیریت تالاب - استفاده از خدمات اکو سیستم تالاب با هدف بهره برداری پایدار

جدول ۳ : ارزش‌های اصلی تالاب‌های بین‌المللی هامون

ارزش	شرح
ارزش بین‌المللی	هامون به عنوان بزرگترین دریاچه آب شیرین شرق فلات ایران و یکی از سایت‌های ثبت شده در کنوانسیون رامسر ارزش بین‌المللی ویژه ای دارد و می‌تواند فصل مشترک فعالیت سازمانهای بین‌المللی مرتبط بوده توجه جهانیان را به منطقه جلب نماید.
ارزش امنیتی	هامون با تشکیل بخشی از مرز ایران و افغانستان باعث افزایش ارتباطات فرامرزی و افزایش امنیت ملی و منطقه ای گردد همچنین با عرصه وسیع در بالادست مناطق مسکونی سیستان جلوگیری از ناامنی احتمالی فیزیکی و بیوتوریسم می‌تواند در آن اتفاق بیفتد.
ارزش معنوی	نام سیستان با هامون زنده و پر آب همراه است و اهمیت مذهبی، تاریخی و سنتی هامون سرزنده باعث هویت دادن به مردم سیستان، افزایش ارتباط عاطفی مردم و حفظ روحیه مشارکت، آرامش روح و روان، سرزندگی و نشاط مردم، افزایش امید به زندگی، افزایش روحیه ی شکرگزاری و عبودیت و تأثیر بر رفتار و کردار مردم بومی می‌گردد.
ارزش اقتصادی	ایجاد اشتغال با توسعه گردشگری بویژه طبیعت گردی، توسعه کشاورزی، صنایع دستی (حصیربافی)، صید و صیادی، شکار متوازن پرندگان، دامداری و تامین علوفه، تامین برخی گیاهان دارویی بار اقتصادی زیادی را از دوش دولت و اقتصاد کشور بر می‌دارد. واقع شدن هامون در مرز مشترک سیستان و خراسان جنوبی فاصله مناطق ییلاقی را برای دامداران کوتاه می‌کند همچنین در مواقع پرآبی می‌تواند مسیر حمل و نقل آبی به حساب آید.
ارزش اجتماعی	دوام آب در هامون با بهره برداران پر شمار وابسته به آن مانع از مهاجرت شده و ماندگاری مردم باعث کاهش تنش‌های اجتماعی، تعاون، تفاهم، هماهنگی و ثبات بنیاد خانواده و جلوگیری از ناهنجاری‌های اجتماعی بر اثر شغل‌های کاذب می‌گردد.
ارزش زیست بومی	حفظ ذخایر ژنتیکی، حفظ تنوع زیستی (فون و فلور)، تغذیه ی آب‌های زیرسطحی (امکان بهره برداری با حفر چاهک‌های کم عمق)، تامین آب شرب دامها و وحوش، محل زمستانگذرانی پرندگان مهاجر، محل زیست ماهیان و سایر آبزیان، پناهگاه حیات وحش از ارزش اکوازیکی بالایی برخوردار است.
ارزش حفاظتی	تالاب هامون با پذیرش سیلاب‌های بالادست، تثبیت خاک، جلوگیری از آتش‌سوزی، کاهش ریزگردها و گرد و غبار، جذب آلاینده‌ها موجب تلطیف هوا (میکرواقلیم)، کاهش بیماری‌های گوارشی، چشمی، تنفسی و خسارت به منابع زیستی و تاسیسات اقتصادی می‌شود.
ارزش علمی و تحقیقاتی	اکوسیستم تالابی در منطقه ای خشک با وجود مراکز تحقیقات، دانشگاهها و پژوهشکده های گوناگون منبع مهم آموزش، پژوهش و تحقیق می‌باشد.
ارزش مدیریتی و اجرایی	تالاب هامون با تنوع کاربردها و ذینفعان متنوع فصل مشترک دست اندرکاران سیاسی و اجرایی از جمله فرمانداران، بخشداران و شهرداران شهرستانهای پنجگانه سیستان، آب منطقه‌ای، جهاد کشاورزی، منابع طبیعی، محیط زیست، عشایری، میراث فرهنگی و گردشگری و... می‌باشد و تفاهم و اجرای برنامه‌های مشترک در آن می‌تواند مدیریت جامع حوزه را محقق کند.

چشم انداز نهایی: در ۲۵ سال آینده تالاب بین‌المللی هامون تالابی است با آب کافی، سالم و مستمر و تنوع زیستی غنی، اکوسیستم پایدار با بهره برداری خردمندانانه از منابع تالاب و مردمی سرزنده که شادابی و سخاوت برگرفته از تالاب را بین تمام حاشیه نشینان دو سوی مرز تقسیم می‌کنند.

هدف کلی: کاربرد رویکرد مدیریت زیست بومی به منظور احیاء، حفظ و بهره برداری پایدار تالاب بین‌المللی هامون با مشارکت موثر کلیه ی ذینفعان ملی و بین‌المللی.

جدول ۴: گروه بندی مشکلات مرتبط به تالاب‌های بین‌المللی هامون

مشکل	شرح
کافی نبودن مطالعات	عدم وجود مطالعات جامع منابع آب حوضه آبریز هیرمند و فقدان پایگاه داده مشترک در سطح ملی و بین‌المللی، نبود پژوهش کاربردی در مورد موضوعات مرتبط با تالاب و بهره برداری از آن و پایگاه پیش بینی و پایش شرایط تالاب تصمیم گیری در باره مدیریت آنرا مشکل ساخته لذا تکمیل مطالعات آمایش سیستان، تجميع مطالعات مختلف و مطالعات فراهیسی با مشارکت سازمانها و مشاورین بین المللی ضروری به نظر می رسد.
ضعف اطلاع رسانی، آگاه سازی و مشارکت مردم	کافی نبودن فعالیتهای اطلاع رسانی و فرهنگی، عدم وجود سمن‌های قوی در منطقه و آنسوی مرز، ضعف هماهنگی و مشارکت ذینفعان در مدیریت تالاب، نگاه صرف دولتی به مدیریت تالاب و عدم استفاده از دانش و تجربه ی مردم محلی و معتمدین، عدم وجود ارتباط رسمی بین مردم دو سوی مرز مانع از تفاهم و عزم قوی برای احیای تالاب شده است.
مسائل و مشکلات بین‌المللی	فقدان اطلاعات کافی از وضعیت منابع آب در حوضه آبریز هیرمند، عدم شفافیت حقایق هامون در قرارداد ۱۳۵۱ و منابع آبی حوضه، عدم اجرای توافق نامه حق آبه بین ایران و افغانستان، نا هماهنگی سیاسی بین دولت های ایران و افغانستان و حکمرانان محلی و عدم تعقیب رسمی دیپلماسی احیای هامون از جمله مشکلات بین المللی است.
مشکلات مدیریت آب و خاک	عدم وجود مدیریت و سیاستگذاری یکپارچه منابع آب و خاک، ضعف مدیریت آب در سطح منطقه (خاک ایران) بویژه در سطح مزارع، انتقال بخشی از آب حوضه هامون به زاهدان، برهم خوردن نظام بهره برداری ارضی، کشاورزی سنتی و راندمان پایین آبیاری عدم توجه به ارزش اقتصادی آب عدم تعادل بین دام و مرتع، مدیریت نامناسب ذخیره آب دریاچه و منابع آبی حوضه (چاه نیمه‌ها) مشخص نبودن مبادی ورودی و خروجی تالاب، عدم اطلاع از مدل ورود، توزیع و خروج آب در هامون‌ها، پسر شدن چونگ ها (بخش های عمیق با قابلیت ماندگاری بیشتر آب در تالاب) با رسوبات آبی و بادی از جمله مشکلات این بخش است.
مسائل مدیریتی و هماهنگی بین بخشی	کم توجهی به توانمندی های بین‌المللی در حوضه میراث فرهنگی سیستان، عدم توجه مسئولان ذیربط در سطح ملی به دریاچه، عدم استفاده از پتانسیل های موجود در منطقه مثل پروژه بین المللی منارید و ارتباطات بین‌المللی قابل حصول از طریق آن، بخشی نگری و عدم هماهنگی مناسب بین دستگاه های متولی تالاب برای مثال تعدد دستگاههای مرتبط با بهره برداران و دارای اختیار مداخله در تالاب مانع اجرای مدیریت تأثیر گذار در تالاب گردیده است.
مسائل اقتصادی و اجتماعی	فقر فراگیر ساکنان سیستان، وابستگی زیاد معیشت مردم به آب و منابع آبی، کاهش سطح در آمد بویژه در اثر خشکسالی، تعطیلی بدلیل مشکلات حاصل از ریز گرد‌ها، افزایش بیماریها و تهدید سلامت ساکنان، عدم استفاده از فرصت مرز، افزایش مهاجرت مردم از منطقه و تنازعات اجتماعی از جمله عوامل تأثیر گذار و متأثر از وضعیت هامون است.
مسائل مرتبط با خشکسالی و ریزگرد‌ها	خشک سالی به عنوان عامل تهدید کننده ی تنوع زیستی و بقای تالاب، تبدیل بخش هایی از تالاب به کانون بحران فرسایش بادی و منشاء ریزگرد‌ها، استفاده از بستر هامون به عنوان گذرگاه خودروها و تخریب عرصه و الزامات مداخله بدون مطالعه از جمله مشکلات مرتبط با شرایط اقلیمی و هیدرولوژیکی فعلی تالاب به حساب می آید.
مسائل محیط زیستی و تنوع زیستی	مشخص نبودن حریم تالاب، عدم وجود نظام و تقویم بهره برداری مناسب، ضعف نظارت دولتی و مردمی، عدم شناسایی بهره برداران و ذینفعان واقعی تالاب، اقدامات بدون مطالعه گذشته مانند وارد کردن ماهی علف خوار آمور و از بین رفتن نیزارها باعث تهدید تنوع زیستی گشته است.
مسائل مرتبط با دایک مرزی	طراحی نامناسب دایک و احداث خاکریز مرزی در داخل دریاچه مانع از ورود آب به بخش ایرانی تالاب شده و تدوین طرح جامع و سازگار با محیط در خصوص امتداد مرز را ضروری می نماید این موضوع با توجه به نقش باد در ورود و توزیع آب در مواقع کم آبی و طبیعت تالاب که هر گونه مداخله در آن می تواند به جمع شدن رسوبات بادی و تشدید ممانعت از ورود آب بیانجامد اهمیت زیادی دارد.

جدول ۵: نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدات (SWOT) تالاب‌های بین‌المللی هامون

تهدیدات (Treats) T	فرصت‌ها (Opportunities) O	نقاط ضعف (Weakness) W	نقاط قوت (Strenghtning) S
نامشخص بودن حق آبه تالاب در قرارداد دوجانبه با افغانستان پاسخگو نبودن کشور افغانستان در قبال قراردادهای مشترک آب مرزی وابستگی تالاب به منابع آبی خارج از کشور وجود و توسعه بندهای انحرافی و حفر چاههای عمیق در بالادست حوزه (کشور افغانستان) شفاف نبودن میزان و چگونگی اختصاص حق آبه زیست محیطی از منابع آب موجود در سیستان اولویت کشاورزی و شرب بر محیط زیست در مدیریت آب سیستان انتقال آب به خارج از حوزه سیستان خشکسالی‌های مکرر وزش بادهای شدید و فرساینده ورود رسوبات شور ناشی از فرسایش بادی به تالاب همزمانی ورود آب به منطقه با فصل کشت راندمان پایین مصرف آب در کشاورزی با توجه به مشکلات خاک و مدیریت ضعیف مزرعه تگ کشتی و عدم تنوع زمان و نوع کشت تعداد زیاد و فقر شدید بهره برداران و ساکنان منطقه ادوات بهره برداری نامتعارف از منابع تالاب خروج علوفه تالاب به خارج از منطقه ورود رسوبات سالانه توسط رودخانه‌های اتفاقی به بستر تالاب ورود آب‌های دارای محدودیت از برخی رودخانه‌ها به تالاب مشخص نبودن میزان حق آبه تالاب وجود ساعات آفتابی و روزهای گرم زیاد در نتیجه میزان تبخیر زیاد بروتد شدید دما و یخ زدگی تالاب در برخی سالها ورود رسوبات زیاد همراه با سیلاب تردد خودروها از بستر تالاب تردد و ترانزیت دام از بستر تالاب ورود ماهی علف خوار آمور احداث خاکریز مرزی در تالاب	ثبت و عضویت تالاب هامون در کنوانسیون رامسر ثبت تالاب و اطراف آن به عنوان پناهگاه حیات وحش تاثیرگذاری تالاب بر سه کشور ایران، افغانستان و پاکستان عزم جدی نمایندگان، مردم و مسئولان برای احیای تالاب تصویب ماده ۱۵۹ قانون برنامه پنجم توسعه مبنی بر الزام به مدیریت یکپارچه حوزه‌های منتهی به تالابها نگاه ویژه دولت به تالابها با توجه به وجود ماده ۶۷ قانون برنامه چهارم و ماده ۱۱۷ برنامه پنجم توسعه رویکرد جدید دولت مبنی بر توجه به مسائل زیست محیطی در پروژه‌های توسعه وجود دانشگاه‌های متعدد و پژوهشگده ویژه تالاب در منطقه وجود مرکز تحقیقات منابع طبیعی سیستان وجود مسئولین بومی و آشنا به مسائل منطقه امنیت فراگیر موجود در منطقه وجود اسکله‌های مختلف صیادی سابقه دیرینه صید و صیادی و حصیربافی امکان وقوع بارندگی شدید در بالادست حوزه هیرمند اجرای پروژه آبرسانی با لوله به اراضی کشاورزی وجود انبار متعدد منتهی به تالاب پیگیری و توجه افکار عمومی به تالاب تقدس مذهبی و سنتی تالاب در منطقه اندک بودن تعداد بهره بردار ان تالاب در افغانستان	مورفولوژی بکنواخت و هموار بستر هامون عمق کم و گستردگی تالاب استقرار تالاب در نقطه مرزی دو کشور ایران و افغانستان واقع شدن در منطقه خشک واقع شدن در پایین دست اراضی کشاورزی بهره برداران زیاد متکی به تالاب تضاد منافع بهره برداران عدم وجود نظام بهره برداری از تالاب برداشت علوفه در زمان نامناسب وجود دامهای سرگردان در دریاچه بهره برداری کشاورزی از بستر تالاب فراوانی زیاد دام خرد به نسبت دام سنگین و لگد گویی بیشتر محل عبور دام قاچاق از بستر دریاچه مجاورت با اراضی کشاورزی حرکت خاک (ریزگرد) از بستر تالاب عدم تعادل دام و مرتع عدم ممیزی و وضوح سامانه‌های عرفی مراتع تالاب وجود شتر در تالاب مشخص نبودن حریم تالاب عدم وجود محیط بان به تعداد کافی	وجود آب شیرین در تالاب تنوع زیاد پوشش گیاهی در تالاب تنوع زیاد گونه‌های جانوری امکان زمستانگذرانی پرندگان مهاجر در تالاب دسترسی آسان به تالاب محل زیست انسانی در تختک‌ها (جزایر) تالاب مکان پرورش و صید ماهی و دیگر آبزیان امکان قایق رانی در تالاب امکان گردشگری در تالاب امکان انجام ورزش‌های آبی در تالاب امکان مشاهده پرندگان امکان شکار و صید پرندگان امکان چرای دام امکان برداشت عاوفه از تالاب امکان برداشت هیزم (تامین سوخت) امکان پرورش زنبور عسل امکان حمل و نقل آبی بین ایران و افغانستان امکان بهره برداری محصولات صنایع دستی کنترل سیل (با توجه به گنجایش) افزایش رطوبت محیط تعدیل آب و هوای منطقه جلوگیری از ماسه و گرد و غبار به مناطق مسکونی پناهگاه حیات وحش تامین آب دام و کشاورزی امکان کشت در تالاب امکان استفاده پژوهشی و آموزشی از تالاب محل ذخیره آب محل برداشت گیاهان داروئی

۱-۳-۲- کارگاه دوم با کارگاه تحلیل مشکلات و تهیه پیش‌نویس اولیه برنامه مدیریت :

کارگاه دوم در روزهای ۴ و ۵ آذر ماه ۱۳۹۳ در محل هتل نیمروز زابل تشکیل گردید. در روند برگزاری کارگاه دوم مواردی مورد تاکید قرار گرفت که عبارتند از:

- ✓ تلاش در مشارکت کلیه ذینفعان و بهره‌برداران با شناسایی مناطق و روستاهای
- تاثیر گذار و تاثیر پذیر
- ✓ روستاهای هدف
- ✓ بهره‌برداران
- ✓ صاحبان نظر و اندیشه و قلم
- ✓ متاثرین از مشکلات دریاچه
- ✓ سمن‌ها
- ✓ کارشناسان و مسئولان دستگاه‌های دولتی
- ✓ رجال سیاسی منطقه

عمده‌ترین روستاهای شناسایی شده شامل گمشاد، تخت عدالت، قرقری، میرشکار، ادیمی، منصوری، شهرک علی اکبر، لطف‌الله، ورمال، خراشادی، محمدآباد، صیادان سفلی، آخوند غلامی، پیرسبز، طوطی، کرق شاه جان، سدکی، دهمرده، گلخانی، بزی، لنگربارانی، اکبرآباد، لورگ باغ، محمدآباد، ادیمی، شندک، کیان‌آباد، میرشکار، کهخا، صدیف، خاک سفیدی، ملاعلی و ملا دادی بوده و پس از تعیین روستاهای هدف، مذاکره چهره‌به‌چهره با حضور در مناطق مورد نظر معتمدین، ریش سفیدان، اعضاء شورای اسلامی مشخص و موضوع کارگاه و اهداف آن بمنظور حضور و مشارکت پربار، موثر و مستمر تشریح گردید و در نهایت با ارسال دعوتنامه خواستار مشارکت نمایندگانی از جوامع محلی و ذینفعان در کارگاه گردید. اقدام مشابه با افراد صاحب نظر اعم از ساکن یا غیر ساکن در منطقه شاغل و بازنشسته و از اقشار مختلف مطرح و درخواست حضور در کارگاه بعمل آمد

اهداف کارگاه دوم شامل موارد زیر است.

- ✓ بررسی و تحلیل گروهی مشکلات و تهدیدات تالاب
- ✓ تعیین اهداف راهبردی برنامه مدیریت جامع تالاب‌های بین‌المللی هامون

- ✓ تعیین موضوعات اصلی و اهداف کوتاه مدت و بلند مدت
- ✓ تعیین بخشی از اقدامات اولویت دار و نهادهای مسئول

برای دسترسی به این اهداف ۳ گروه کاری

- کار گروه محیط زیست، مطالعات، آزمایش سرزمین و پژوهش،
- کار گروه آب و خاک
- کار گروه مشارکت مردمی، اطلاع رسانی و مسائل اقتصادی – اجتماعی

تشکیل و تلاش گردید که هر گروه در برگیرنده کلیه اقشار از افراد متخصص، نهادهای دولتی، تشکل‌های مردمی، ذینفعان و بهره برداران و بویژه تشکل‌های صنفی مرتبط با تالاب، معتمدین، پیش‌کسوتان، صاحبان قلم و ریش‌سفیدان باشد.

در بررسی یافته‌ها و تنظیم گزارش و خروجی‌های کارگاه لزوم بررسی دقیق‌تر و تکمیلی موارد مربوط به امور بین‌الملل، دایک مرزی و همچنین ریزگردها مشخص گردید و به این منظور در یک کارگاه تکمیلی این سه موضوع نیز مورد بررسی قرار گرفته و خروجی‌های مورد نیاز تنظیم گردید.

یافته‌های کارگاه‌های اول و دوم در جداولی جمع‌بندی و تنظیم گردیده است که در کارگاه سوم نیز مطرح و با مشارکت تمامی شرکت‌کنندگان در کارگاه تصحیحات و نکات تکمیلی لازم در آنها اعمال گردید. پس از بررسی مشکلات و معضلات تالاب‌های بین‌المللی هامون توسط کارگروه‌ها، اهداف راهبردی و اقدامات اولویت دار مورد بحث و بررسی قرار گرفت که جمع‌بندی پیشنهادات ارائه شده آنها پس از ادغام پیشنهادات مشابه در ۴ هدف راهبردی در جداول زیر با شماره‌های ۶ تا ۹ درج گردیده است.

مجموعه تصاویر ۴: نماهایی از کارگاه
مشارکتی دوم تدوین برنامه
مدیریت تالاب

جدول ۶: هدف راهبردی شماره (۱) احیاء، بهبود و حفاظت از نوع زیستی تالاب

موضوعات اصلی	اهداف برنامه	اقدامات اولویت دار	نهاد مسوول	نهاد همکار
شناسایی و احیای زیستگاهها	۷ ساله: احیاء حداقل ۳۰ درصد زیستگاه‌های گونه‌های شاخص تالاب ۲۵ ساله: احیاء حداقل ۷۰ درصد زیستگاه‌های گونه‌های شاخص تالاب	تهیه بانک اطلاعات زیست محیطی تالاب	محیط زیست استان	دانشگاه، مراکز تحقیقاتی
		شناسائی و پهنه بندی زیستگاه‌ها و اولویت بندی احیاء آنها	محیط زیست استان	سمن‌ها، صیادان و عشایر، منابع طبیعی، شیلات
		تعیین حریم اکولوژیک تالاب	محیط زیست استان	آب منطقه‌ای، منابع طبیعی و مراکز تحقیقاتی، ثبت اسناد، دادگستری
		ساماندهی و حل و فصل تعارضات حقیقی و حقوقی اراضی حاشیه تالاب	منابع طبیعی	سمن‌ها، مردم محلی، ثبت اسناد و دادگستری
		تهیه، تدوین و اجرای برنامه احیاء زیستگاه‌های بین‌المللی تالاب	محیط زیست استان	سمن‌ها، نمایندگان مردم، صیادان و عشایر و منابع طبیعی
		ایجاد آبشخورهای مصنوعی در نقاط زیستگاهی تالاب	محیط زیست استان	جوامع محلی صیادان و عشایر
حفاظت از زیستگاهها	۵ ساله: اجرای حداقل ۵۰ درصد برنامه‌ها ۱۰ ساله: اجرای ۱۰۰ درصد برنامه‌ها	ایجاد منطقه قرق مطلق در تالاب و حفاظت شدید از آن	محیط زیست استان	جوامع محلی، نیروی انتظامی
		احیای سامان‌های قرق و حفاظت بومی در تالاب	محیط زیست استان	جوامع محلی، سمن‌ها
		جلوگیری از تردد قایق‌های غیر مجاز در زمان آبدار بودن تالاب	نیروی انتظامی	محیط زیست استان، منابع طبیعی
		جلوگیری از وارد کردن آبریزان غیر بومی و امکان سنجی جهت حذف ماهی آمور	شیلات	محیط زیست استان
		ممانعت از برداشت و چرای بی‌رویه پوشش گیاهی تالاب	محیط زیست استان	عشایر، نیروی انتظامی، امور عشایر، منابع طبیعی
		ممانعت از ورود شتر به تالاب	محیط زیست استان	قوه قضائیه، نمایندگان مردم و عشایر، نیروی انتظامی، امور عشایر، منابع طبیعی، فرمانداری‌ها
		ایجاد آتش بر در گززارهای تالاب	منابع طبیعی	محیط زیست استان
		استقرار ایستگاه اطفای حریق در نزدیکی تالاب	منابع طبیعی	محیط زیست استان
		مطالعه و برآورد نیاز آبی زیستگاه‌های تالاب بین‌المللی هامون	محیط زیست استان	دانشگاه، مراکز تحقیقاتی، آب منطقه‌ای، منابع طبیعی، شیلات
		مطالعه و شبیه‌سازی بستر تالاب هامون با هدف امکان افزایش ماندگاری آب و کاهش تبخیر در تالاب هامون.	وزارت نیرو	دانشگاه، مراکز تحقیقاتی، سازمان حفاظت محیط زیست
تامین نیاز آبی اکولوژیکی زیستگاهها	۷ ساله: انجام مطالعه و اختصاص حداقل ۳۰٪ از نیاز آبی زیستگاه‌های با حساسیت خیلی بالای تالاب ۱۵ ساله: نایید نهایی و اجرای روش و تقویم انتقال آب و اختصاص حداقل ۷۰٪ از نیاز آبی زیستگاه‌های تالاب	تعیین روش مناسب، زمانبندی و انتقال آب به مناطق قابل احیاء	محیط زیست استان	مراکز تحقیقاتی، آب منطقه‌ای، منابع طبیعی، شیلات
		تحدید مناطق بخش آب	محیط زیست استان	آب منطقه‌ای، منابع طبیعی
		مطالعه تغییرات اقلیمی و سناریونویسی برای مدیریت آینده تالاب	دانشگاه	سازمان حفاظت محیط زیست، مراکز تحقیقاتی، آب منطقه‌ای

جدول ۷: هدف راهبردی شماره (۲) رسیدن به وضعیت مطلوب آب و خاک و کنترل ریزگردها

موضوعات اصلی	اهداف برنامه	اقدامات اولویت دار	نهاد مسوول	نهاد همکار
کاهش فرسایش خاک از بستر تالاب	۵ ساله: کنترل فرسایش و برداشت خاک در ۳۰ درصد سطوح بحرانی واقع در هامون صابری و بخش ایرانی هامون پوزک ۱۵ ساله: کنترل کامل خاستگاه‌های گرد و غبار در بستر هامون صابری و بخش ایرانی هامون پوزک	شناسایی و تدقیق خاستگاه‌های ماسه و گرد و غبار	سازمان حفاظت محیط زیست	مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی، منابع طبیعی، موسسه تحقیقات خاک و آب وزارت جهاد کشاورزی
		تعیین مکانیسم و مدل وزش باد و وقوع گرد و غبار	سازمان حفاظت محیط زیست	مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی، سازمان هواشناسی
		تعیین روش‌های کنترل و احیاء مناطق بحرانی فرسایش بادی	سازمان حفاظت محیط زیست	مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی، موسسه تحقیقات خاک و آب وزارت جهاد کشاورزی
		اجرای طرح‌های حفاظتی پیشاهنگ	سازمان حفاظت محیط زیست	مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی، موسسه تحقیقات خاک و آب وزارت جهاد کشاورزی
		اجرای طرح‌های حفاظتی تأیید شده در بستر تالاب	محیط زیست استان	منابع طبیعی
		اجرای طرح‌های حفاظتی تأیید شده در حاشیه و اطراف بستر تالاب	منابع طبیعی	جهاد کشاورزی
		جلوگیری از عبور و مرور خودروها از بستر تالاب	نیروی انتظامی	محیط زیست استان، منابع طبیعی
		بازگشایی و اصلاح مسیر آب فراه رود به داخل تالاب	محیط زیست استان	آب منطقه‌ای
افزایش ورود آب به تالاب	۵ ساله: افزایش حداقل ۱۰٪ آب ورودی آب از رودخانه هیرمند به تالاب به نسبت سال آبی ۹۳-۹۲ و اختصاص کامل حق آبه ۶۰ میلیون متر مکعب توافق شده تالاب از منابع داخلی ۲۵ ساله: حداقل افزایش حداقل ۳۰٪ ورودی رودخانه هیرمند به تالاب به نسبت سال آبی ۹۳-۹۲ و اختصاص کامل نیاز آبی زیستگاه‌های با حساسیت خیلی بالای تالاب از منابع داخلی	لا یروبی مستمر، اصلاح مسیر و تثبیت انهار و رودخانه با اولویت رودخانه‌های منتهی به تالاب و بویژه در مصب ورود آب به تالاب	آب منطقه‌ای	استانداری، جهاد کشاورزی
		سامان دهی سازه‌های آبی موجود در مسیر رودخانه‌ها	آب منطقه‌ای	شرکت آب و خاک سیستان
		احیای انهار داخلی مانند پریان و سایر انهار مسدود شده منتهی به تالاب	آب منطقه‌ای	شرکت آب و خاک سیستان
		بازنگری در نحوه مدیریت آبهای داخلی منتهی به تالاب	آب منطقه‌ای	منابع طبیعی، شیلات
		تکمیل سازه‌های انتقال آب از چاه نیمه چهارم به پائین دست با هدف بهره برداری بهینه از منابع آب	آب منطقه‌ای	شرکت آب و خاک سیستان
		بررسی میزان آب قابل دسترسی حوزه‌های داخلی و آبهای زیر سطحی اطراف هامونها	آب منطقه‌ای	جهاد کشاورزی، محیط زیست استان
		امکان سنجی انتقال آب با لوله یا کانال مستقیم از چاه نیمه‌ها به تالاب	آب منطقه‌ای	محیط زیست استان، جهاد کشاورزی
		بازنگری در حق آبه تالاب از چاه نیمه‌ها بر مبنای نیاز آبی تالاب از نظر کیفی و کمی	محیط زیست استان، آب منطقه‌ای	مرکز تحقیقات منابع طبیعی سیستان، منابع طبیعی، امور عشایر، شیلات

ادامه جدول ۷ : هدف راهبردی شماره (۲) رسیدن به وضعیت مطلوب آب و خاک و کنترل ریزگردها

موضوعات اصلی	اهداف برنامه	اقدامات اولویت دار	نهاد مسوول	نهاد همکار
مدیریت منابع آب و خاک در سطح منطقه (خارج از تالاب)	۵ ساله: اتمام مطالعه و اجرای حداقل یک نمونه پایلوت ۲۵ ساله: افزایش حداقل ۳۰ درصد راندمان مصرف آب و اختصاص صرفه جویی آن به تالاب	مطالعه و تعیین استراتژی و حد توسعه کشاورزی در منطقه با در نظر گرفتن نیازهای دراز مدت	جهاد کشاورزی	استانداری، شرکت توسعه منابع آب و خاک سیستان
		انتقال آب با لوله تا مزرعه و افزایش راندمان آبیاری با ایجاد سامانه‌های نوین آبیاری	جهاد کشاورزی	وزارت نیرو، سازمان محیط زیست، استانداری
		تغییر الگوی کشت در حوزه سیستان	جهاد کشاورزی	تحقیقات، صدا و سیما
		حمایت از طرح‌های زراعت چوب در منطقه	منابع طبیعی	جهاد کشاورزی
		بررسی و اعطای مشوق های مالی به واگذارکنندگان حق آبه کشاورزی به تالاب	جهاد کشاورزی	آب منطقه‌ای
		مدیریت آب و خاک در مزرعه	جهاد کشاورزی	جوامع محلی
		برنامه ریزی برای کاهش تبخیر آب از سطح مخازن	آب منطقه‌ای	دانشگاه
		تکمیل تصفیه خانه فاضلاب و بهره برداری از پساب تولید شده	آبفای شهری	آب منطقه‌ای، جهاد کشاورزی، محیط زیست استان، دانشگاه علوم پزشکی
		جلوگیری از افزایش تخصیص آب چاه نیمه‌ها به خارج از منطقه سیستان	آب منطقه‌ای	استانداری
		مطالعه و انتخاب راه حل‌های اجرایی جایگزین برای تامین آب مورد نیاز دیگر مناطق مصرف در استان که هم اینک از چاه نیمه‌ها مشروب می‌شوند	وزارت نیرو	سازمان آب منطقه‌ای
مدیریت آب در داخل تالاب	۵ ساله : حداقل ۳۰ درصد عملیاتی شود ۲۵ ساله : ۱۰۰ درصد عملیاتی شود	اخذ عوارض مصرف با تعیین سهمی از آب بهاء مشتریان برای احیای بیولوژیک منطقه	وزارت نیرو	تحقیقات و دانشگاه‌ها
		بازگشائی مسیرهای حرکت آب در تالاب	محیط زیست استان	آب منطقه‌ای، مرزبانی
		اولویت بندی مناطقی که میبایستی آب به آنجا انتقال یابد	محیط زیست استان	جوامع محلی، آب منطقه‌ای، منابع طبیعی، شیلات
		مطالعه و اجرای روش انتقال و توزیع آب در بستر تالاب	محیط زیست استان	آب منطقه‌ای، منابع طبیعی، عشایری، جوامع محلی
		تعیین نیاز آبی تالاب هامون	محیط زیست استان	پژوهشگده تالاب هامون
		پهنه بندی تالاب بمنظور استفاده بهینه و مطلوب از آب ورودی	محیط زیست استان	مرکز تحقیقات منابع طبیعی سیستان، دانشگاه‌ها
		امکان سنجی اصلاح و ساماندهی هر گونه تاسیسات فیزیکی	محیط زیست استان	منابع طبیعی، آب منطقه‌ای، امور عشایر، راه و شهرسازی
		امکان سنجی استفاده از آبهای زیر سطحی و زیر زمینی در تالاب	آب منطقه‌ای	محیط زیست استان
		امکان سنجی ایجاد مخازن آبی با دوام در تالاب و اطراف آن	محیط زیست استان، آب منطقه‌ای	جوامع محلی
		حذف انسداد مبادی ورود آب خارج از مرز	مرزبانی ناجا	وزارت کشور، استانداری، آب منطقه‌ای، سازمان حفاظت محیط زیست
مدیریت دایک مرزی	۱ ساله: بازگشایی مبادی ورود آب ۵ ساله: اجرای روش انسداد مرزی سازگار با طبیعت تالاب	انجام مطالعات و اجرای روش جایگزین خاکریز مرزی	مرزبانی ناجا	وزارت کشور، استانداری، آب منطقه‌ای

جدول ۸: هدف راهبردی شماره (۳) افزایش آگاهی و مشارکت عمومی، بهبود معیشت و بهره‌برداری پایدار از منابع تالاب

موضوعات اصلی	اهداف برنامه	اقدامات اولویت دار	نهاد مسوول	نهاد همکار
ارتقاء آگاهی عمومی	۳ ساله: تهیه و اجرای ۷۰ درصد برنامه اطلاع رسانی و آگاه سازی عمومی ۱۰ ساله: انجام ۱۰۰ درصد برنامه‌ها	بررسی و برنامه ریزی به منظور آگاهی رسانی عمومی	محیط زیست استان	دانشگاه‌ها، آموزش و پرورش
		شناسایی گروه‌های هدف	محیط زیست استان	عشایری، شیلات، منابع طبیعی
		تدوین برنامه آموزشی و ترویجی متناسب ذینفعان و دست اندر کاران	محیط زیست استان	دانشگاه‌ها، آموزش و پرورش، عشایری، شیلات، منابع طبیعی
		ارائه آموزش‌های لازم به مردم، سمن‌ها، بهره برداران و کارشناسان	محیط زیست استان	دانشگاه‌ها، آموزش و پرورش
		تهیه و توزیع مواد آموزشی مناسب بهره برداران	محیط زیست استان	دانشگاه‌ها، آموزش و پرورش
		اطلاع رسانی از طریق رسانه‌های محلی و ملی، شنیداری و دیداری، فیلم‌های مستند و ...	محیط زیست استان	صدا و سیما و دیگر رسانه‌ها، دانشگاه‌ها، شوراهای سمن‌ها
		اطلاع رسانی به سطوح بالای سیاستگذاری کشور و نمایندگان مجلس	محیط زیست استان	منابع طبیعی، عشایری
		برگزاری نمایشگاه‌های محلی، ملی و بین‌المللی	محیط زیست استان	ارشاد اسلامی، دانشگاه، سمن‌ها
		برگزاری همایش‌های علمی ملی و بین‌المللی	دانشگاه‌ها	مرکز تحقیقات منابع طبیعی سیستان، ارشاد اسلامی، استانداری
		نامگذاری روز ملی هامون	سازمان حفاظت محیط زیست	ارشاد اسلامی، سمن‌ها
افزایش مشارکت مردمی	۵ ساله: مشارکت موثر مردم در ۵۰ درصد برنامه‌های مدیریت تالاب اعم از تصمیم سازی، تصمیم گیری و اجرا ۲۵ ساله: مشارکت موثر مردم در ۱۰۰ درصد برنامه‌های مدیریت تالاب اعم از تصمیم سازی، تصمیم گیری و اجرا	برگزاری بازدیدهای ادواری برای دانشجویان، دانش آموزان و مردم به همراه مسئولین مربوطه	آموزش و پرورش	دانشگاه‌ها، محیط زیست، منابع طبیعی، میراث فرهنگی و گردشگری
		نصب نابلوهای تبلیغاتی و هشدار	محیط زیست استان	منابع طبیعی، عشایری
		طراحی و راه اندازی وب سایت تالاب	محیط زیست استان	دانشگاه‌ها
		تشکیل مجمع معتمدین و نمایندگان ذینفعان	استانداری	محیط زیست استان
		حمایت از تشکیل سمن‌های زیست محیطی تخصصی با موضوع هامون	استانداری	محیط زیست استان
		ایجاد شبکه اطلاع رسانی بین مجمع معتمدین و دستگاه‌های دولتی	فرمانداری‌ها	محیط زیست استان
		اصلاح موافقت نامه‌های طرح‌های مطالعاتی و اجرایی با هدف مشارکت مردم در انجام آن	استانداری	محیط زیست استان، منابع طبیعی، عشایری، جهاد کشاورزی
		اعتماد سازی از طریق مشارکت دادن مردم در تصمیم سازی و تهیه برنامه‌ها	محیط زیست استان	دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی
		نظر سنجی دوره ای از مردم و دریافت راهکارها و دیدگاه‌های آنها در خصوص اجرای برنامه احیا، حفظ و مدیریت تالاب	محیط زیست استان	دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی

ادامه جدول ۸ : هدف راهبردی شماره (۳) افزایش آگاهی و مشارکت عمومی، بهبود معیشت و بهره برداری پایدار از منابع تالاب

موضوعات اصلی	اهداف برنامه	اقدامات اولویت دار	نهاد مسوول	نهاد همکار
کاهش وابستگی معیشت مردم منطقه به آب و منابع تالاب	۵ ساله: برنامه معیشت پایدار تهیه و ۱۵ درصد اجرا گردد. ۲۵ساله: برنامه معیشت پایدار در کل منطقه سیستان اجرا می گردد	تدوین استراتژی معیشت جوامع محلی روستایی منطقه	جهاد کشاورزی	استانداری، میراث فرهنگی و گردشگری
		تلاش برای انتقال سریع گاز سراسری	وزارت نفت	استانداری
		ایجاد منطقه آزاد تجاری صنعتی در سیستان	شورای عالی مناطق آزاد	استانداری
		شناسایی، آموزش و اجرای روش های مدرن کشاورزی، صنعت و خدمات	دانشگاهها	وزارت کشور، جهاد کشاورزی، مراکز تحقیقاتی، صنعت، معدن و تجارت
		برنامه ریزی برای جذب سرمایه گزاری خصوصی و دولتی در بخش گردشگری با بکارگیری نیروهای محلی	میراث فرهنگی و گردشگری	استانداری، سمنها
		حمایت از جوامع محلی و گروههای خود یار برای توسعه توریسم، صنایع دستی و اشتغال خرد روستایی	میراث فرهنگی و گردشگری	استانداری، جهاد کشاورزی، نیروی انتظامی
		ایجاد و حمایت از تعاونی‌های تولید روستایی	جهاد کشاورزی	استانداری
		اشتغالزایی با اجرای برنامه‌های توسعه پوشش گیاهی غیر زراعی	محیط زیست استان	منابع طبیعی، سمنها
		اجرای طرح پیشاهنگ روستای سازگار با محیط زیست	جهاد کشاورزی	محیط زیست استان
		توانمند سازی بهره برداران تالاب	۵ساله: انجام ۳۰ درصد از برنامه‌ها ۲۵ساله: انجام ۱۰۰ درصد برنامه‌ها	حمایت از تعاونی‌های محلی صید و صیادی و احداث حوضچه های پرورش ماهی تکلیفی و چند منظوره
تدوین استراتژی معیشت جوامع صیاد و عشایر و ذینفعان تالاب	عشایری			شیلات، جهاد کشاورزی
ارائه آموزش‌های فنی و حرفه ای به حاشیه نشینان تالاب	فنی و حرفه ای			عشایری، شیلات، جهاد کشاورزی
تامین سوخت فسیلی و انرژی های نو برای دامداران و حاشیه نشینان تالاب	امور عشایر			شرکت نفت، وزارت نیرو
حمایت از تعاونی‌ها و اتحادیه های دامداران و عشایر	استانداری			عشایری، شیلات، جهاد کشاورزی
اعطای وام های کم بهره برای صنعتی کردن دامداری ها	استانداری			عشایری، شیلات، جهاد کشاورزی
تامین خوراک دام یارانه ای برای عشایر و دامداران	عشایری			جهاد کشاورزی

ادامه جدول ۸ : هدف راهبردی شماره (۳) افزایش آگاهی و مشارکت عمومی، بهبود معیشت و بهره برداری پایدار از منابع تالاب

تدوین نظام بهره برداری خردمندان و پایدار از منابع تالاب	محیط زیست استان	عشایری، شیلات، منابع طبیعی، جهاد کشاورزی
مطالعه و تهیه دستورالعمل مشاغل سازگار با اکوسیستم تالاب	محیط زیست استان	عشایری، شیلات، منابع طبیعی، جهاد کشاورزی
ارزشگذاری اقتصادی کارکردهای مختلف تالاب	دانشگاه‌ها و مرکز تحقیقات منابع طبیعی سیستان	محیط زیست استان
شناسنامه دار کردن بهره برداران	عشایری	منابع طبیعی، شیلات، جهاد کشاورزی
تعیین سامان اراضی و حدود مداخله هر گروه از بهره برداران	عشایری	منابع طبیعی، شیلات، جهاد کشاورزی، محیط زیست استان
برآورد میزان نی، علوفه و ماهی تالاب به صورت سالیانه	پژوهشکده تالاب بین‌المللی هامون	منابع طبیعی، شیلات، جهاد کشاورزی، محیط زیست استان
تعیین و اطلاع رسانی زمانبندی و حدود مجاز بهره برداری بر اساس شرایط محیطی و ویژگیهای فنولوژیک	مرکز تحقیقات منابع طبیعی سیستان	عشایری، منابع طبیعی، شیلات، جهاد کشاورزی، محیط زیست استان
صدور مجوز بهره برداری به صورت روزانه، ماهانه و سالانه	شیلات	عشایری، منابع طبیعی، جهاد کشاورزی، محیط زیست استان
جلوگیری از بکارگیری وسایل غیر متعارف بهره برداری (اره موتوری، ماشین برداشت علوفه، شوکر برقی، مواد منفجره و ...)	محیط زیست استان	منابع طبیعی، شیلات، جهاد کشاورزی

بهره برداری پایدار از منابع تالاب
۵ساله : انجام ۳۰ درصد از برنامه‌ها
۲۵ ساله : اجرای ۱۰۰درصد برنامه‌ها

جدول ۹: هدف راهبردی شماره (۴) ارتقای همکاری‌های بین‌المللی در خصوص حفاظت و مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون

موضوعات اصلی	اهداف برنامه	اقدامات اولویت دار	نهاد مسوول	نهاد همکار
بهبود و تقویت روابط محلی در دو سوی مرز	۵ ساله: حداقل یک سمن بین‌المللی از نیروهای محلی تشکیل شود	تشکیل و تسهیل مراودات گروه‌های محلی و سازمانهای مردم نهاد دو سوی مرز	وزارت کشور	استانداری، دانشگاه، محیط زیست استان
	۲۵ ساله: بیانیه‌ها و برنامه‌ها و پروژه‌های مشترک تهیه، ارائه و اجرا گردد	اجرای پروژه‌های توسعه روستایی در دو سوی مرز	استانداری	دولت افغانستان، UNEP، UNDP و سایر سازمانهای بین‌المللی
پیگیری حق آبه زیست محیطی	۵ ساله: حداقل یک جلسه مشترک برگزار شود	تعیین مشترک حق آبه زیست محیطی تالاب هامون	سازمان حفاظت محیط زیست	وزارت نیرو، دولت افغانستان، UNEP، UNDP و سایر سازمانهای بین‌المللی
	۲۵ ساله: تفاهم نامه مشترک منعقد گردد	رایزنی و تفاهم با افغانستان برای تخصیص حق آبه زیست محیطی به تالاب	وزارت امور خارجه	دولت افغانستان، UNEP، UNDP و سایر سازمانهای بین‌المللی، سازمان حفاظت محیط زیست
ایجاد و تقویت روابط اقتصادی	۵ ساله: حداقل یک مورد کار اقتصادی مشترک صورت گیرد.	ایجاد بازارچه مرزی مشترک	استانداری	دولت افغانستان
	۲۵ ساله: سرمایه گذاری مشترک در بخش انرژی، گمرک، حمل و نقل یا ... صورت گیرد	سرمایه گذاری مشترک در خصوص تولید انرژی (برق و انرژی های نو)	وزارت نیرو	دولت افغانستان، استانداری
		توسعه گمرک مرزی	گمرک	دولت افغانستان، استانداری
		توسعه راهها و فرودگاه	وزارت راه و شهرسازی	دولت افغانستان، استانداری
دستیابی به طرح جامع مدیریت حوضه آبریز هامون	۵ ساله: حداقل یک مورد مطالعاتی یا اجرایی مشترک انجام شود ۲۵ ساله: طرح جامع مدیریت حوضه تهیه شود	تهیه طرح مشترک حفظ و مدیریت تالاب بین‌المللی هامون	سازمان حفاظت محیط زیست	استانداری، دولت افغانستان، UNEP، UNDP و سایر سازمانهای بین‌المللی
		اجرای پروژه های کوتاه مدت و بلند مدت در منطقه با هدف کاهش آسیب پذیری از اثرات تغییر اقلیم	سازمان حفاظت محیط زیست	دولت افغانستان، استانداری، دانشگاهها
		ایجاد مرکز مشترک پایش اقلیمی حوضه آبریز هامون	وزارت نیرو	دولت افغانستان، استانداری، دانشگاهها
		اجرای برنامه پایش و نظارت زیست محیطی در دو سوی مرز	سازمان حفاظت محیط زیست	IUCN، دولت افغانستان، UNEP، UNDP
		حمایت از پژوهش های علمی مشترک در حوضه آبریز هامون	سازمان حفاظت محیط زیست	دولت افغانستان، UNEP، UNDP و سایر سازمانهای بین‌المللی
		برگزاری دوره ها و بازدیدهای آموزشی مشترک	دانشگاهها	استانداری، دولت افغانستان، UNEP، UNDP و سایر سازمانهای بین‌المللی
		برگزاری همایش های علمی مشترک	دانشگاهها	استانداری، دولت افغانستان، UNEP، UNDP و سایر سازمانهای بین‌المللی

۱-۳-۳- کارگاه سوم نهائی ساز (ساختار سازمانی / برنامه پایش)

این کارگاه در روزهای ۱۸ و ۱۹ اسفند ماه ۱۳۹۳ در محل هتل نیمروز شهرستان زابل تشکیل گردید. اهداف کارگاه سوم شامل موارد زیر است.

✓ بررسی ساختار سازمانی مورد نیاز برای اجرای برنامه مدیریت مشارکتی

تالاب‌های بین‌المللی هامون

✓ طراحی پایش و برنامه پایش برنامه مدیریت مشارکتی تالاب‌های بین‌المللی

هامون

برای دسترسی به این اهداف در دو بخش متمایز گروه‌های کاری مورد نیاز تشکیل و موارد مربوطه توسط دعوت‌شدگان به کارگاه مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفته و نتایج هم‌اندیشی جمع‌بندی و ارایه گردید.

بخش اول - بررسی ساختار سازمانی

الف- ساختارهای بین‌بخشی و سازمانی موجود

در کارگروه ساختار سازمانی نخست نحوه بررسی و تدوین ساختار بین‌بخشی برای اجرای برنامه مدیریت تشریح گردیده و ۳ کارگروه بمنظور "ساختار سازمانی جوامع محلی"، "کارگروه ساختار سازمانی شهرستانی" و "کارگروه ساختار سازمانی استانی" تفکیک و هم‌اندیشی‌های لازم و تبادل نظرها و تصمیم‌گیری‌ها بعمل آمده و نتایج حاصل در جلسه عمومی نیز ارایه و با تشریح دستاوردها و پرسش و پاسخ‌های مطرح شده اصلاحات لازم و کمبودها بررسی و تکمیل گردید. با توجه به اهمیت بین‌المللی تالاب‌های هامون کارگروه روابط بین‌الملل نیز در تهران و با ترکیب خاص خود موارد را بررسی و تصمیمات لازم را نهایی نمودند.

در کارگروه‌های سه‌گانه ساختار سازمانی نخست ساختارهای موجود تنظیم گردیده و سپس در زمینه ساختارهای پیشنهادی بحث و تبادل نظر و تصمیم‌گیری شد که نتایج حاصل بشرح مندرج در نمودارها و جداول زیر است.

- ساختارهای بین بخشی موجود در سطح محلی

ساختار موجود بشرح مندرج در نمودار شماره ۱ است. ساختار موجود بین بخشی در سطح محلی شامل شورای اسلامی شهر و روستا، اتحادیه تعاونی‌های دامداران و عشایر، اتحادیه عشایری سیستان، خانه کشاورز، حشر، اتحادیه تعاونی‌های صیادی سیستان، اتحادیه گاوداران سیستان، اتحادیه حصیربافان و اتحادیه مرز نشینان می باشند که نیازهای صنفی اعضا را پیگیری کرده و عمدتاً هماهنگی توزیع خدمات دولت به اعضا را عهده دارند. برخی از این ساختارها نیز با توجه به خشکسالی منطقه موضوعیت خود را از دست داده یا بوسیله ساختارهای انتصابی غیر کارآمد شده اند.

در زمینه ادامه فعالیت همین ساختار یا ساختار پیشنهادی جمع بندی به شرح زیر مورد تأیید است.

تشکیل مجمع معتمدین و ذینفعان تالاب هامون با شرح وظایف زیر:

- ارائه نظرات مشورتی به تیم تصمیم گیر.
- همکاری در جلب مشارکت مردم محلی در اجرای برنامه‌های مدیریت تالاب.
- نظارت و ارزیابی پروژه‌های مدیریتی و اجرایی تالاب.
- معرفی نماینده برای شرکت در جلسات کارگروه پیشنهادی سطح شهرستان (منطقه سیستان).

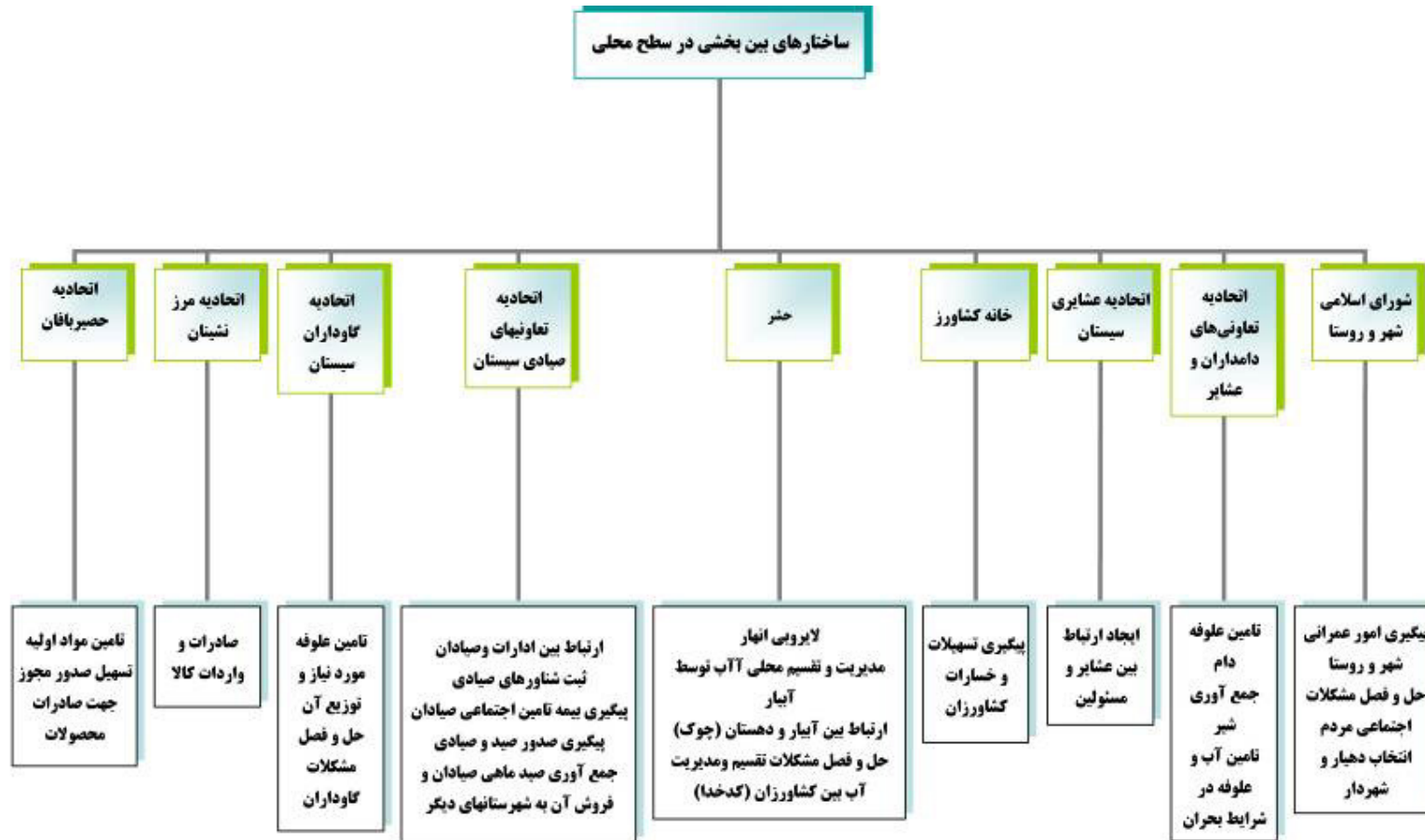
- ساختارهای بین بخشی موجود در سطح شهرستان

ساختارهای سازمانی موجود شهرستان زابل و شرح کارکرد آنها در نمودار ۲ درج گردیده است.

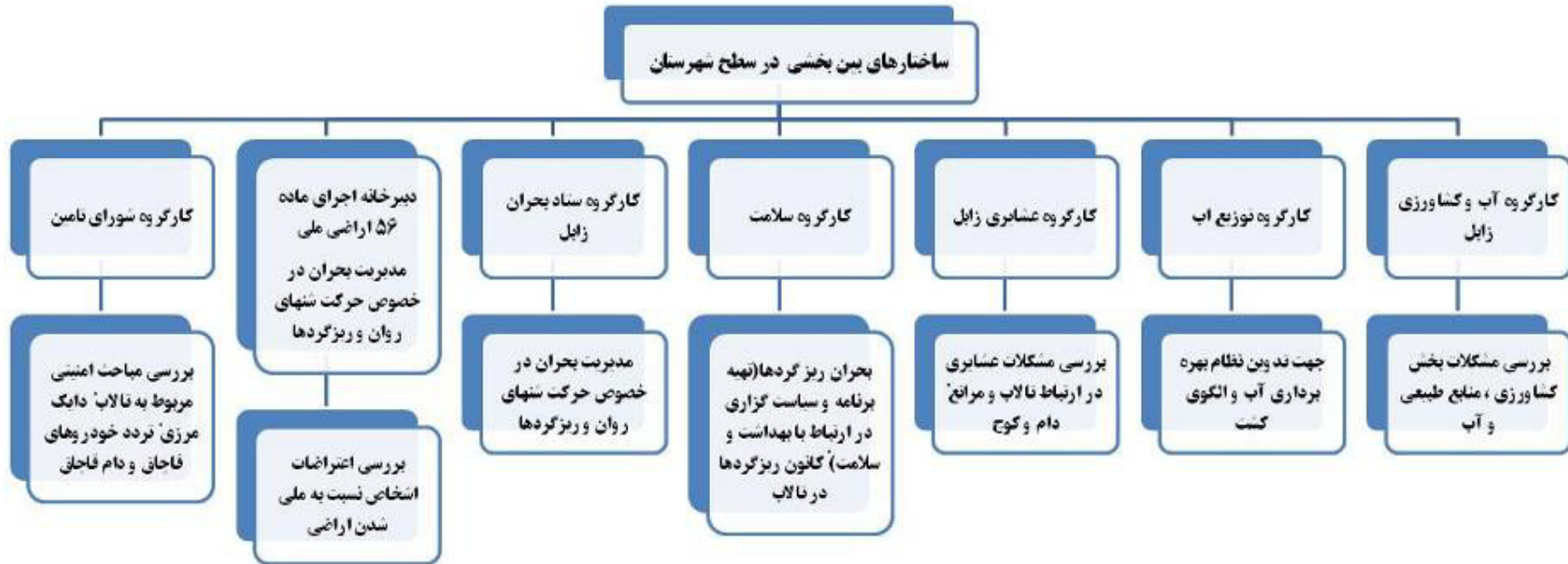
- ساختارهای بین بخشی موجود در سطح استان

ساختارهای سازمانی استانی موجود و شرح کارکرد آنها در نمودار ۳ درج گردیده است.

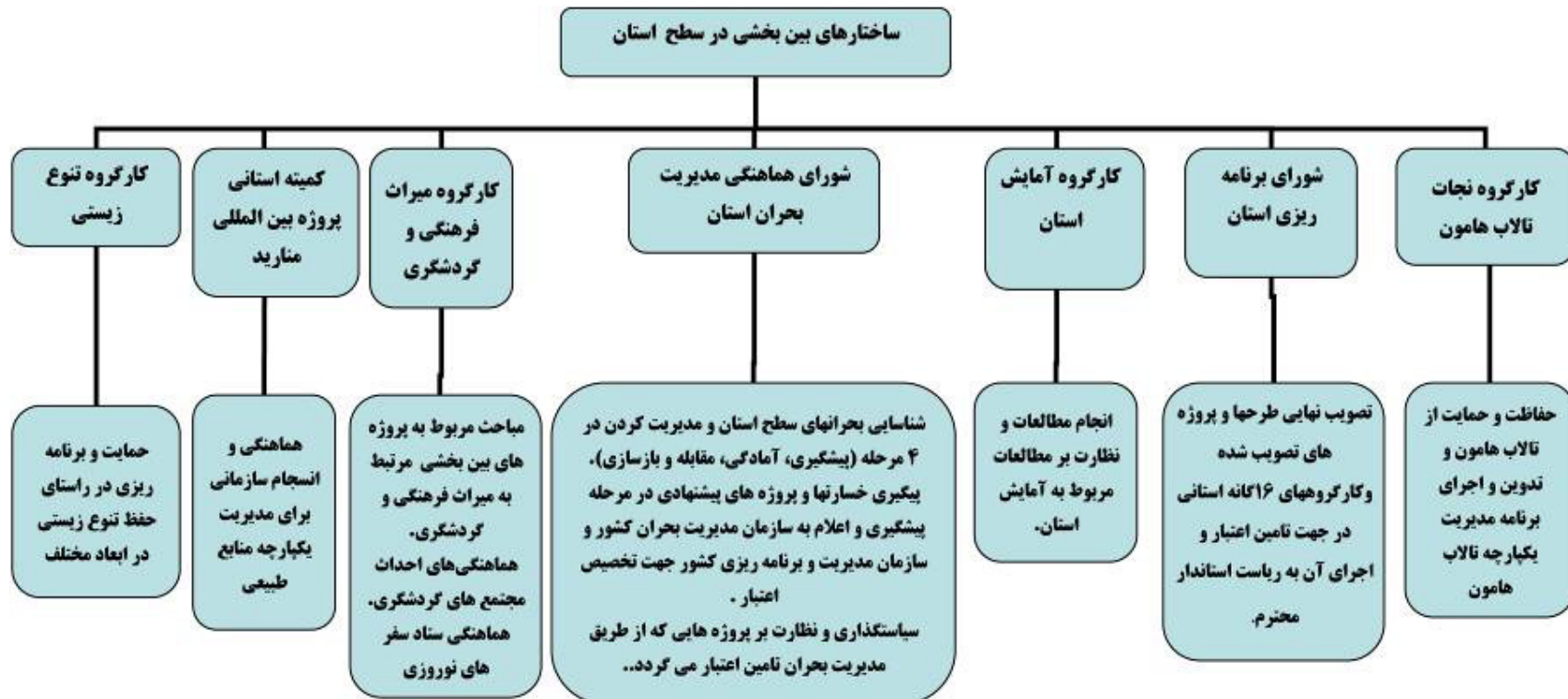
فلوجارت ۱: ساختارهای جوامع محلی موجود منطقه سیستان

فلوجارت ۲: ساختارهای بین‌بخشی موجود در سطح شهرستان

فلوجارت شماره ۳: ساختار سازمانی و بین‌بخشی در سطح استان

ب- ساختارهای بین‌بخشی پیشنهادی

– ساختار پیشنهادی در سطح ملی

این ساختار با عنوان "ستاد ملی احیاء و مدیریت تالاب هامون" ذیل شورای عالی محیط زیست کشور تشکیل می‌گردد مهمترین وظایف مورد نظر برای این ستاد شامل موارد زیر می‌باشد:

- پیگیری موضوع حق آبه تالاب از کشور همسایه
- بررسی تامین آب از سایر منابع
- تامین اعتبارات کلان مورد نیاز
- تصویب مداخلات احتمالی در تالاب
- انتخاب احتمالی مشاور بین‌المللی
- هماهنگی مکاتبات و بازدیدهای بین‌المللی
- طرح موضوعات مرتبط تالاب در سطح ملی و بین‌المللی

ترکیب این ستاد عبارتند از:

- رئیس سازمان حفاظت محیط زیست
- وزیر جهاد کشاورزی
- وزیر نیرو
- رئیس سازمان هواشناسی
- معاون وزیر امور خارجه
- معاون وزیر کشور

توضیح اینکه زیر مجموعه‌های وزارت جهاد کشاورزی شامل سازمات تحقیقات، سازمان شیلات ایران، سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و .. نیز عضو این ستاد می‌باشند

– ساختار پیشنهادی در سطح استان

در جمع بندی نظرات ارایه شده و با توجه به اینکه اهداف مدیریت تالاب با کارگروه نجات

تالاب هامون بیشترین قرابت را داشت پیشنهاد شد همان کارگروه با اصلاحات زیر به عنوان کارگروه سطح استانی و بالاترین مرجع استانی وظایف مربوطه را به عهده گیرد.

کارگروه مدیریت جامع تالاب هامون در سطح استان تشکیل می‌گردد و وظایف مورد نظر برای این کارگروه عبارتند از :

- بررسی ظرفیت‌ها و اولویت‌های توسعه منطقه و تدوین پیش نویس چشم انداز و رویکرد - - کلان مدیریت منطقه و ارائه پیشنهاد به سطح ملی.
- تصویب سند تهیه شده فعلی (برنامه جامع مدیریت زیست بومی تالاب بین‌المللی هامون) - و ارائه به سطح ملی.
- پیش بینی و تامین اعتبارات ملی و استانی و برنامه‌های مورد نیاز و پیگیری از سطح ملی.
- نظارت بر اجرا و هزینه کرد برنامه‌ها.
- بازنگری برنامه مدیریت زیست بومی تالاب در صورت ضرورت.
- کمک به یکپارچه سازی برنامه مدیریت در ارگانهای استانی.
- ارزیابی پیشرفت و موانع اجرای برنامه‌ها و هماهنگی های بین بخشی.
- تایید برنامه‌های اجرایی سالانه پیشنهادی سطح شهرستانی.
- ایجاد ارتباط با مقامات محلی افغانستان.
- ابلاغ برنامه‌های مصوب کارگروه استانی به سطح شهرستان.

این کمیته با ترکیب زیر در استان فعالیت خواهد کرد

- استاندار محترم به عنوان رئیس کارگروه
- معاون برنامه ریزی و اشتغال استاندار
- فرماندار ویژه شهرستان زابل و رئیس کارگروه شهرستان
- مدیر کل حفاظت محیط زیست استان (دبیر کارگروه)
- رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان
- مدیر کل منابع طبیعی استان
- مدیر کل امور عشایر استان
- مدیر کل شیلات سیستان
- مدیر عامل شرکت سهامی آب منطقه‌ای استان
- مدیر کل مدیریت بحران استان

- ۲ نفر از نمایندگان جوامع محلی
- ۲ نفر از متخصصین دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی
- همچنین اعضای زیر بنا به ضرورت در جلسات دعوت می‌شوند
- فرمانده مرزبانی
- مدیرکل صدا و سیمای استان
- مدیرعامل شرکت توسعه منابع آب و خاک سیستان
- مدیرکل صنعت، معدن و تجارت استان
- مدیرکل آموزش فنی و حرفه ای استان
- مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان

افزون بر موارد مطرح شده از سایر دستگاه‌های مرتبط نیز در صورت لزوم برای شرکت در جلسات دعوت بعمل خواهد آمد.

ساختارهای پیشنهادی بین بخشی در سطح استان در فلوجارت شماره ۳ مشاهده می‌گردد.

- ساختار پیشنهادی در سطح شهرستان (منطقه)

در زمینه بررسی و ارایه ساختارهای سازمانی پیشنهادی در سطح شهرستان جمع بندی زیر مورد تأیید قرار گرفت که بصورت نمایشی در فلوجارت ۵-۲ نیز ترسیم گردیده است.

تشکیل کارگروه مدیریت یک پارچه تالاب هامون در منطقه سیستان با اختیارات تام و تقویت بدنه محیط زیست شامل کمیته‌های زیر:

- کمیته نظارت و پایش
- کمیته اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی
- کمیته کشاورزی، منابع طبیعی، امور اراضی و محیط زیست

وظایف مورد نظر برای این کارگروه عبارتند از :

- سیاست‌گذاری و برنامه ریزی و نظارت بر کلیه فعالیت‌های موثر بر اکوسیستم تالاب منطبق بر برنامه‌ریزی منطقه ای

- هماهنگی بین دستگاههای اجرایی در خصوص فعالیت‌های برنامه مدیریت تالاب

فلوجارت ۳: ساختارهای پیشنهادی بین‌بخشی در سطح استان

این کمیته با ترکیب زیر در سیستان فعالیت خواهد کرد

- فرماندار ویژه سیستان به عنوان رئیس کارگروه

- سایر فرمانداران شهرستانهای سیستان

- نماینده تام الاختیار اداره کل محیط زیست در سیستان

- نماینده تام‌الاختیار سازمان جهاد کشاورزی در سیستان
- نماینده تام‌الاختیار اداره کل منابع طبیعی در سیستان
- نماینده تام‌الاختیار هنگ مرزی در سیستان
- نماینده تام‌الاختیار اداره کل امور عشایر در سیستان
- نماینده تام‌الاختیار اداره کل شیلات سیستان
- نماینده تام‌الاختیار شرکت سهامی آب منطقه‌ای در سیستان
- مدیر کل مدیریت بحران استان
- ۲ نفر از نمایندگان جوامع محلی
- ۳ نفر از متخصصین دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی

- ساختار پیشنهادی در سطح محلی

در سطح محلی تشکیل "مجمع معتمدین و ذینفعان تالاب هامون" با شرح وظایف زیر مورد تایید قرار گرفت:

- ارائه نظرات مشورتی به تیم تصمیم‌گیر.
- همکاری در جلب مشارکت مردم محلی در اجرای برنامه‌های مدیریت تالاب.
- نظارت و ارزیابی پروژه‌های مدیریتی و اجرایی تالاب.
- معرفی نماینده برای شرکت در جلسات کارگروه پیشنهادی سطح شهرستان (منطقه سیستان).

اعضای مجمع معتمدین و ذینفعان تالاب شامل نمایندگان گروه‌های زیر می‌باشند که به صورت انتخابی از سوی خود گروه‌ها معین و به کارگروه شهرستان و استان معرفی می‌گردند.

- عشایر
- صیادان
- سایر بهره‌برداران
- شوراهای اسلامی روستاهای حاشیه تالاب
- سازمانهای مردم‌نهاد

- فعالان اجتماعی و سیاسی
- سران طوایف و معتمدان محلی

فلوجارت ۳: ساختار پیشنهادی سازمانی و بین بخشی در سطح شهرستان

جدول ۱۰: جمع بندی ساختار پیشنهادی مدیریت زیست بومی تالاب بین‌المللی هامون

سطح	عنوان	اعضاء	وظایف	توضیحات
ملی	ستاد ملی احیاء و مدیریت تالاب هامون (ذیل شورای عالی محیط زیست کشور)	<ul style="list-style-type: none"> رئیس سازمان حفاظت محیط زیست وزیر جهاد کشاورزی وزیر نیرو رئیس سازمان هواشناسی معاون وزیر امور خارجه معاون وزیر کشور 	<ul style="list-style-type: none"> پیگیری موضوع حق آبه تالاب از کشور همسایه بررسی تامین آب از سایر منابع تامین اعتبارات کلان مورد نیاز تصویب مداخلات احتمالی در تالاب انتخاب احتمالی مشاور بین‌المللی هماهنگی مکاتبات و باز دیدهای بین‌المللی طرح موضوعات مرتبط تالاب در سطح ملی و بین‌المللی 	<ul style="list-style-type: none"> زیر مجموعه‌های وزارت جهاد کشاورزی شامل سازمان تحقیقات، سازمان شیلات ایران، سازمان جنگلها، مراتع و آبخیزداری و ... نیز عضو این ستاد می‌باشند
استانی	کارگروه استانی مدیریت جامع تالاب هامون	<ul style="list-style-type: none"> استاندار محترم به عنوان رئیس کارگروه معاون برنامه ریزی و اشتغال استاندار فرماندار ویژه شهرستان زابل و رئیس کارگروه شهرستان مدیر کل حفاظت محیط زیست استان (دبیر کارگروه) رئیس سازمان جهاد کشاورزی استان مدیر کل منابع طبیعی استان مدیر کل امور عشایر استان مدیر کل شیلات سیستان مدیر عامل شرکت سهامی آب منطقه‌ای استان مدیر کل مدیریت بحران استان ۲ نفر از نمایندگان جوامع محلی ۲ نفر از متخصصین دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی همچنین اعضای زیر بنا به صورت در جلسات دعوت می‌شوند فرمانده مرزبانی مدیر کل صدا و سیما استان مدیر عامل شرکت توسعه منابع آب و خاک سیستان مدیر کل صنعت، معدن و تجارت استان مدیر کل آموزش فنی و حرفه ای استان مدیر کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان 	<ul style="list-style-type: none"> بررسی ظرفیت‌ها و اولویت‌های توسعه منطقه و تدوین پیش نویس چشم انداز و سیاستگذاری رویکرد کلان مدیریت منطقه و ارائه پیشنهاد به سطح ملی. تصویب سند تهیه شده فعلی (برنامه جامع مدیریت زیست بومی تالاب بین‌المللی هامون) و ارائه به سطح ملی. پیش بینی و تامین اعتبارات ملی و استانی و برنامه‌های مورد نیاز و پیگیری از سطح ملی. نظارت بر اجرای برنامه‌ها و هزینه کرد اعتبارات. بازنگری برنامه مدیریت زیست بومی تالاب در صورت ضرورت. کمک به یکپارچه سازی برنامه مدیریت در ارگانهای استانی. ارزیابی پیشرفت و موانع اجرای برنامه‌ها و هماهنگی های بین بخشی. تایید برنامه‌های اجرایی سالانه پیشنهادی سطح شهرستانی. ایجاد ارتباط با مقامات محلی افغانستان. ابلاغ برنامه‌های مصوب کارگروه استانی به سطح شهرستان. 	<ul style="list-style-type: none"> افزون بر موارد مطرح شده از سایر دستگاه‌های مرتبط نیز در صورت لزوم برای شرکت در جلسات دعوت بعمل خواهد آمد. دبیرخانه مدیریت زیست بومی تالاب های بین‌المللی هامون که در محل اداره کل محیط زیست استان یا شهرستان زابل مستقر می‌باشد مسؤل پیگیری موارد زیر است: پیگیری ساز و کارهای تصویب طرح مدیریت تالاب تهیه و تایید برنامه‌های کاری سالیانه در مراجع ذیربط هماهنگی تامین اعتبارات مالی مورد نیاز در بخش های مختلف هماهنگی های فرابخشی برای یکپارچه سازی فعالیت‌های طرح تغییرات احتمالی طرح مدیریت تالاب و برنامه‌های ارائه شده ارائه گزارشات پیشرفت کار ارائه گزارشات پیش و ارزیابی به سطوح مختلف مدیریت انجام ارزیابی ۵ ساله نحوه اجرای طرح مدیریت تالاب

ادامه جدول ۱۰: جمع بندی ساختار پیشنهادی مدیریت زیست بومی تالاب بین‌المللی هامون

<p>منطقه (شهرستان)</p>	<p>کارگروه مدیریت یکپارچه تالاب هامون</p>	<ul style="list-style-type: none"> - فرماندار ویژه سیستان به عنوان رئیس کارگروه - سایر فرمانداران شهرستانهای سیستان - نماینده تام‌الاختیار اداره کل محیط زیست در سیستان - نماینده تام‌الاختیار سازمان جهاد کشاورزی در سیستان - نماینده تام‌الاختیار اداره کل منابع طبیعی در سیستان - نماینده تام‌الاختیار هنگ مرزی در سیستان - نماینده تام‌الاختیار اداره کل امور عشایر در سیستان - نماینده تام‌الاختیار اداره کل شیلات سیستان - نماینده تام‌الاختیار شرکت سهامی آب منطقه‌ای در سیستان - مدیر کل مدیریت بحران استان - ۲ نفر از نمایندگان جوامع محلی - ۳ نفر از متخصصین دانشگاهی و مراکز تحقیقاتی 	<ul style="list-style-type: none"> - سیاست‌گذاری و برنامه ریزی و نظارت بر کلیه فعالیت‌های موثر بر اکوسیستم تالاب منطبق بر برنامه ریزی منطقه ای - هماهنگی بین دستگاههای اجرایی در خصوص فعالیت‌های برنامه مدیریت تالاب 	<p>این کارگروه در سطح منطقه سیستان با مشارکت شهرستانهای پنجگانه تشکیل می‌شود. کارگروه مدیریت یکپارچه تالاب هامون در منطقه سیستان با اختیارات تام و تقویت بدنه محیط زیست شامل کمیته‌های سه گانه زیر خواهد بود:</p> <ul style="list-style-type: none"> - کمیته نظارت و پایش - کمیته اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی - کمیته کشاورزی، منابع طبیعی، امور اراضی و محیط زیست
<p>محلی</p>	<p>جمعیت محلی و ذینفعان تالاب هامون</p>	<ul style="list-style-type: none"> - عشایر - صیادان - سایر بهره برداران - شوراهای اسلامی روستاهای حاشیه تالاب - سازمانهای مردم نهاد - فعالان اجتماعی و سیاسی - سران طوایف و معتمدان محلی 	<ul style="list-style-type: none"> - ارائه نظرات مشورتی به تیم تصمیم گیر. - همکاری در جلب مشارکت مردم محلی در اجرای برنامه‌های مدیریت تالاب. - معرفی نماینده برای شرکت در جلسات کارگروه پیشنهادی سطح شهرستان (منطقه سیستان). - نظارت و ارزیابی پروژه‌های مدیریتی و اجرایی تالاب. 	

مجموعه تصاویر ۴:
نماهایی از کارگاه مشارکتی
سوم تدوین برنامه مدیریت
تالاب بین‌المللی هامون

بخش دوم – بررسی و تدوین پروتکل‌های پایش برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون

در کار گروه پایش نیز نخست نحوه بررسی و تدوین پروتکل‌های پایش برنامه مدیریت تشریح گردیده و ۳ کار گروه بمنظور " پایش تنوع زیستی"، " پایش منابع آب و خاک" و " پایش وضعیت اقتصادی و اجتماعی" تفکیک و هم‌اندیشی‌های لازم و تبادل نظرها و تصمیم‌گیری‌های بعمل آمده و نتایج حاصل در جلسه عمومی نیز ارائه و با پرسش و پاسخ‌های مطرح شده اصلاحات لازم و کمبودها بررسی و تکمیل گردید. که بشرح مندرج در جداول شماره ۱۱ تا ۱۳ است.

جدول ۱۱: ویژگی‌های تنوع زیستی مورد پایش در برنامه مدیریت تالاب‌های بین المللی هامون

ذخیره داده	زمان گزارش دهی	نهاد همکار	نهاد مسئول	زمان نمونه برداری	نقاط نمونه برداری	پارامتر اندازه گیری	فاکتور پایش	
دبیر خانه تالاب‌های بین المللی هامون	سالانه	محیط زیست + سمن‌ها + جوامع محلی	منابع طبیعی استان	اردیبهشت ماه	تخت عدالت هیرمند - صابری ادیمی - سنگل کوه خواجه - شهرک علی اکبر (هامون)	سطح پوشش - تولید در واحد سطح	نی	پوشش گیاهی
				خرداد ماه	تخت عدالت هیرمند - صابوری نيمروز - سنگل - شهرک علی اکبر (هامون)	سطح پوشش - تولید در واحد سطح	لوئی	
				خرداد ماه	صابری نيمروز - سنگل پشت کوه خواجه	سطح پوشش - تولید در واحد سطح	جگن (گزگ)	
				خرداد ماه	صابوری نيمروز - سنگل کوه خواجه	سطح پوشش	بونی	
				خرداد ماه	سنگل کوه خواجه - صابوری نيمروز - ملکی - نیاتک	سطح پوشش	گز	
دبیر خانه تالاب‌های بین المللی هامون	سالانه	سمن‌ها + جوامع محلی	محیط زیست استان	و (موتوریست) زیستگاه و (کمیته) راه کارهای زیست‌محیطی آذر ماه (سرشماری)	ادیمی - کوه خواجه - نیاتک - ریگ آب - سرکنی	ایستگاه (کمیت و کیفیت) سرشماری	درج (پور)	وانزوری
					تخت عدالت - سنگل - صابری		چنگر (چور)	
تخت عدالت - سنگل - صابری	اردک سر سفید							
تخت عدالت - سنگل - صابری	اردک سر سبز							
تخت عدالت - سنگل - صابری	پلیگان یا خاکستری							
تخت عدالت - سنگل - صابری	غاز							
تخت عدالت - سنگل - صابری	اردک سر سفید							
فصل بهار	اتحادیه صیادی + محیط زیست + آب منطقه‌ای	اداره کل شیلات استان			سطح تالاب‌های بین المللی هامون - چاه نیمه‌ها	ارزیابی ذخائر (تعداد در واحد سطح)	شیزو تراکس	
							انجک	
							فیتوفاک (بیگ هد)	

جدول ۱۲: ویژگی‌های پایش منابع آب و خاک در برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون

ذخیره داده	زمان گزارش دهی	نهاد همکار	نهاد مسئول	زمان نمونه برداری	اقدامات پایشی	پارامتر اندازه گیری	فاکتور پایش	
دبیرخانه تالاب‌های بین‌المللی هامون	شش ماهه	دانشگاه زابل + تحقیقات پژوهشگر تالاب	منابع طبیعی استان + محیط زیست	فصلی	اندازه گیری شاخص های تعیین شده	پوشش سطح خاک، رطوبت خاک، فرسایش پذیری خاک	فرسایش و رسوب	منابع خاک
				دوساله	تعیین نوع و میزان رسوبات	حجم رسوبگذاری		
				سالانه	تعیین سطح خاستگاه ریز گرد، تعیین اندازه و نوع ریز گرد	کانونهای تولید ریزگرد		
دبیرخانه تالاب‌های بین‌المللی هامون	ماهانه	آب منطقه‌ای	سازمان هواشناسی	ماهانه	برآورد حجم نزولات جوی در حوزه های منتهی به تالاب	میزان نزولات جوی در حوزه آبریز هامون	کمیت آب	منابع آب
	ماهانه		آب منطقه‌ای	روزانه	ثبت داده های ایستگاههای ورودی	میزان آب ورودی به کشور		
	ماهانه		آب منطقه‌ای	روزانه	ثبت داده های ایستگاهها	میزان مصارف و ذخایر آب ورودی به کشور		
	فصلی	آب منطقه‌ای	محیط زیست	پس از احداث روزانه	احداث ایستگاههای هیدرومتری در مواضع ورودی به دریاچه	میزان آب ورودی به تالاب		
	فصلی	آب منطقه‌ای	محیط زیست	هفتگی	استفاده از تصاویر ماهواره ای و باز دیدهای میدانی	سطح و حجم آبگیری تالابها		
	ماهانه	محیط زیست	آب منطقه‌ای	روزانه در مواقع سیلاب	اندازه گیری رسوب در محل ایستگاههای هیدرومتری	میزان و نوع رسوب		
	ماهانه	آب منطقه‌ای، آب و فاضلاب، بهداشت محیط، مراکز دانشگاهی، سمن‌ها	محیط زیست	ماهانه (بر حسب ضرورت لحظه ای)	اندازه گیری در ایستگاههای ورودی و داخل تالاب (چونگ سرخ، خرگوشی، دراز، سنگل)	Ph, Ec, TDS, BOD, DO, SAR, آمونیاک، نیترات، کربنات، بی کربنات، فسفات، عناصر سنگین، کدورت	کیفیت آب	

جدول ۱۳: ویژگی‌های پایش وضعیت اقتصادی و اجتماعی در برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون

ذخیره داده	زمان گزارش دهی	نهاد همکار	نهاد مسئول	زمان نمونه برداری	نقاط نمونه برداری	پارامتر اندازه‌گیری	فاکتور پایش	
دبیرخانه تالاب‌های بین‌المللی هامون	سالانه	اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی + اداره صنعت و معدن و تجارت + سمن‌ها + جوامع محلی	استانداری	سالانه	کل حوزه سیستان	سرمایه گذاری اقتصادی	توسعه اقتصادی	
					کل حوزه سیستان	نرخ مهاجرت		
					کل حوزه سیستان	نرخ بیکاری		
					کل حوزه سیستان	تعداد خانوارهای زیر خط فقر		
	سالانه	آموزش و پرورش + استانداری	دانشگاه علوم پزشکی زابل	سالانه	کل حوزه سیستان	امید به زندگی	بهبود سلامت	
					شش ماهه	مراکز بیمارستانی، بهداشتی و درمانی		میزان مراجعه به بیمارستان برای بیماریهای تنفسی و چشمی
					سالانه	کل حوزه سیستان		میزان سوء تغذیه
	سالانه	استانداری	محیط زیست	سالانه در تابستان	رسانه‌ها و جراید ملی و محلی	تعداد ساعات برنامه‌های اجرا شده در رسانه‌های ملی، محلی و جراید	افزایش دانش و آشنایی عمومی	
					در زمان اجرا	در سطوح محلی، ملی و بین‌المللی		تعداد کارگاه‌های اجرا شده در رابطه با تالاب (در بخش‌های مختلف)
	سالانه	شهرداری‌ها + بخش خصوصی + محیط زیست	میراث فرهنگی و گردشگری	سالانه	در بهار سال بعد	سطح منطقه سیستان	زیرساختهای گردشگری	بهبود گردشگری
سطح منطقه سیستان						تعداد گردشگران		
سطح منطقه سیستان						میزان درآمد جوامع محلی		

توسعه سیستان (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی)

ادامه جدول ۱۳: ویژگی‌های پایش وضعیت اقتصادی و اجتماعی در برنامه مدیریت تالاب‌های بین‌المللی هامون

ویژگیها	پارامتر اندازه‌گیری	نقاط نمونه برداری	زمان نمونه برداری	نهاد مسئول	نهاد همکار	زمان گزارش دهی	ذخیره داده
توسعه سیستان (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، امنیتی)	درآمد دامداران	مناطق عشایری اطراف تالاب	هر شش ماه (مرداد و اسفند)	امور عشایری	محیط زیست	سالانه	دبیرخانه تالاب‌های بین‌المللی هامون
	درآمد صیادان	تخت عدالت - پشت ادیمی - کوه خواجه	سالانه	اداره کل شیلات	محیط زیست	سالانه	
	حفظ تعادل دام و مرتع	مناطق عشایری اطراف تالاب	هر شش ماه (شهریور و اسفند)	منابع طبیعی	امور عشایری	سالانه	
	ترکیب بهره برداران (کاهش بهره برداران غیر مجاز)	مناطق عشایری اطراف تالاب	هر شش ماه (شهریور و اسفند)	منابع طبیعی	امور عشایری	سالانه	
	میزان گوشت تولیدی دام سیستانی	کشتارگاه صنعتی ایل	سالانه	جهاد کشاورزی (امور دام)	دامپزشکی	سالانه	
	کاهش وابستگی به معیشت بهره برداران تالاب (افزایش مشاغل جایگزین)	مناطق عشایری اطراف تالاب	سالانه	اداره کل شیلات - امور عشایری - منابع طبیعی	اتحادیه صیادی - تعاونی‌های عشایری	سالانه	
	درآمد مشاغل وابسته به تالاب	تخت عدالت - گمشاد - ادیمی - کوه خواجه	سالانه	اداره کل شیلات - امور عشایری - منابع طبیعی	اتحادیه صیادی - تعاونی‌های عشایری	سالانه	
بهبود امنیت اجتماعی	نرخ جرائم اجتماعی	مراکز انتظامی و قضایی حوزه سیستان	سالانه	نیروی انتظامی	دادگستری	سالانه	محیط زیست

۲- آغاز کارگاه چهارم، سخنرانی‌ها و تشکیل کارگروه‌ها

۲-۱- روند برگزاری کارگاه چهارم، ثبت نام و افتتاح کارگاه

با توجه به تجربیات کارگاه‌های پیشین و با اطلاع‌رسانی از مسئولین ستادی، استانی و همچنین بهره‌برداران و ذینفعان تالاب‌های بین‌المللی هامون و سمن‌ها برای مشارکت در کارگاه دعوت گردید تا در روز ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴ در هتل نیمروز شهرستان زابل در کارگاه چهارم تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون مشارکت نمایند. در ساعات آغازین اولین روز کارگاه با حضور مهمانان ثبت نام صورت گرفت. سیاهه شرکت‌کنندگان در کارگاه شماره ۴ در پیوست‌ها درج گردیده است. پس از ثبت نام و حضور مهمانان، کارگاه چهارم با تلاوت آیات قرآن مجید و نواختن سرود ملی کشور آغاز بکار کرد.

تصویر ۵: مراسم افتتاحیه کارگاه چهارم تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون

۲-۲-۲- سخنانی‌ها

خلاصه‌ای از سخنان مسئولین به ترتیب بشرح زیر است.

۲-۲-۲-۱- خوش آمدگوئی جناب آقای دکتر سعید محمودی مدیر کل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان

در ابتدا از حضور مسئولین نهادها و سازمان‌های مختلف و مشارکت مردم محلی سیستان که صاحبان اصلی تالاب هستند تشکر نموده همچنین مرزبانان محترم و همکاران سازمان حفاظت محیط زیست و طرح ملی حفاظت تالاب‌های ایران که در این کارگاه مانند سه کارگاه گذشته شرکت نموده‌اند و حضور شان سبب پیشبرد کار و اهداف مورد نظر گردیده تشکر و قدردانی نمودند.

در ادامه جناب آقای دکتر محمودی در زمینه ارزش‌ها و کارکردهای تالاب‌ها نکاتی را یاد آوری نموده و از ویژگی‌های تالاب‌های بین‌المللی هامون و مسایل و مشکلات مربوطه بحث نموده و از پیشرفت تدوین برنامه تالاب با وجود تاخیر در شروع اظهار رضایت نموده و از همکاری که در این امر فعالیت و تلاش داشتند و با توجه به تشکیل کارگاه چهارم و اینکه این مهم مراحل پایانی را طی می‌کند، سپاس‌گزاری نمودند.

۲-۲-۲-۲- سخنانی جناب آقای دکتر غلامرضا نوری از دانشگاه سیستان و بلوچستان

نخست از تمامی عزیزانی که دل می‌سوزانند و در کارگروه‌های احیا تالاب فعالیت دارند تشکر و قدر دانی نموده و اظهار داشتند که اتفاقات مهمی در دست رخداد است و اطلاعات مهمی در اختیار عزیزان قرار گرفته است. ایشان خواستار نگاه و برخورد مسئولانه و ارزشی با موضوع تالاب و جامع‌نگری شده و خواستار شدند که از برخوردهای صنفی پرهیز گردد. یاد آوری مختصری از شرایط شکوفای گذشته و وضعیت فعلی شده و خواهان جمع‌بندی و تصمیم‌گیری‌های مناسب و مفید شدند و تفکراتی مانند خشک کردن تالاب‌ها و کشت گندم و جو در آنها را بسیار نادرست و اشتباه دانسته و پرهیز از این ایده‌ها و عدم مشارکت چنین افرادی در تصمیم‌گیری‌ها را ضروری دانستند.

۲-۲-۳- سخنرانی جناب آقای مهندس محمد حسن دهمرده فرماندار محترم شهرستان نیمروز

سخنران با خوش آمد گوئی و تشکر از حضور و مشارکت همه صحبت های خود را با شعری شروع کرد.

در بیابان پر از گرد و غبار گز و کور گز و بوته خار چه کم از انگور و زیتون دارد چشمها را باید شست جور دیگر باید دید

ایشان با اظهار آمادگی شرایط برای احیاء تالاب و همچنین خواسته مسئولین بالا برای این مهم، یادآوری نمودند که از منظر تاریخی و قبل از حضور انسان، اولین بهره بردار آب رودخانه هیرمند تالاب هامون بوده است و همانگونه که گذشتگان ما نیز پیش بینی نمودند، بمرور زمان و با آغاز بهره برداری انسان ها روز به روز تالاب کوچکتر شده و عرصه بر آن تنگتر گردید و تمدنهایی مانند شهر سوخته و رامرود و رودخانه هایی مانند سنارود مدفون و نابود شده‌اند. ایشان مواردی از اتفاقات مشابه در سالهای اخیر و ضرورت بستن "بند آب" و "بند ریگ" را نیز یادآوری نمودند و اشاراتی به توانمندی مردم این سرزمین ولی فقدان دید و دانش امروزی داشتند.

سخنران بحث مدیریت یکپارچه تالاب هامون را بحثی مناسب دانسته و یادآوری نمودند که دولت در تمامی ادوار برای احیاء این منطقه همکاری کامل نموده و به مواردی نیز اشاره نمودند و خواستار تهیه و ارزیابی طرح‌های مناسب و کارآمد شدند.

۲-۲-۴- سخنرانی جناب آقای مهندس یوسف علی احمدی از طرح ملی حفاظت از تالاب‌های ایران

نخست با سلام و احترام از حضور مستمر و پایداری مشارکت ذینفعان در کارگاه های تشکیل شده و دوام آن سپاسگزاری نمودند و از اینکه با کمک همدیگر فرآیندی را شروع کرده و داریم آنرا به انتها می‌رسانیم موفقیت خوبی دانسته و مروری بر کارگاه های گذشته و کارهای انجام شده و گامهایی که برداشته شده نمودند.

سخنران با ارزیابی اسلایدهای مختلف به ارزش والای تالاب ها اشاره داشته و آمار و ارقامی در زمینه از بین رفتن تالابها و نحوه کنترل آنها در دنیا داشتند. مهمترین عامل از بین رفتن تالابها را افزایش فشار بهره برداران دانسته و سپس در زمینه تالابهای کشور نیز مواردی را مطرح نمودند. نگاه ها و رویکردهای بخشی را عامل پدید آمدن اوضاع آشفته ای در مدیریت تالابها دانسته و

آنها منجر به از دست دادن تالاب‌ها و کاهش ارزش‌ها و کارکردهای آنها دانستند. توسعه ناپایدار در حوزه‌های آبریز تالاب‌های کشور و کاهش سهم اکولوژیک آب ورودی به تالاب به همراه شرایط آب و هوایی خشک کشور و خشک‌سالی‌های اخیر همه و همه در تخریب و نابودی تالابها موثر بوده است.

مدیریت یکپارچه و رویکردهای مشارکتی و جامع‌نگری و توسعه خردمندانه و پایدار و تنظیم بهره‌برداری‌ها و حفاظت در اکوسیستم‌ها و بویژه در حوزه تالابها به همراه تسهیم منافع می‌باید مد نظر قرار گیرند.

سخنران در ادامه اشاره نمودند که تاکنون چهارچوب اصلی برنامه مدیریت تهیه شده و اجزاء اصلی آن در طی سه کارگاه تشکیل شده تدوی و نهایی گردیده است. با تشکیل این کارگاه گام دیگری برداشته شده و سپس با ارایه برنامه تدوین شده در سطوح بالای استانی و کشوری امر تأیید و تصویب یافته‌ها و خروجی‌های تنظیم شده پی‌گیری شده و در نهایت در مراسمی نمادین تمامی ذینفعات تالاب‌های بین‌المللی هامون که در تدوین برنامه نیز مشارکت داشته‌اند تفاهم‌نامه‌ای را تنظیم و امضاء می‌نمایند که برنامه با تشکیل و استقرار ساختارهای سازمانی پیشنهادی به اجرا درآید.

در خاتمه تشکیل کارگاه چهارم و اهداف آن مطرح گردید. ضرورت شناخت پهنه‌های تالاب و اینکه هر پهنه چه ویژگی‌هایی دارد و چگونه باید مدیریت شود و چه رفتارهایی در هر پهنه ضرورت دارد هدف اصلی کارگاه چهارم تلقی شده و در این کارگاه تمامی این موارد با هم اندیشی تمامی شرکت‌کنندگان و رعایت اصول و دستورالعمل‌های تدوین شده و اجرایی مشخص و پهنه‌های مجزا در نقشه‌ها ترسیم گردد.

سخنران ویژگی‌های هر پهنه و دستورالعمل‌های تدوین شده و همچنین دستورالعمل‌های اجرایی هر یک از فعالیت‌ها در پهنه‌های متفاوت را توضیح داده و خواستار پهنه‌بندی تالاب‌های بین‌المللی هامون در نقشه‌های خام از پیش آماده شده گردیدند.

۳- پهنه بندی تالاب‌های بین‌المللی هامون

۳-۱- تشریح پهنه بندی و شیوه کار در کار گروه‌ها

جناب آقای مهندس یوسف علی احمدی در سخنرانی و اسلایدهای نمایش داده شده در زمینه حساسیت اراضی، پهنه بندی تالاب‌ها، دستور العمل اجرایی هر پهنه و فعالیتها در پهنه های مجزا شده توضیحاتی ارائه نمودند.

کار پهنه بندی با استفاده از ۳ سری نقشه‌های موضوعی تالاب‌های بین‌المللی هامون که همگی در قطع بزرگ (۱۱۰*۹۰ سانتیمتر) و هم مقیاس تهیه شده بود انجام پذیرفت. این نقشه شامل موارد زیر است که بصورت نمایشی نیز در گزارش درج گردیده است.

- وضعیت جغرافیایی (نقشه توپوگرافی)

- تصویر ماهواره ای مربوط به اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ (آبگیری به نسبت مناسب تالاب)

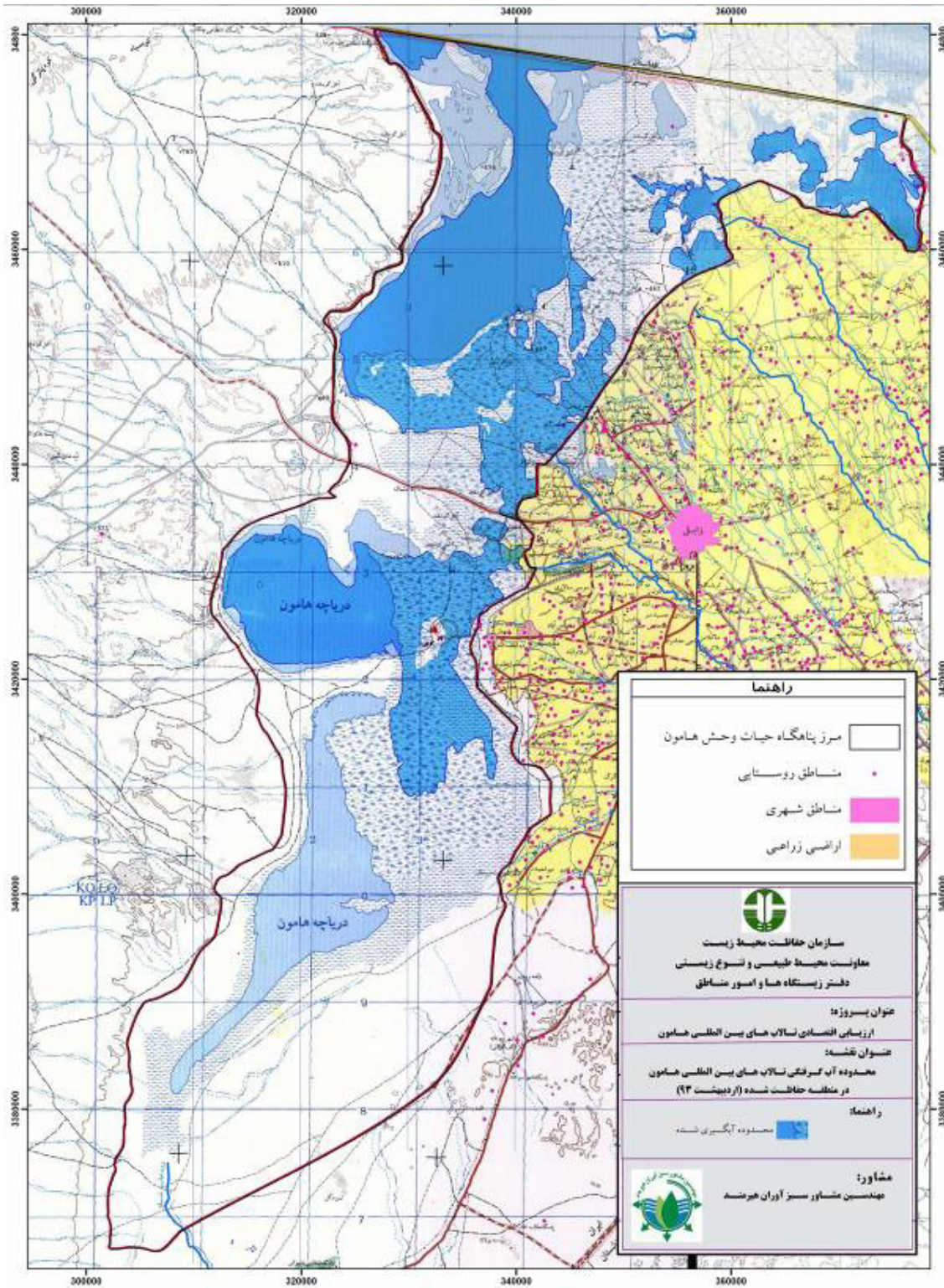
- کاربری اراضی و تیپ های گیاهی

- زیستگاه‌ها

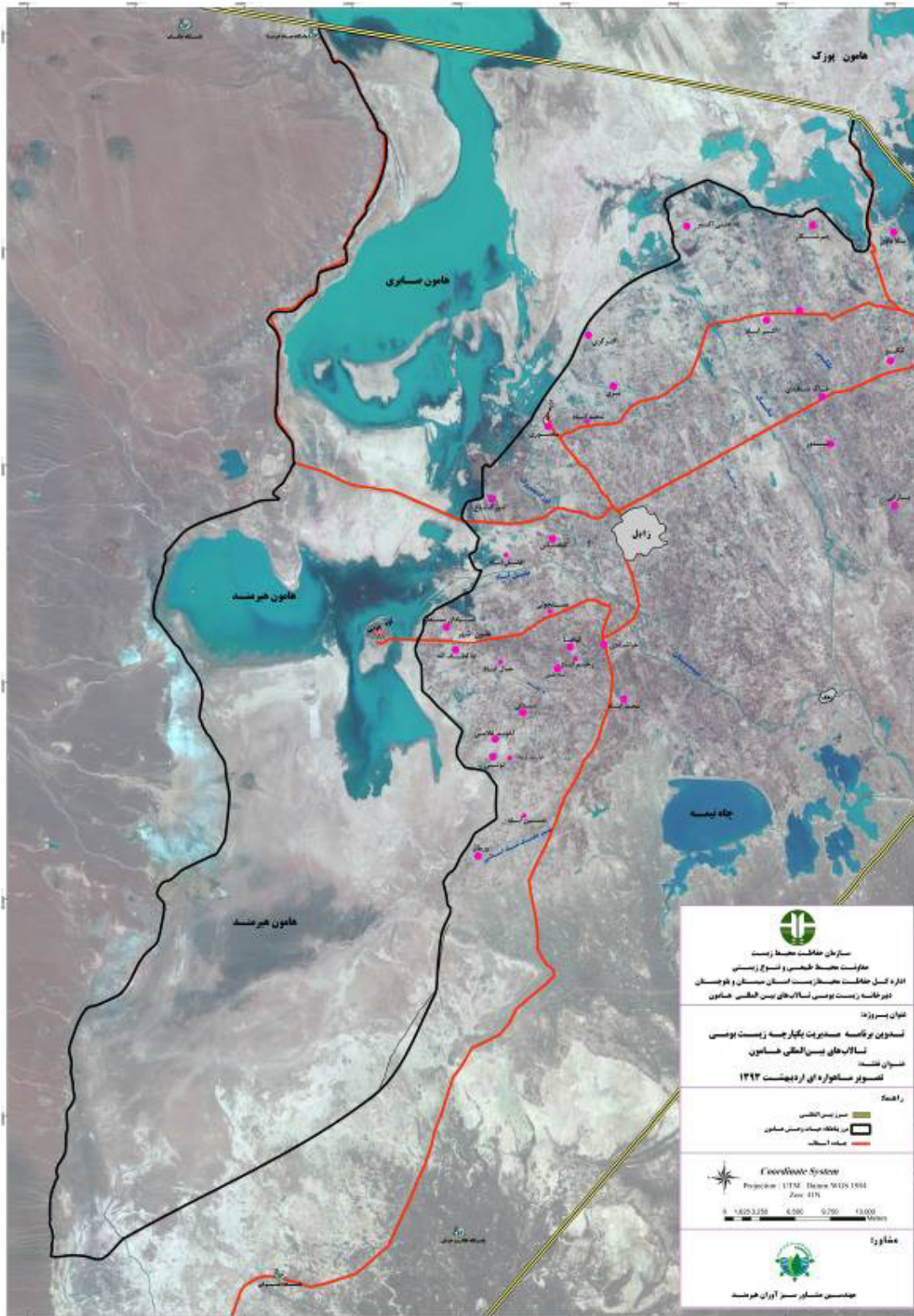
- پهنه بندی تالاب هامون (بر مبنای مطالعات تفصیلی تهیه طرح مدیریت پناهگاه حیات وحش هامون در سال ۱۳۹۳).

- نقشه پایه بر روی کاغذ شفاف (کالک) برای ترسیم پهنه های پیشنهادی شرکت

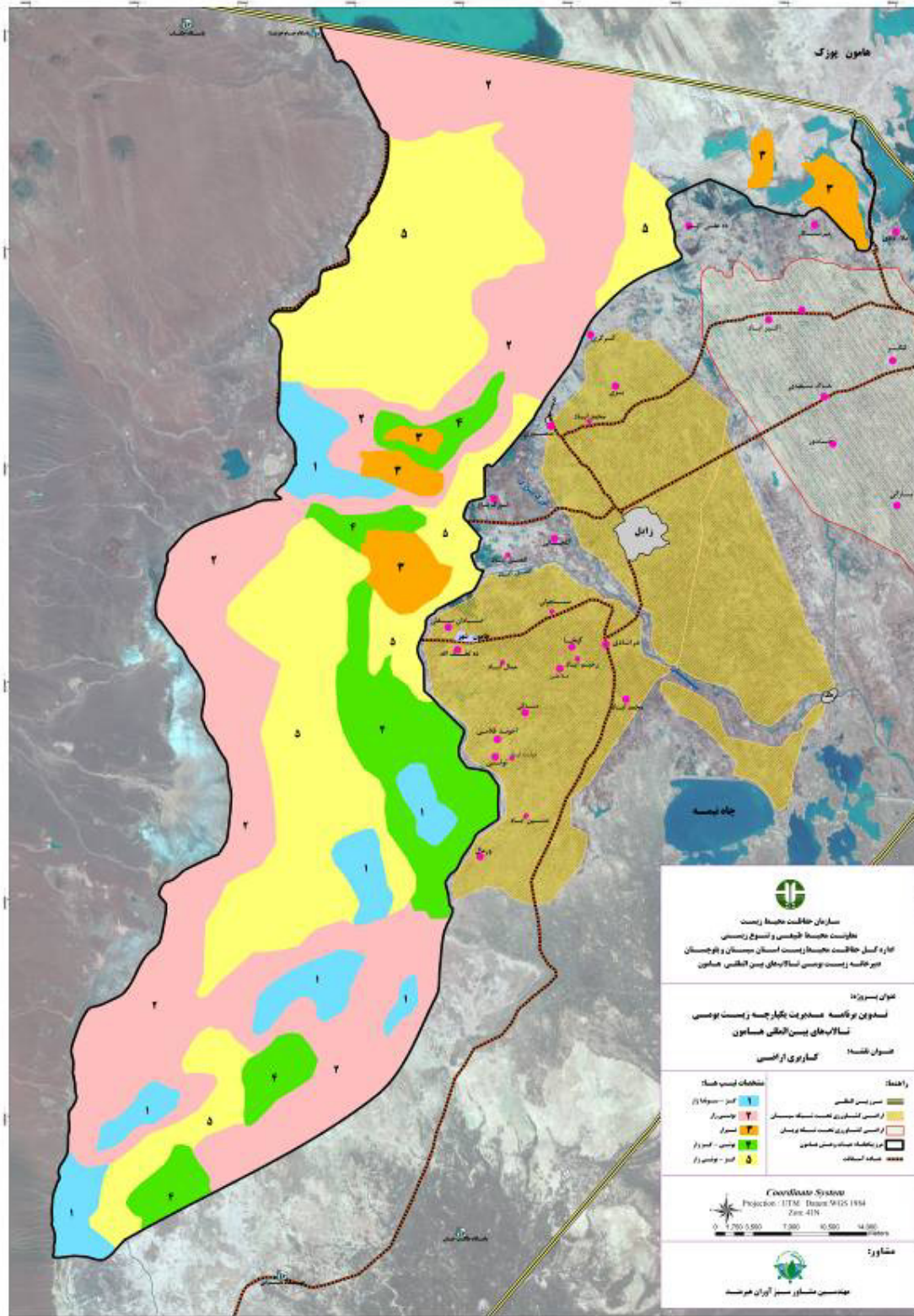
کنندگان در کار گاه.

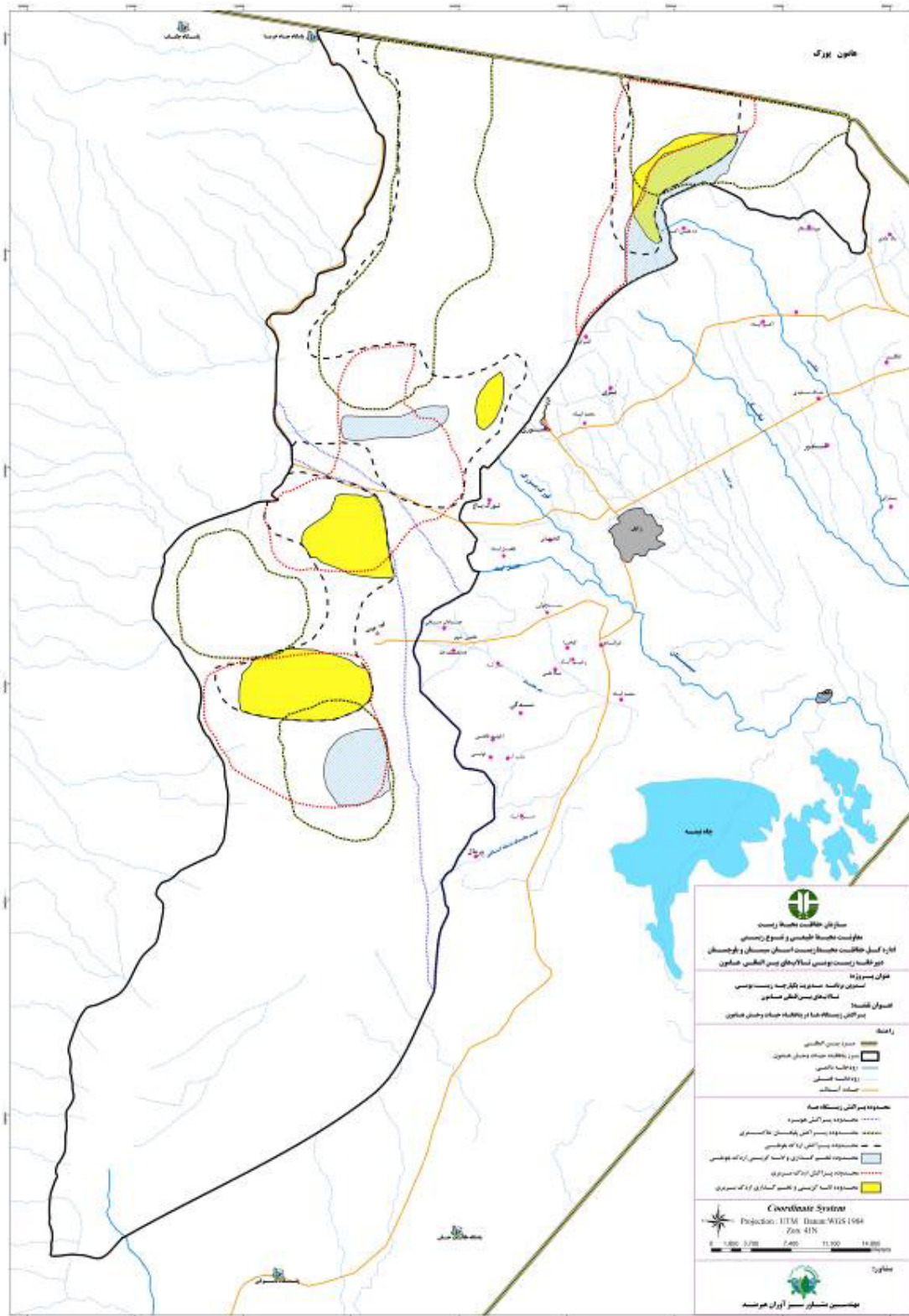
نقشه نمایشی ۱: وضعیت جغرافیایی (نقشه توپوگرافی) منطقه سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون

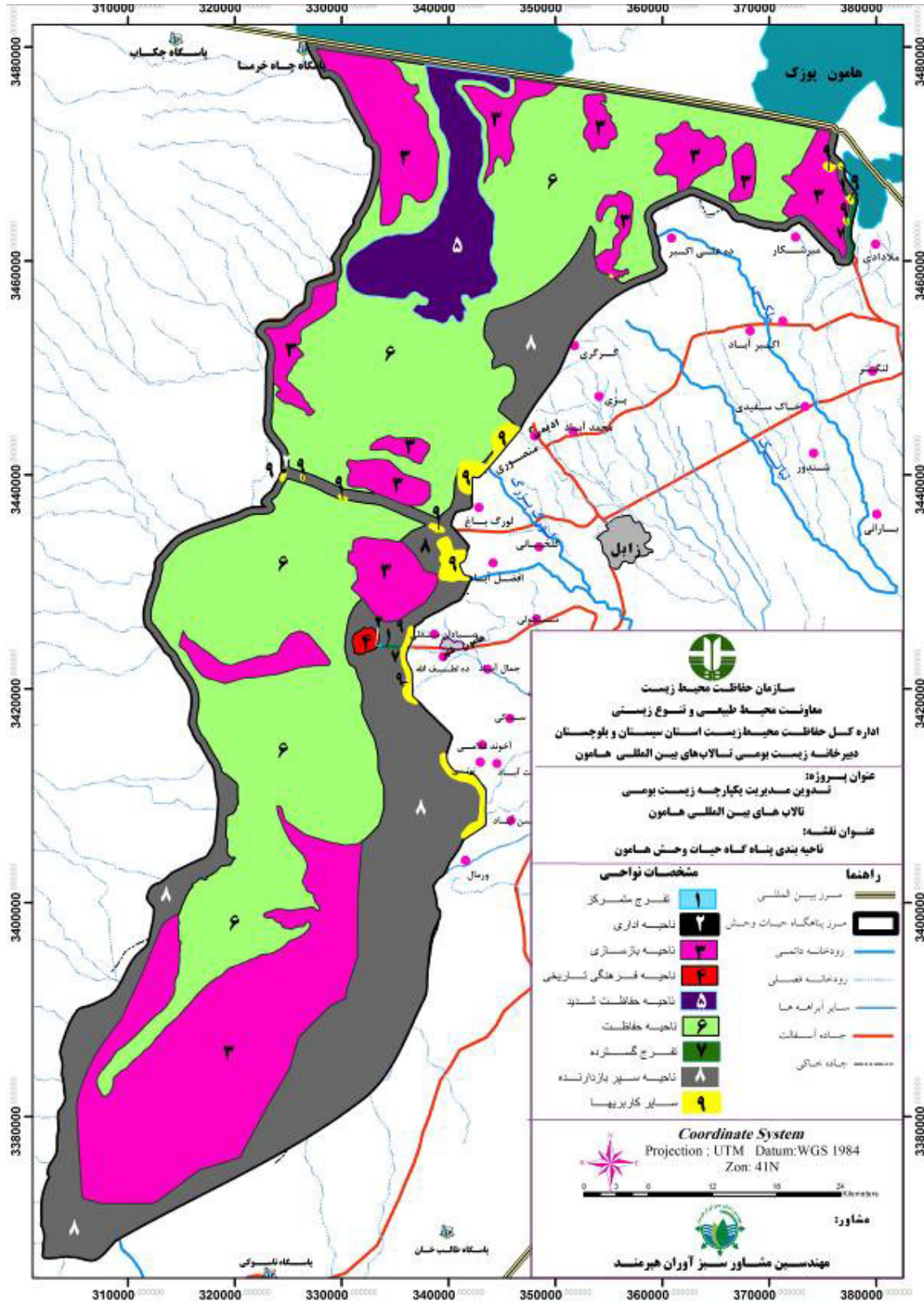
نقشه تصویر ماهواره ای ۲: تصویر مربوط به اردیبهشت ماه ۱۳۹۳ منطقه سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون

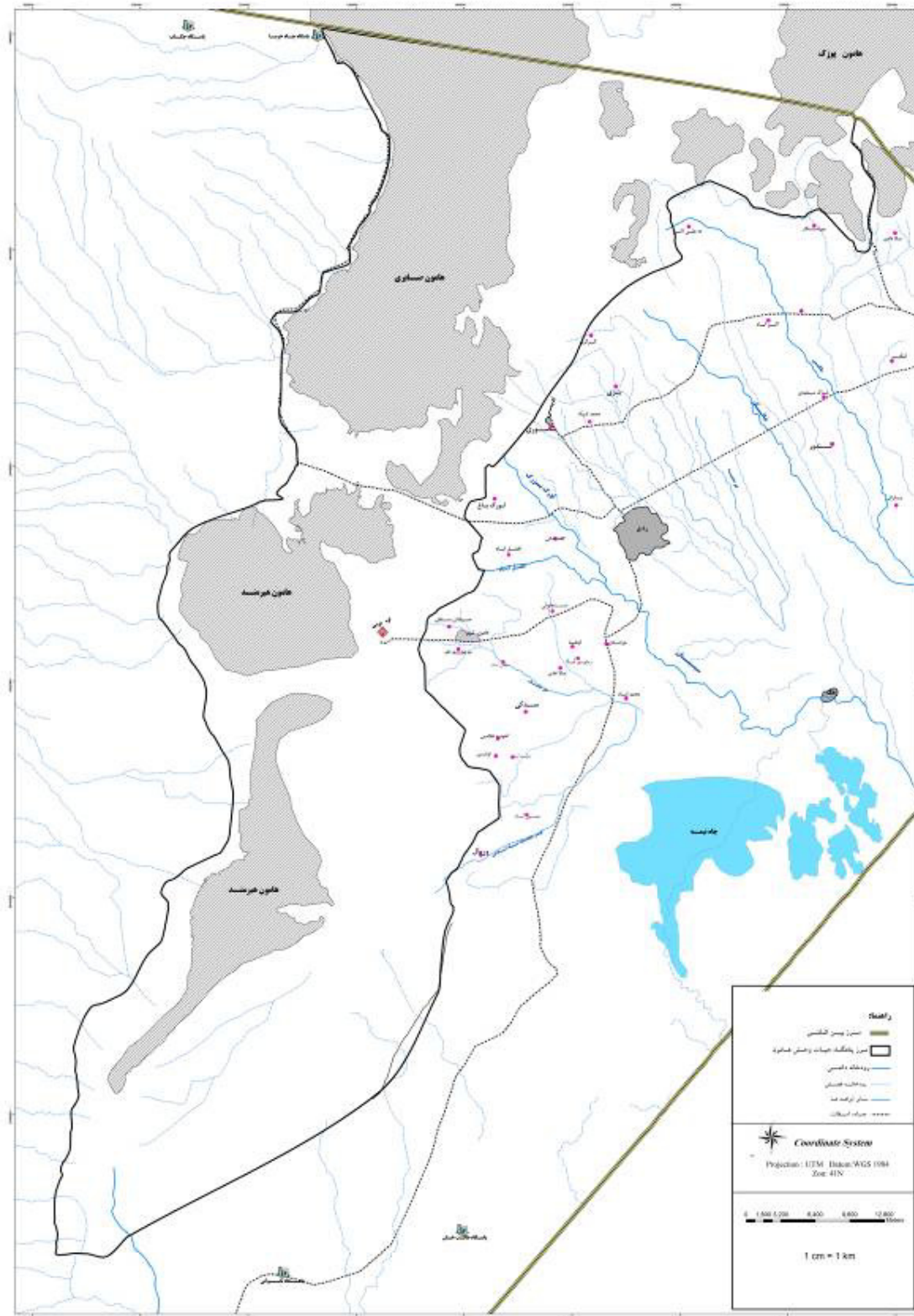
نقشه نمایشی شماره ۳: کاربری اراضی و تیپ‌های گیاهی منطقه سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون

نقشه نمایشی شماره ۴: زیستگاه‌ها در پناهگاه حیات وحش هامون

نقشه نمایشی شماره ۵: پهنه بندی پناهگاه حیات وحش هامون

نقشه نمایشی شماره ۶: موقعیت عمومی و نقشه پایه منطقه سیستان و تالاب‌های بین‌المللی هامون (بصورت شفاف برای کار در کارگاه)

۳-۲- تشکیل کار گروه‌ها برای پهنه بندی

در این بخش ضمن تشکیل ۳ کار گروه مشخص گردید که تمامی کارگروه‌ها قرار است در یک موضوع مشابه فعالیت نمایند و هر گروه توسط تسهیلگری راهنمایی و هدایت می‌گردد. فهرست شرکت کنندگان در هر یک از کارگروه‌های سه گانه در پیوست شماره ۳ گزارش حاضر درج گردیده است.

در هر یک از کار گروه‌ها اراضی حساس و با تفکیک درجه حساسیت بر روی نقشه پایه چاپ شده روی کاغذ شفاف کالک و با استفاده از روی هم اندازی نقشه‌های موضوعی تهیه شده توسط شرکت کنندگان و با هم اندیشی‌های انجام شده ترسیم گردید.

۳-۲-۱- گزارش کارگروه ۱

ابتدا با استفاده از اطلاعاتی که در اختیار گروه قرار گرفته و همچنین با توجه به شناخت و تجربه اعضاء گروه کاربری‌های موجود اراضی مشخص و تفکیک گردید و اشاره شده که محدوده "چنگ خرگوشی" در بخش شمال شرقی منطقه سیستان و مجاورت مرز کشور که در قلمرو تالابهای بین‌المللی هامون قرار دار جزء محدوده پناهگاه حیات وحش هامون نمی باشد که این نکته مد نظر قرار گرفت. در ادامه کار پدیده‌های خاص مانند حساسیت اراضی، پهنه‌های آبی، زیستگاه‌ها و محل‌های لانه و تخم‌گذاری و همچنین عرصه‌های با شدت حساس‌های مختلف کم تا بسیار بالا به فرسایش، محل‌تردها بر روی کالک نقشه پایه مشخص و ترسیم گردید. در ادامه کار کاربری‌ها، بهره‌برداری‌ها و فعالیت‌های مناسب هر عرصه مورد هم‌اندیشی قرار گرفت. در خاتمه نیز پرسش و پاسخ‌هایی مطرح و مورد بحث قرار گرفت.

۳-۲-۲- گزارش کارگروه ۲

با توجه به شرایط موجود تالاب، طرح سه سناریو برای مدیریت تالاب هامون مد نظر است که شرایط خشک سالی تا تر سالی را پوشش دهد و مدیریت آب بسیار تعیین کننده خواهد بود. در ادامه این گروه نیز ابتدا با استفاده از اطلاعات آماده شده و همچنین شناخت و تجربه اعضاء گروه حساسیت‌های مختلف و کاربری‌های اراضی را بر روی نقشه کالکی مشخص و تفکیک کرده و سپس کاربری‌ها، بهره برداری‌ها و فعالیتهای مناسب هر عرصه مورد هم‌اندیشی قرار گرفت.

۳-۲-۳- گزارش کارگروه ۳

این گروه با تاکید بر هدف کارگاه یعنی ناحیه بندی تالابهای بین‌المللی هامون بحث خود را آغاز نمود. شرایط متفاوت تالاب هامون، تغییرات و تناوب ورود آب، وزش باد، تناوب خشکی و رطوبت همه و همه سبب گردید که بحث ناحیه بندی تالاب هامون با چالش‌های خاص خود همراه باشد.

در مجموع با توجه به شرایط موجود می‌توان کارکردهای خاصی را برای هر بخش تالاب تعریف نمود که در ادامه این موارد مطرح و در نقشه جانمایی گردید که می‌توان به مواردی اشاره نمود. محل‌های مناسب گردشگری در ۱۳ محل (نقطه‌ای)، بحث حذف شتر (که در منطقه وجود نداشته)، و ادغام دام سبک و سنگین، کوچ و چرا و همچنین وضعیت سامانه‌های عرفی در گذشته و حال، تختک نشینان و بسیاری موارد خاص دیگر منطقه و تالاب مورد هم‌اندیشی قرار گرفته و تاکید بر رعایت حقوق بهره برداران گردید. بحث صید و صیادی و شکار و توجه به وجود سامانه‌های عرفی برای شکار و زمانهای مجاز شکار، قرق‌های سنتی مطرح و در ادامه محدوده‌های صید و صیادی مشخص گردید و نقاط تمرکز آنها در نقشه تعیین گردید. بحث پهنه‌های تخم‌گذاری پرندگان و همچنین عرصه‌های که در گذشته محل تخم‌گذاری بوده اند ولی در شرایط فعلی فاقد آب و آبیگری بوده و قابلیت خود را از دست داده‌اند. محل‌های حصیر بافی با چهار نقطه تمرکز.

واقعیت این است که با توجه به تنوع کارکردها و تعدد نقاطی که هم آسیب پذیرند و تهدید تلقی می‌شوند و هم فرصت نمی‌توان ناحیه بندی دقیق و جامعی انجام داد ولی در مجموع چهار

سطح حساسیت توسط این گروه در نقشه مشخص و تفکیک گردیده که موضوع ریز گرد و مکان‌های تخم گذاری پرندگان از مکان‌های دارای حساسیت خیلی بالا تلقی شده است. اراضی دارای حساسیت بالا نیز هم می‌توانند مورد بهره برداری قرار گیرند و اراضی دارای حساسیت متوسط و کم مشخص و نوع فعالیت‌ها در آنها مشخص گردید.

۳-۳- جمع بندی نتایج کارگاه و هم اندیشی کار گروه ها

۳-۳-۱- کلیات

پهنه بندی به محدود کردن مکانی و زمانی اجرا یا عدم اجرای فعالیت‌ها در بخش های مختلف مناطق تحت حفاظت اطلاق می شود که به شرایط آن بخش ها بستگی دارد. این شرایط شامل مواردی نظیر شیوه مدیریت منابع طبیعی، شیوه مدیریت منابع و آثار فرهنگی، منافع انسان و شیوه بهره برداری از منابع، شیوه بهره برداری بازدیدکنندگان از مناطق و تجارب آنها، میزان دسترسی به بخش های مختلف منطقه، تسهیلات موجود و نگهداری و بهره برداری از آنها می باشد.

در طی اجرای فرایند پهنه بندی، حدود استفاده قابل پذیرش و توسعه در مناطق تحت حفاظت مشخص می گردد. معمولاً زمانی که اطلاعات کافی در مورد منطقه، برای تصمیم گیری در زمینه ویژگی مناطق وجود ندارد. می توان بخش های مذکور را برای فعالیت‌های صرفاً حفاظتی نظیر حفاظت از زیستگاههای مهم و نقاط زادآوری، فعالیت‌های تحقیقی و آموزشی و طبیعت گردی از سایر مناطق جدا نمود. پهنه بندی این امکان را فراهم می کند تا تعارض میان بهره برداران و ارزش های طبیعی و فرهنگی به حداقل خود برسد و کیفیت فعالیت‌هایی نظیر طبیعت گردی افزایش یابد. پهنه بندی یک روش کاملاً مقبول برای دور نگهداشتن طبیعت گردان از مناطق حساس و ارزشمند اکولوژیک محسوب می شود.

تصویر ۶: نمایی از فعالیت کارگروه‌های پهنه بندی در کارگاه چهارم تدوین برنامه تالاب‌های بین‌المللی هامون

تصویر ۷: نمایی دیگر از فعالیت کارگروه‌های پهنه بندی در کارگاه چهارم تدوین برنامه تالاب‌های بین‌المللی هامون

۳-۲-۳- کاربری‌های گذشته و فعلی (در مواقع پر آبی) در تالاب

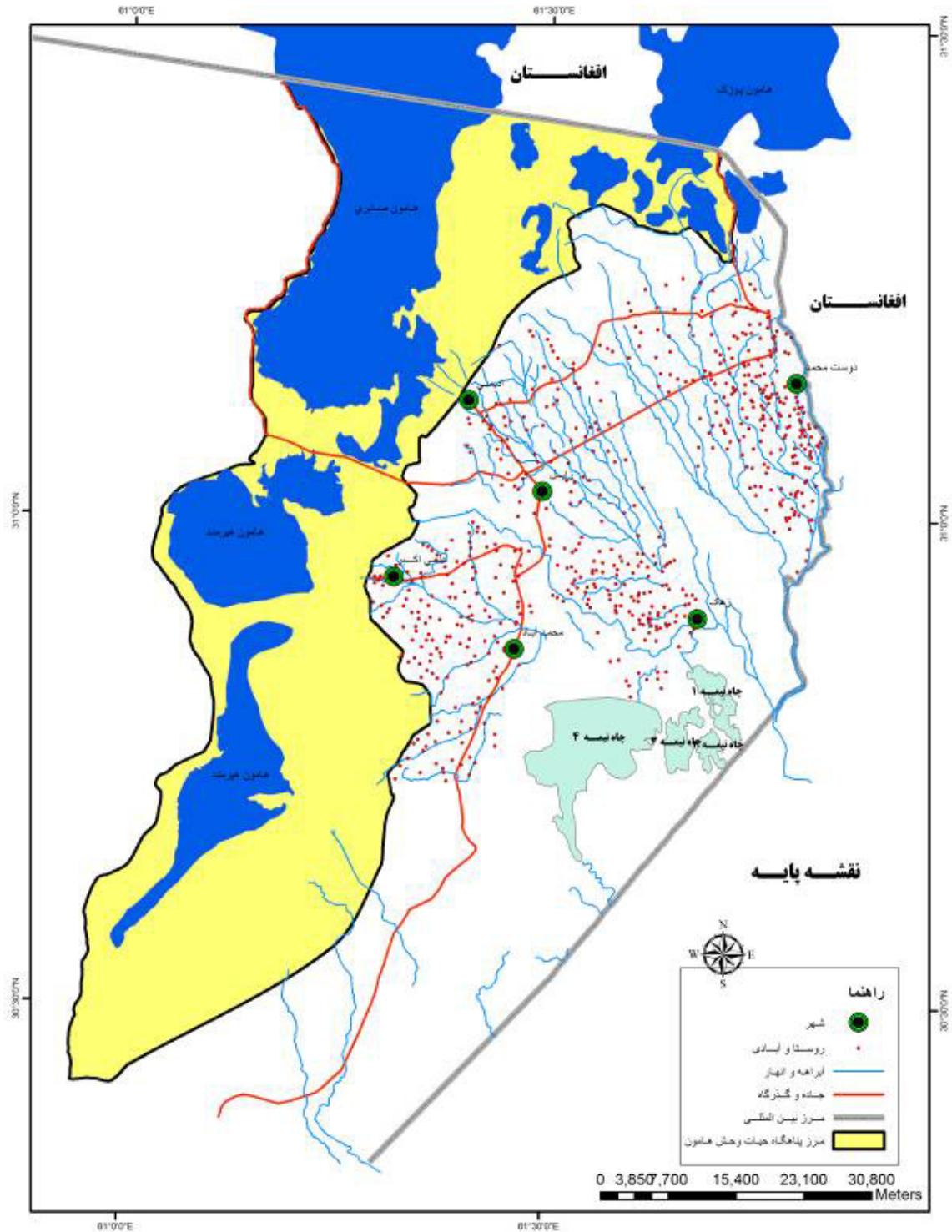
جدول ۱۴ : فهرست کاربری‌های گذشته و فعلی (در مواقع پر آبی) در تالاب

مکان	فعالیت
گردشگری در گذشته به کوه خواجه محدود می‌گردیده اما در سنوات اخیر می‌توان به موارد زیر به عنوان مقاصد گردشگران اشاره کرد: (۱) کوه خواجه (۲) جاده زابل به نهبندان (۳) پشت ادیمی (۴) تخت عدالت در محل اسکله شیلات	گردشگری
(۱) هامون هیرمند مناطق کوه خواجه، دک گز، رود محمود، سنگل، سم سیاه (۲) هامون صابری از برینگ تا خاریکه (۳) هامون پوزک و منطقه میانکنگی مناطق دک کنیز، چونگ خرگوشی، چونگ دراز	صیادی
در فصول خاص محدود به مناطق نیزار بوده است.	شکار
کلبه تختک‌ها به پرورش دام سنگین اختصاص داشته که از آن جمله می‌توان به این موارد اشاره کرد: (۱) کوه خواجه منطقه سر سنگ و گل آباد (۲) پشت ادیمی منطقه لورگ باغ، برینگک، افاق کلو، هامونک، کریم گشته، درد دل، رنگ دومکه، ریگ سارانی، ریگ علی صوفی (۳) تخت عدالت و گمشاد در هامون پوزک	پرورش دام سنگین
معمولا در فاصله روستاها و مناطق عمیق تالاب که امکان رشد بونی وجود داشته حتی در محدوده نیزار محل پرورش گوسفند بوده که مناطق نمرکزیز به عنوان نمونه ذکر می‌گردد (۱) هامون هیرمند مناطق شیله، ورمال، سم سیاه، کنگ گدا، چاهای محمدرضا خان، اسبی، تاسوگی، کوه خواجه، شور رود، دومو (۲) هامون صابری مناطق پشت ادیمی، گز انگوری، شندک، تپه سرخ، تپه برینگک، کخا، شغالی	پرورش دام سبک
لورگ باغ	کشاورزی

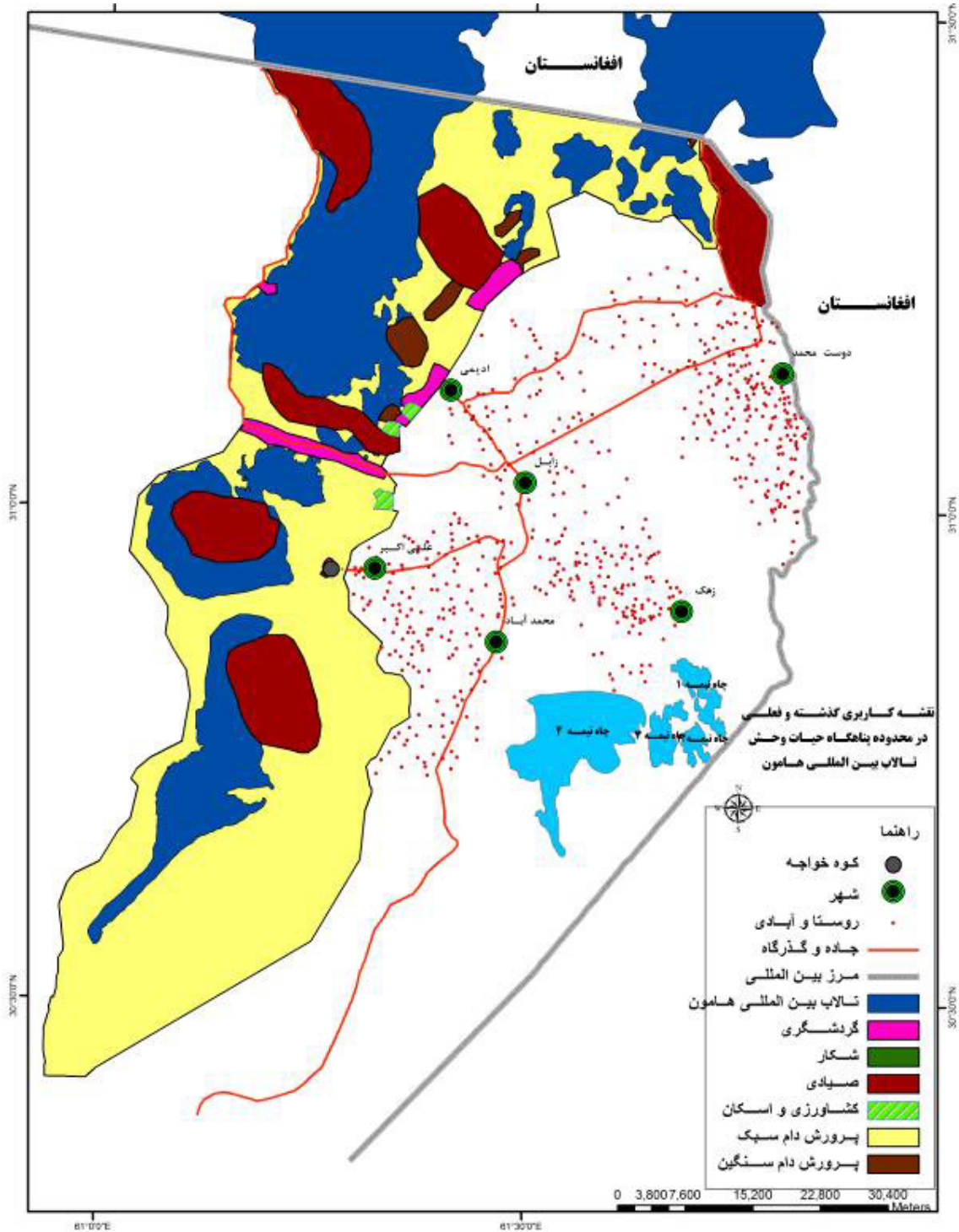
۳-۳-۳- فهرست فعالیت‌های پیشنهادی آبی در تالاب

جدول ۱۵ : فهرست فعالیت‌های پیشنهادی آبی در تالاب

مکان	فعالیت
مناطق پیشنهادی برای این منظور عبارتند از (۱) ورمال در منطقه پشت رامشار (۲) شهر سوخته (۳) قلعه رستم یا سه قلعه (۴) پل شیله (۵) کوه خواجه (۶) جاده زابل به نهبندان (۷) جاده میل نادر به چاه خرما در منطقه موسوم به کاروانسرای انگلیس (۸) پشت ادیمی در حاشیه زهکش (۹) تخت عدالت در محل اسکله شیلات (۱۰) ده ملاعلی (۱۱) مصب نیاتک به هامون	گردشگری
(۱) کوه خواجه (۲) جنگل گز بش دلبر (۳) ریگ سارانی	پرنده نگری
(۱) کوه خواجه منطقه سر سنگ (۲) ادیمی منطقه لورگ باغ (۳) تخت عدالت	پرورش دام سنگین
(۱) کوه خواجه (۲) پشت ادیمی (۳) اطراف جاده زابل به نهبندان (۴) مناطق کم عمق و غیر فرسایش پذیر تالاب	پرورش دام سبک
لورگ باغ	کشاورزی
(۱) کوه خواجه، سنگل (۲) ادیمی (۳) تخت عدالت	صیادی
بصورت مدیریت شده و با ادوات سنتی در مناطق کوه خواجه، چونگ خرگوشی و چونگ سرخ	شکار
(۱) در هامون پوزک اطراف جاده قرقری به گمشاد (۲) در هامون صابری نوار مرزی بین پاسگاه مرزداران تا پاسگاه مسجدک، روبروی مصب رودخانه نیاتک، برینگک (۳) هامون هیرمند پایین تر از سوزگم در شمال پاسگاه میل نادر، حاشیه جنوبی بش دلبر، شمال و غرب ورمال	مناطق احیایی

نقشه نمایشی ۷: نقشه پایه تالاب‌های بین‌المللی هامون و پناهگاه حیات وحش هامون

نقشه نمایشی ۸: کاربری‌های گذشته و فعلی در محدوده پناهگاه حیات وحش هامون و تالاب‌های بین‌المللی هامون

۳-۳-۴- نقاط معرف مکانی سطوح مختلف حساسیت در تالاب

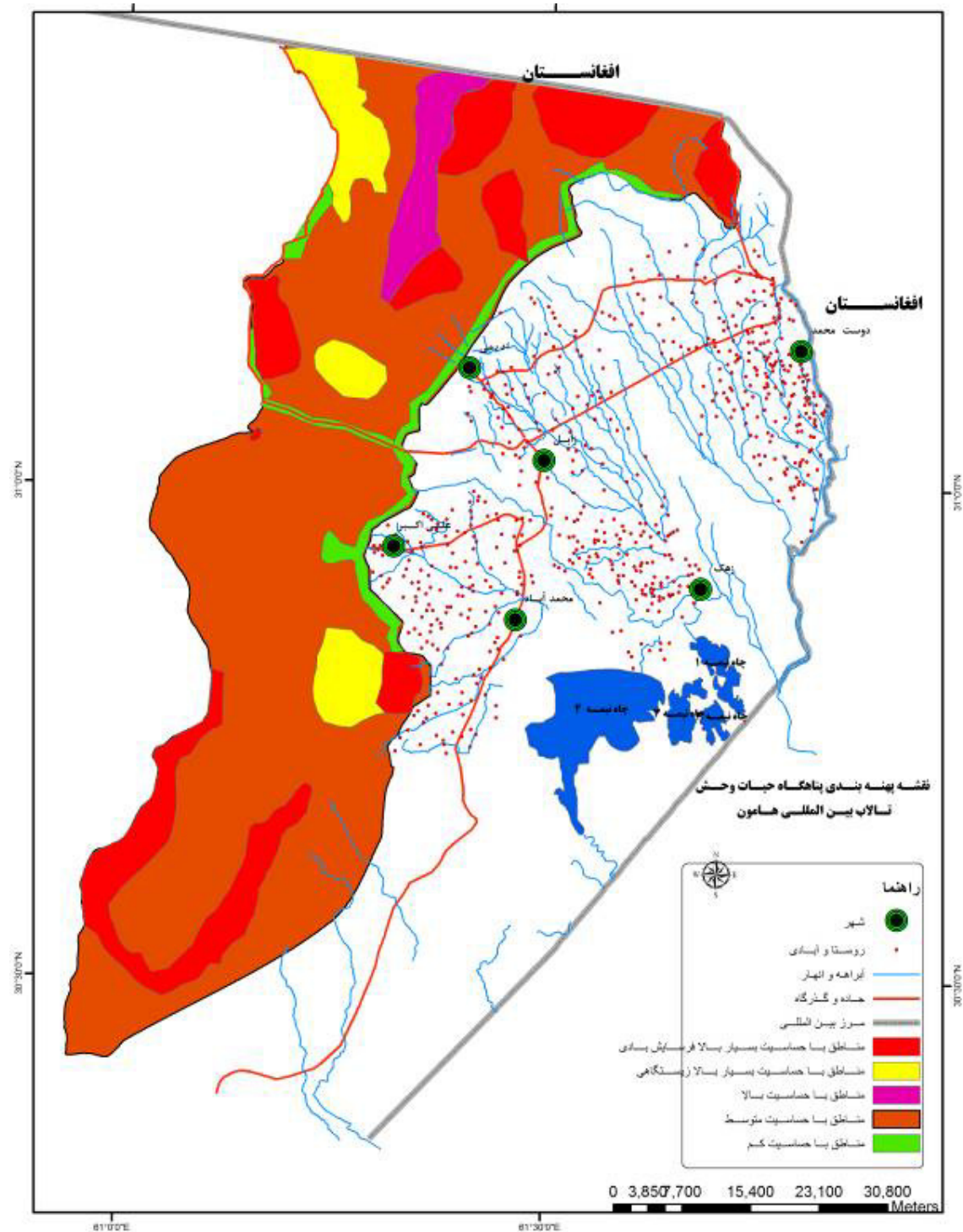
جدول ۱۶ : نقاط معرف مکانی سطوح مختلف حساسیت در تالاب

نقاط معرف	معیار حساسیت	سطوح حساسیت
۱) در هامون بوزک اطراف جاده قرقری به کمشاد (۲) در هامون صابری نوار مرزی بین پاسگاه مرزداران تا پاسگاه مسجدک، روبروی مصب رودخانه نیاتک (چونگ یکدست و چونگ ریک)، برینگک، پاسگاه جنگل قبل از بش دلبر، (۳) هامون هیرمند پایین تر از سوزکم در شمال پاسگاه میل نادر، حاشیه جنوبی بش دلبر، شمال و غرب ورمال	مناطق برداشت فرسایش بادی	مناطق با حساسیت بسیار بالا
۱) هامون صابری منطقه خاریکه و موندو (۲) هامون هیرمند مناطق چونگ حسینا، چونگ پیر سبز، هیبتی، تختک گلی شل، برینگ و کنگ حیدر	محل زادآوری پرندگان، محل تخم ریزی ماهیان	مناطق با حساسیت بالا
جنگل بش دلبر، نیزار پشت ادیمی (اطاق کلان، پستول، تیشه کنی)، نیزار لورک باغ، هامون صابری، سنگل	مناطق زیستگاهی انواع جانوران و گیاهان	مناطق با حساسیت متوسط
۱) هامون هیرمند مناطق شیله، ورمال، سم سیاه، کنگ گدا، چاههای محمدرضا خان، اسی، تاسوکی، کوه خواجه، شور رود، دومو (۲) هامون صابری مناطق پشت ادیمی، گز انگوری، شندک، تپه سرخ، تپه برینگک، کخا، شغالی (۳) هامون بوزک مناطق چونگ سرخ و چونگ خرگوشی	مناطق که در آن فعالیت انسانی غیر متمرکز وجود دارد	مناطق با حساسیت کم
۱) مرز تالاب با اراضی کشاورزی و مناطق مسکونی از ورمال تا قرقری بویژه لورک باغ (۲) کوه خواجه و جاده منتهی به آن (۳) حاشیه جاده زابل به نهبندان (۴) حاشیه غربی تالاب از تخت عدالت تا کمشاد	مناطق دست خورده و ساخت و ساز شده	

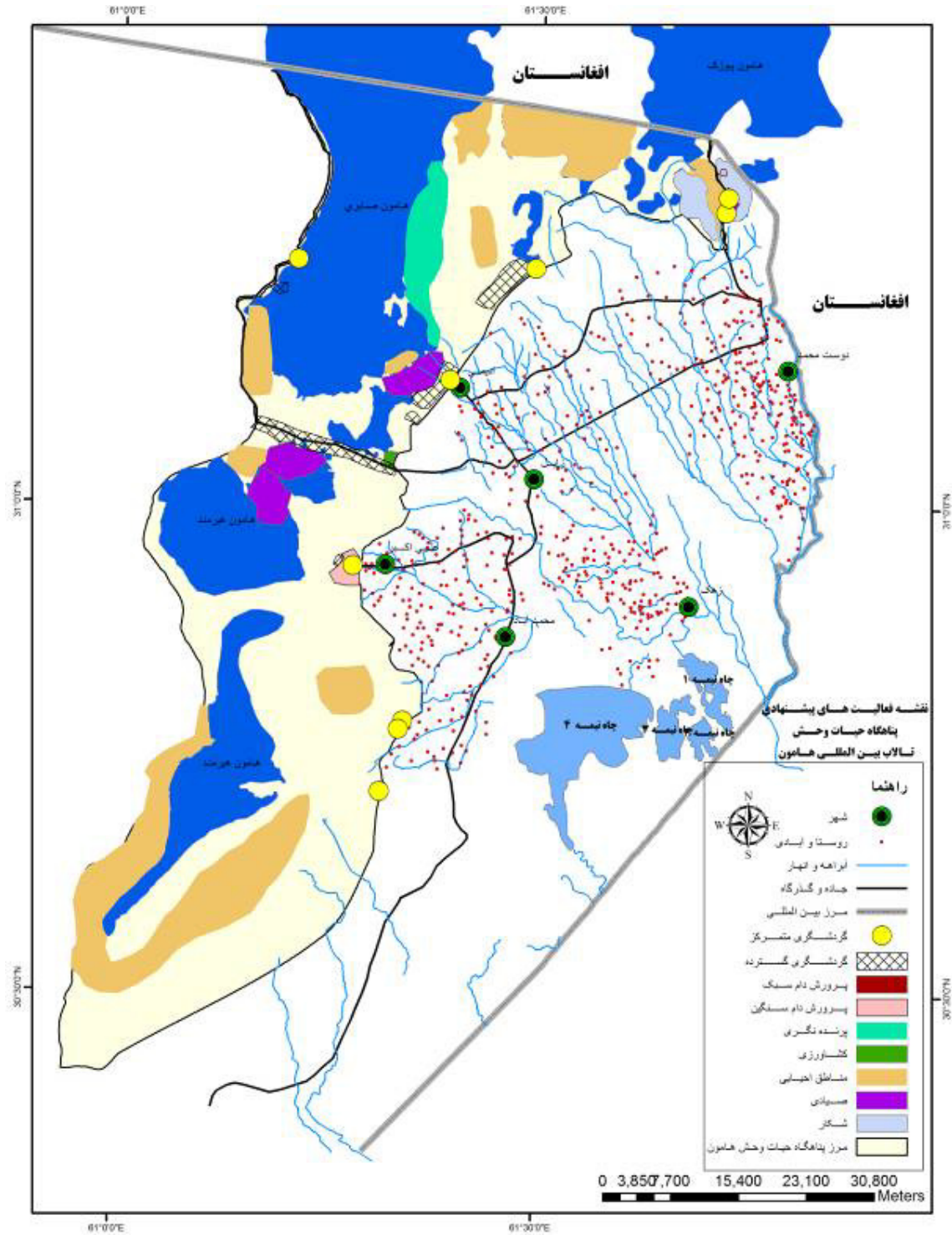
۳-۳-۵- جانمایی پیشنهادی کاربری‌ها با توجه به میزان سازگاری آنها در هر پهنه

جدول ۱۷ : جانمایی پیشنهادی کاربری‌ها با توجه به میزان سازگاری آنها در هر پهنه

سایر فعالیت‌ها	فعالیت مجاز	زون (پهنه)
غیر مجاز	حفاظت و احیاء، پژوهش و تحقیق	مناطق با حساسیت بسیار بالا
پرنده نگری	ماهگیری با مجوز، برداشت نی	مناطق با حساسیت بالا
توریسم با اثرات کم	ماهگیری، چرای دام، برداشت علوفه	مناطق با حساسیت متوسط
ورزش‌های آبی، کشاورزی محدود	بهره برداری تفریحی و تفریحی، صید ماهی	مناطق با حساسیت کم

نقشه نمایشی ۹: پهنه بندی پناهگاه حیات وحش هامون و تالاب‌های بین‌المللی هامون

نقشه نمایشی ۱۰: فعالیت‌های پیشنهادی در محدوده پناهگاه حیات وحش هامون و تالاب‌های بین‌المللی هامون

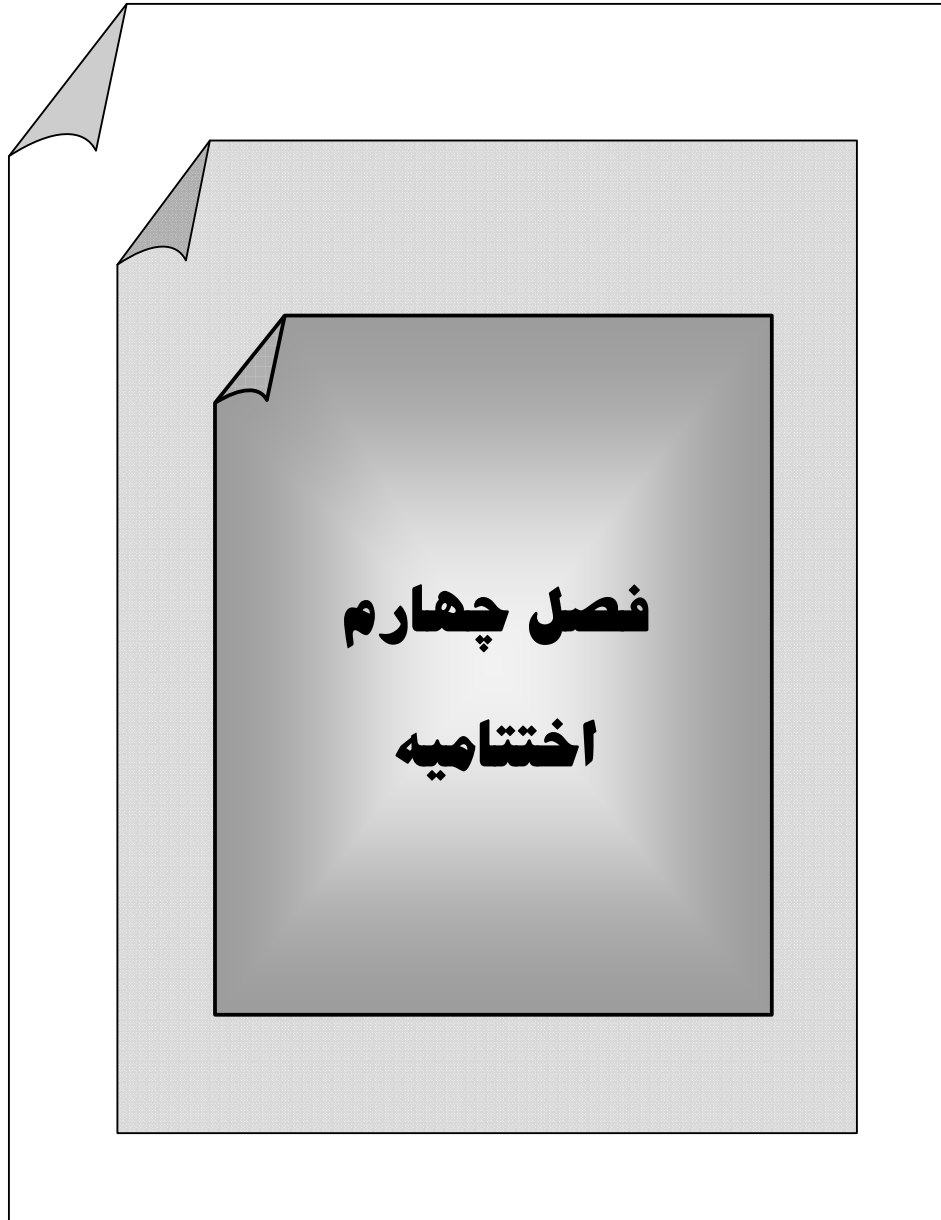
۳-۳-۶- پیشنهادات و گام‌های آتی

به نظر می‌رسد نقشه‌های تهیه شده بایستی ضمن بازبازدیدهای میدانی تخصصی تدقیق شده و نواحی پیشنهادی برای کاربری‌های آینده توسط متخصصین تنوع زیستی و امور زیستگاهها مورد تایید قرار گیرد تا مداخلات پیشنهادی با اهداف حفاظتی این برنامه مغایرتی نداشته باشد. همچنین با توجه به جمع بندی انجام شده در انتهای کارگاه مقرر گردید گام‌های آتی به شرح زیر پیگیری گردد:

- در اولین فرصت با همکاری مشترک اداره کل محیط زیست استان، دفتر طرح تالابها و مشاور سبزاوران هیرمند گزارش نهایی کارگاهها تهیه و برای بررسی نهایی و تصویب در شورای اداری استان به استناداری ارائه گردد.

- پس از نهایی شدن برنامه به ادارات مربوطه ارسال و راهکارهای اجرایی مربوطه اخذ گردد.

طرح‌های اجرایی ادارات مرتبط جهت تامین اعتبار به استناداری ارائه گردد.

۴- اختتامیه :

در پایان و مراسم اختتامیه کارگاه مسئولین و کارشناسان مربوطه به شرح زیر به ایراد سخن پرداختند:

جناب آقای مهندس یوسف علی احمدی : از طرح حفاظت از تالاب‌های ایران : مجدداً از حضور و استمرار تلاش همگی تشکر نموده و حاصل آنرا ارایه کار خوبی با مشارکت همگی دانستند. با تهیه نقشه و گزارش و ارسال آن به شرکت کنندگان منظر خواهیم بود تا در فرصتی یک هفته ای نظرات شما را دریافت داریم. پس از انجام تصحیحات لازم به استناداری و همچنین در مراجع سطوح ملی مطرح و پی گیری شود.

البته این کارگاه، آخرین کارگاه ما بود ولی بهر حال در کل هنوز در اول کار هستیم و امیدوارم که بتوانیم با کمک یکدیگر کار اجرایی را پیش ببریم. ما توانستیم با کمک یکدیگر و همکاری مسئولین محترم کار تدوین برنامه را خوب پیش ببریم و امید دارم که در اجرا نیز به همین گونه موفق باشیم.

سرکار خانم مهندس آرزو اشرفی زاده ، رئیس گروه تالاب‌ها و رودخانه‌ها، سازمان محیط زیست : از حضور همه و حمایت های موثر مسئولین استانی و ملی تشکر نمودند و از پیشرو بودن برنامه هامون در مقایسه با سایر مناطق اظهار خوشنودی نمودند و تمامی پیشرفت‌ها را مدیون حضور موثر و مستمر ذینفعان و بهره برداران، استناداری، امور آب، دانشگاهیان، همکاران محیط زیست در استان و تهران و طرح حفاظت از تالاب‌های ایران و دیگر عزیزان دانسته و اظهار نمودند که تمامی چالش‌های فعلی با تدوین طرح مدیریت یک پارچه به همکاری تبدیل خواهد شد

جناب آقای دکتر مهرداد عرب ، مدیرکل برنامه ریزی و بودجه استان سیستان و بلوچستان: از تدوین طرح مدیریت یکپارچه هامون اظهار رضایت نموده و اصولاً آرایه کار و پیشرفت را وابسته به آرایه طرح مناسب دانستند و داشتن سند و برنامه مدون علمی را لازمه تأمین اعتبار و اجرا می دانند. بدیهی نتایج حاصل در مراجع استانی جمع بندی و نهایی شده و چنانچه برنامه اصلاح شده مجدد در اختیار ذینفعان قرار گیرد بسیار موثر و مفید می باشد. جناب آقای دکتر عرب با آرایه شواهدی بحث اعتبار لازم برای اجرای برنامه را حتمی دانستند و تهیه این سند را سند بالا دستی خوب و معتبری دانستند.

جناب آقای دکتر محمودی مدیرکل سازمان حفاظت محیط زیست : در ابتدا به سرعت پیشرفت کار با توجه به تاخیر در شروع اشاره نموده و اظهار نمودند که امروز مفتخیریم که انجام بخش نهایی کار را اعلام نمائیم و پس از دریافت نظرات و تصحیحات لازم کار را به اتمام برسانیم. از حضور و مشارکت فعال مسئولین محترم استانی و تمامی شرکت کنندگان و تلاش جدی در پیشبرد کارها داشتند تشکر و قدردانی نمودند. جناب آقای دکتر محمودی اظهار امیدواری نمودند که بتوانیم در روزهای آتی این طرح در خدمت جناب آقای استاندار مطرح و بصورت ویژه با اخذ تأییدیه‌های لازم و تصویب در شورای عالی محیط زیست به مراحل اجرایی برسیم.

از کلیه حاضرین اعم از ذینفعان و بهره برداران، مسئولین دستگاهها، معتمدین محلی، سازمانهای مردم نهاد، کارشناسان، دانشگاهیان، همکاران سازمان محیط زیست و طرح حفاظت تالاب، صاحب نظران و ... و در حد امکان با ذکر نام و همچنین همکارانی که در برگزاری کارگاه در مجموعه محیط زیست استان و گروه مشورتی همکاری داشتند تقدیر و تشکر نموده آرزوی سالی خوب برای همه نمودند.

تصویر ۸: نمایی از نحوه جمع‌بندی در کارگروه‌های پهنه‌بندی در کارگاه چهارم تدوین برنامه تالاب‌های بین‌المللی هامون

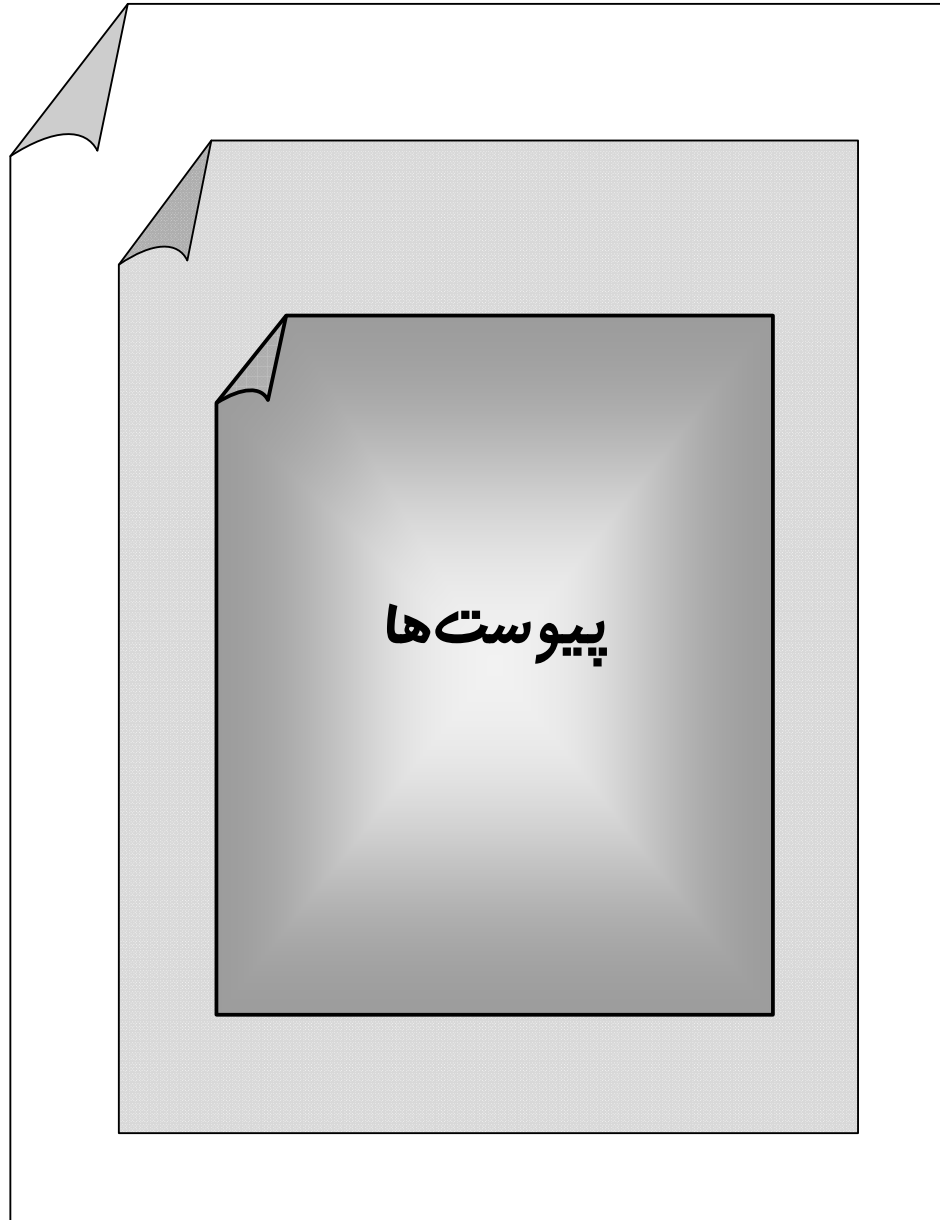
تصویر ۹: نمایی از نحوه ارائه جمع‌بندی پهنه‌بندی یک کارگروه به شرکت‌کنندگان در کارگاه چهارم

تصویر ۱۰ : صحبت‌های صمیمی جناب آقای دکتر سعید محمودی در مراسم اختتامیه کارگاه چهارم

تصویر ۱۱ : عکس یادگاری از کارگاه مشورتی تدوین برنامه مدیریت یکپارچه زیست بومی تالاب‌های بین‌المللی هامون

پیوست ۱:

پیوست ۱: برنامه چهارمین کارگاه تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون ، زابل ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴

عنوان	زمان
پذیرش	۸:۳۰-۹:۰۰
شروع جلسه (تلاوت قرآن و سرود ملی)	۹:۱۵-۹:۳۰
سخنرانی و خوشامد گویی مدیرکل حفاظت محیط زیست استان	۹:۳۰-۹:۴۵
سخنرانی استاندار یا نماینده استاندار	۹:۴۵-۱۰:۰۰
مروری بر استقرار مدیریت زیست بومی و تدوین برنامه مدیریت تالابها	۱۰:۰۰-۱۰:۲۰
استراحت و پذیرایی	۱۰:۲۰-۱۰:۵۰
ارائه در خصوص زون بندی و چگونگی انجام آن	۱۰:۵۵-۱۱:۱۰
تشکیل گروه‌های کاری و کار روی نقشه‌ها جهت تعیین حساسیت پهنه‌های تالاب‌ها	۱۱:۱۰-۱۳:۰۰
ناهار و نماز	۱۳:۰۰-۱۴:۰۰
ادامه بررسی توسط گروه‌های کاری	۱۴:۰۰-۱۵:۳۰
پذیرایی	۱۵:۳۰-۱۵:۴۵
ادامه بررسی توسط گروه‌های کاری و ارائه نتایج	۱۵:۴۵-۱۶:۴۵
جمع بندی	۱۶:۴۵-۱۷:۰۰

پیوست ۲: شرکت کنندگان در کارگاه شماره ۴

شرکت کنندگان در کارگاه شماره ۴ تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون، زابل ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	مهرداد عرب اول	مدیر کل برنامه ریزی و بودجه استان سیستان و بلوچستان
۲	سعید محمودی	مدیر کل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۳	غلامرضا اربابی	مدیریت بحران استان سیستان و بلوچستان
۴	احمد عاقبت بخیر	مدیر عامل آب منطقه‌ای
۵	محمد حسن دهمرده	فرماندار شهرستان نیمروز
۶	عبدالباسط پاکزاد	مدیر کل منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان
۷	آرزو اشرفی زاده	رئیس گروه تالاب‌ها و رودخانه‌ها، سازمان محیط زیست
۸	حسینعلی واعظی پور	مدیر فنی مهندسی رودخانه‌ها و سواحل آب منطقه‌ای استان سیستان و بلوچستان
۹	غلامرضا نوری	استاد دانشگاه سیستان و بلوچستان
۱۰	علی مرزوقی اصل	مدیر بخش محیط زیست مهندسی مشاور رویان، مدیر مطالعات مرحله تفصیلی تهیه طرح مدیریت پناهگاه حیات وحش هامون
۱۱	یوسف احمدی	طرح حفاظت از تالاب‌های ایران
۱۲	کیانوش داوودی	رئیس گروه تالاب‌ها و رودخانه‌ها، سازمان محیط زیست
۱۳	مهری انئی عشری	هماهنگ کننده ارتباطات طرح تالابها
۱۴	حمیدرضا جهانبخش	رئیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان
۱۵	الهام آبتین	رئیس محیط زیست زابل
۱۶	محمد رضا گنجی	انجمن احیاء سریع هامون پاک
۱۷	حسینعلی دروهی	معاون فرمانداری هامون
۱۸	علیرضا سروری نژاد	مدیر اجرایی استانی پروژه بین‌المللی منارید
۱۹	ابراهیم محمودی	دبیر بازنشسته و ذینفع تالاب
۲۰	احمد میر زوری	میراث فرهنگی
۲۱	احمدعلی ملاشاهی	مهندسین مشاور سبزآوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی
۲۲	اشکان سارانی	امور آب
۲۳	مهدی کدخدایی	معاون فنی محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۲۴	امین اله سرابندی	روزنامه نگار، جامعه محلی
۲۵	حسین سرگزی	کارشناس اداره کل منابع طبیعی استان
۲۷	حسینعلی پهلوانی	مهندسین مشاور سبزآوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی
۲۸	حمید یونسی	اداره محیط زیست
۲۹	رسول قورزایی	اتحادیه تعاونیهای صیادی سیستان
۳۰	رمضان شهریاری پاک	شیلات سیستان

شرکت کنندگان در کارگاه شماره ۴ تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون، زابل ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۳۱	عباس هادی نیا	مرزبان
۳۲	آذرکیش	هنگ مرزی زابل
۳۳	سمانه سارانی	دانشگاه زابل
۳۴	سهراب کاظمی نژاد	امور عشایری
۳۵	عباس عزیزاده سرکزی	معاون اداره کل شیلات سیستان
۳۶	علی آقائی	رئیس اداره تجهیز و نوسازی امور آب
۳۷	علی غفاری	معمد محلی
۳۸	علیرضا ارباب	امور عشایری
۳۹	عمید خانی	معاون فرمانداری زابل
۴۰	عیسی صیادی	جوامع محلی
۴۱	غلامرضا افروزه راد	مهندسین مشاور سبز آوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی
۴۲	کامیار شکوهی رازی	کارشناس استانی پروژه بین‌المللی منارید
۴۳	مجتبی گنجعلی	مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی زابل
۴۴	محمد رضا بارانی زاده	دئیس اداره منارخ طبیعی شهرستان هیرمند
۴۵	محمد ریگی	کارشناس پروژه بین‌المللی منارید
۴۶	محمد شریف فقیری	امور آب سیستان
۴۷	محمد صفر زاده شاهرودی	محیط زیست زابل
۴۸	محمد قورزائی	جامعه محلی
۴۹	محمدحسن یادگارزایی	مدیر آب و خاک سازمان جهاد کشاورزی استان سیستان و بلوچستان
۵۰	محمد رضا صبح خیزی	مهندسین مشاور سبز آوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی
۵۱	محمد رضا میر	رئیس اداره امور عشایری زابل
۵۲	مرتضی امیری	معاون اداره کل محیط زیست استان
۵۳	مریم بودینه	محیط زیست زابل
۵۴	مزار یزی	معمد دهستان یزی
۵۵	مسعود آورن	میراث فرهنگی
۵۶	مسعود ریگی	معاون فنی اداره کل منابع طبیعی استان
۵۷	مسعود شکوفی	مهندسین مشاور سبز آوران هیرمند، بازنشسته تحقیقات منابع طبیعی
۵۸	وحید پورمردان	رئیس اداره بازرسی محیط زیست
۵۹	منصور فلاح راد	بازنشسته منابع طبیعی
۶۰	حاج آقا جانفذا	بازنشسته منابع طبیعی

پیوست ۳: شرکت کنندگان در کارگروه‌های تشکیل شده در کارگاه شماره ۴

شرکت کنندگان در کارگروه شماره (۱)

کارگاه شماره ۴ تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون، زابل ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	عبدالباقی پاکزاد	مدیرکل منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان
۲	مهدی گد خدایی	معاون فنی محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۳	محمد صفر زاده شاهرودی	محیط زیست زابل
۴	علی آقائی	رئیس اداره تجهیز و نوسازی امور آب
۵	وحید پورمردان	رئیس اداره بازرسی محیط زیست
۶	حمید یونسی	اداره محیط زیست
۷	محمد قورزائی	جامعه محلی
۸	امین اله سرابندی	روزنامه نگار، جامعه محلی
۹	علی غفاری	معتمد محلی
۱۰	حسینعلی دروهی	معاون فرمانداری هامون
۱۱	عمید خانی	معاون فرمانداری زابل
۱۲	حسینعلی واعظی پور	مدیر فنی مهندسی رودخانه‌ها و سواحل آب منطقه‌ای استان سیستان و بلوچستان
۱۳	کیانوش داوودی	رئیس گروه تالاب‌ها و رودخانه‌ها، سازمان محیط زیست
۱۴	مسعود شکونی	مهندسین مشاور سبزآوران هیرمند، بازنشسته تحقیقات منابع طبیعی
۱۵	احمدعلی ملاشاهی	مهندسین مشاور سبزآوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی
۱۶	محمد رضا صبح خیزی	مهندسین مشاور سبزآوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی
۱۷	مهری اثنی عشری	هماهنگ کننده ارتباطات طرح تالابها و تسهیل گر گروه

شرکت کنندگان در کارگروه شماره (۲)
کارگاه شماره ۴ تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون، زابل ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	محمد حسن دهمرده	فرماندار شهرستان نیمروز
۲	محمد رضا بارانی زاده	دئیس اداره منابع طبیعی شهرستان هیرمند
۳	محمدحسن یادگارزایی	مدیر آب و خاک سازمان جهاد کشاورزی استان سیستان و بلوچستان
۴	عباس عزیزاده سرگزی	معاون اداره کل شیلات سیستان
۵	حسین عسگری	کارشناس اداره کل محیط زیست استان
۶	عبسی صیادی	جوامع محلی
۷	مرتضی امیری	معاون اداره کل محیط زیست استان
۸	محمد شریف فقیری	امور آب سیستان
۹	رسول قورزایی	اتحادیه تعاونیهای صیادی سیستان
۱۰	محمد ریگی	کارشناس پروژه بین‌المللی منارید
۱۱	کامیار شکوهی رازی	کارشناس استانی پروژه بین‌المللی منارید
۱۲	مزار بزی	معلمد دهستان بزی
۱۳	سروان عباس هادی نیا	مرزبان
۱۴	سرهنگ آذرکیش	هنگ مرزی زابل
۱۵	حمیدرضا جهانبخ	رئیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان سیستان و بلوچستان
۱۶	غلامرضا افروزه راد	مهندسین مشاور سبزآوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی
۱۷	علیرضا سروری نژاد	مدیر اجرایی استانی پروژه بین‌المللی منارید
۱۸	حسینعلی پهلوانی	مهندسین مشاور سبزآوران هیرمند، بازنشسته منابع طبیعی

شرکت کنندگان در کارگروه شماره (۳)

کارگاه شماره ۴ تدوین برنامه مدیریت جامع تالاب بین‌المللی هامون، زابل ۱۲ مرداد ماه ۱۳۹۴

ردیف	نام و نام خانوادگی	نوع فعالیت
۱	دکتر سعید محمودی	مدیر کل محیط زیست استان سیستان و بلوچستان
۲	دکتر غلامرضا نوری	استاد دانشگاه سیستان و بلوچستان
۳	حسین سرگزی	کارشناس اداره کل منابع طبیعی استان
۴	مسعود ریگی	معاون فنی اداره کل منابع طبیعی استان
۵	محمد رضا میر	رئیس اداره امور عشایری زابل
۶	الهام آبتین	رئیس محیط زیست زابل
۷	سهراب کاظمی نژاد	امور عشایری
۸	علیرضا اریاب	امور عشایری
۹	اشکان سارانی	امور اب
۱۰	ابراهیم محمودی	دبیر بازنشسته و ذینفع تالاب
۱۱	رمضان شهریاری پاک	شيلات سيستان
۱۲	مسعود آورن	میراث فرهنگی
۱۳	احمد میر زوری	میراث فرهنگی
۱۴	مریم بودینه	محیط زیست زابل
۱۵	مجتبی گنجعلی	مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی زابل
۱۶	سمانه سارانی	دانشگاه زابل
۱۷	آرزو اشرفی زاده	رئیس گروه تالاب‌ها و رودخانه‌ها، سازمان محیط زیست و تسهیلاتر گروه